

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ
ՔՐԵՏԱԿԱՆ

HEMCKИ ФАНТАCTИЧНИ PAЗКАЗИ

Превод: Емануел Икономов

chitanka.info

ЛЮДМИЛА СТОЯНОВА

НАШИЯТ СВЯТ? СВЕТЪТ, В КОЙТО ЖИВЕЕМ, БИХМЕ ИСКАЛИ ДА ЖИВЕЕМ ИЛИ В КОЙТО ЩЕ ТРЯБВА ДА ЖИВЕЕМ?...

Съставителите на предлаганата антология са целели с подобрите от тях разкази да дадат възможно най-богата представа за главните идейно-тематични и стилистични търсения в научната фантастика на ГДР. Сборникът откроява няколко водещи сюжетно-тематични типа: разказите за космически пътешествия, фантастичния детектив, прогнозиращата фантастика, фантастиката с диaboлични ефекти... Всъщност повечето от включените творби не претендират за абсолютна жанрова чистота и често прескачат границите на други разновидности на кратката проза — философската притча, психологическата новела, приказката...

Броят на участниците е сравнително скромнен. В същото време кръгът на проблемите, уловен във фантастичния им обектив, е необикновено широк. Мнозинството от авторите са сравнително млади хора, така че антологията фактически ни дава поглед към една нова, съвременна картина на нещата. Като цяло тя свидетелствува за увлечението на младата научна фантастика на ГДР по новаторски форми и средства, по една нова стилистика и техника на писане и не на последно място издава стремежа за един надхвърлящ конвенциите на жанра, угълбен, философски поглед към човешките стойности и отношения.

Младите ясно си дават сметка, че с описание на блестящата наука и техника на бъдещето и с главозамайващи космически пътешествия и авантюри е трудно да удивиш съвременния читател. Актуална и съдържателна трябва да бъде самата творческа мисъл на писателя, в противен случай никакви сюжетни трикове и фантазни чудатости не биха могли да помогнат. Неслучайно новата генерация

фантасти предпочита да рисува персонажите на някогашната приключенска фантастика като обществени същества, много различни от предишните клишета за героя. А също и увлечението у утопичните персонажи да се влагат заимствувани от високата литература ценности: характер, драматизъм на индивидуалната съдба, емоционален живот. Налага се образът на един нов герой, преживяващ своята авантюра в нелишен от обществени конфликти бъдещ свят, в който ние впрочем с удивление откриваме чертите на нашето собствено време, естествено ретуширани със средствата на ироничната парабла и гротеската, както е направено това във „Фа и Тво“ на Й. и Г. Браун и в „Стъкления град“ на Кл. Мьокел.

ЙОХАНА БРАУН (род. 1929) и ГЮНТЕР БРАУН (род. 1928) живеят в Магдебург. Преди да стане професионален писател, Гюнтер Браун работи като аптекарски помощник, редактор и библиотекар, а Йохана е стенографка, секретарка и репортерка. От 1955 г. двамата се ориентират изцяло към писателски труд. Дебютът им във фантастиката са два кратки разказа от 1966 и 1967 година, но истински ангажираното им участие в развитието на жанра е от 70-те години. Така че независимо от по-дългия им стаж в литературата и те принадлежат към ревизиращата естетическите вкусове нова вълна във фантастиката на ГДР.

Сатиричните си фантазии двамата пишат винаги заедно. В повествователния им маниер — едновременно мечтателно-лиричен и хапливо-ироничен, личи школовката у Е. Т. А. Хофман и Жан Пол. Днес семейство Браун са водещите писатели фантасти в ГДР, а книгите им са преведени в много европейски страни. Читателите и критиката в ГДР оценяват по достойнство още първия им фантастичен роман — „Грешката на Великия Чародей“ (1972) — колаж от научна фантастика и романтична приказка.

Опитни и можещи прозаисти, семейство Браун сравнително бързо се утвърждават върху новото за тях жанрово поле. Стилът им е много личен, техен, не може да бъде сравнен с нищо в научната фантастика. Меркур Ердензон, героят на следващия им антиутопичен роман, е човек със самостоятелно мислещ, неконвенционален ум. Сатиричният елемент, който у Браунови е винаги със съвременен адрес, доминира и в сравнително по-новите им романи „Зловещите явления на Омега XI“ и „Конвива Лудибундус“ (1978).

Тематично доста разнообразни, но идейно близки до романовите им фантазии, разказите от „Липсващият фактор“ (1975) иронизират усилията с технологически и административни „патентовани“ решения да се отстранят житейските противоречия и да се постигне вечна хармония. Оригинален по форма е следващият сборник на двамата автори — „Утофант“ (1981). Решен е като вестник от бъдещето, съдържа статии, съобщения, интервюта и репортажи от... третото хилядолетие. И тук основен, повтарящ се мотив е протестът срещу предоверяването на техническия прогрес, призивът за независимо мислене и повече хуманност.

Разказът „Фа и Тво“, с който Браунови са представени в настоящия сборник, е насочен срещу сектантската едностранчивост, с която често сами по себе си разумни идеи се прилагат в обществената практика, за да се стигне до болезненото им хипертрофиране. Зад иронизирането на човешките нрави в бъдещето личи причастност към чувствата на нашия съвременник, изпитващ натиска на недоказани модни понятия и тенденции.

Още една, по-млада семейна двойка — АНЖЕЛА (1941) и КАРЛХАЙНЦ (1950) ЩАЙНМЮЛЕР — от 1980 г. работи заедно в полето на фантастиката. Анжела е математик, а Карлхайнц — физик и доктор на философските науки. Дисертацията, която той защитава, е с респектираща тема — „Машинната теория за живота. Философски проблеми на биологичния механизъм“. След защитата е привлечен за научен сътрудник в Академията на науките на ГДР, където се занимава с моделиране на екосистеми. Има много публикации в местния и чуждестранния научен печат.

Съвременната природонаучна образованост на двамата Щайнмюлер, богатото им въображение и лекотата, с която разказват, са повод за появата на ред забавно-авантюристични и същевременно социални и философски съдържателни научнофантастични творби. Първият по-крупен резултат от съвместния им труд — космическата утопия „Андимон“ — се появява през 1982 г. Следват космическите фантазии от сборника „Наклонени прави“

(1984) и една биография на Чарлз Дарвин (1983). Характерни за разказ в аческия им маниер са неочакваните сюжетни поврати — те идват точно тогава, когато читателят вече си мисли, че е предугадил развързката. „Под черното слънце“, разказът, с който участвуват в

сегашната антология, добре илюстрира тази стилова особеност, както и органичното им чувство за фантастичен детайл.

В романа „Андимон“ се описват първите стъпки на едно утопично общество, началото, когато се градят основите, когато все още нищо не е категорично очертано и когато идейните планове търпят неизбежни корекции. Търсейки формулата на своя съвместен живот, героите водят разгорещени диспути и непрекъснато се разделят с еуфоричните идеали, залегнали в първоначалните скици и планове. Младото общество губи много от своите априорни илюзии, от нахвърлените със замах върху хартията проекти. Но то не се отказва от хуманните и демократичните цели и тъкмо затова, без да го знае, поема по отъпкания от човечеството в хилядолетната му история път — неусетно утопията е навлязла в реалността.

Романът разисква и друг парлив проблем на съвременното — напрежението между човека и хипертрофично развилата се техника. Дали задачата на техниката е да спести на човека всеки труд, всяко усилие, всеки горчив опит, носещото болка познание — питат авторите на „Андимон“. Отговорът им е недвусмислено отрицателен. Та това би означавало той самичък, доброволно да се лиши от живот. Човек може да бъде щастлив само като деятелно същество. Контактът с окръжаващия ни свят означава не само натрупване на важен екзистенциален опит, но и поражда всички ония емоции, които правят живота съдържателен, богат и достоен.

Сходни проблеми поставят впрочем фантастичните разкази от „Стъкленият град“ (198!) на КЛАУС МЪОКЕЛ. Те илюстрират нарастващото настроение срещу привидния рай на един автоматизиран живот, срещу безпроблемността, охолството и излишествата, които предлага той. Новата научна фантастика на ГДР въобще воюва яростно против консуматорската представа за свръхтехнизираното бъдеще. Тя ни препраща към идеята за свободно творещия човек като мярка за смисъла или безсмислието на всеки технически напредък. Сваля утрешния човек от трона на почти божественото му техническо всемогъщество и му отрежда място в един свят, изискващ дела, активна жизнена позиция.

Класус Мьокел е роден през 1934 г. Учи в техническо училище, а следва романска филология. За кратко време е асистент в Университета в Йена, сетне става издателски работник в Берлин. Като редактор има

големи заслуги за запознаване на читателската публика в ГДР с постиженията на модерната френска литература. Заслужават внимание и силните му изяви в трудното изкуство на превода — превел е направо или от подстрочник творби на М. Марсо, П. Неруда, Евг. Евтушенко... От 1969 г. е на свободна писателска практика. Автор е на един исторически, един битово-психологически и няколко криминални романа, а също и на два тома сатирични стихове.

Новелата „Стъкленият град“ е гротескова снимка на опасното раздалечаване между генериращия идеи център и реализиращата ги провинция, иронична картина на онзи рецидивен йерархизъм, който фактически означава изолация, непознаване на действителното положение на нещата „долу“, безстрастно бюрократично администриране, далеч от реалните проблеми на обикновените хора.

Мьокел поставя героите си в утопична „лабораторна“ ситуация, за да открие по-релефно възможностите на социалната структура, както и социалната съдба, която нашият съвременник си подготвя. А тя зависи от това, какъв избор ще направи той за себе си. Дали ще остане пасивен обект, приложна точка за действащите в обществото сили, или ще се прояви като субект на историята, активно противоборстващ на негативното, на студения технократски рационализъм, противопоставящ му своята гореща човешка представа за истина, обществена справедливост, етична норма. И най-важното — едно диалектическо разбиране за нуждата от динамично *преустройство* на остарелите, шаблонизирани и вече консервативни ценностни понятия, идеи, отношения.

И друг един всепризнат майстор на гротесковопародийната фантастика в ГДР — ГЕРХАРД БРАНСТНЕР — също идва в жанра Science Fiction от „високата“ литература. Тамошната критика го представя така: „Бранстнер е изучавал философия, това се вижда, но то не ни безпокои, защото в неговата философия няма нищо сухо-академично, тя е весела, често полемична и почти винаги с практически еквивалент.“

Авторът на артистичните фантазии в „От небето нагоре“ е роден през 1927 г. Следвал е философия в Йена и Берлин. След дипломирането си е университетски преподавател, после издателски работник, а от 1968 г. минава на свободна писателска практика. Творческото му дарование е удивително многостранно. Започва като

автор на афоризми и кратки анекдотични разкази още в 1959 г. През 60-те години има няколко любопитни изяви в криминалния жанр. Едновременно с това пише стихове, драми, либрета и текстове за песни, сценарии, литературна критика...

С ведрия си хумор утопичните романи и фантазии на Бранстнер, едновременно забавно-комични и философски-омъдрени, откриват нови естетически перспективи за научната фантастика на ГДР. Сред по-мащабните му изяви в жанра заслужава да споменем романа „Пътуване до звездата на Крилатите“ (1968), разказ за бурното и весело пътешествие на един смешен космически екипаж до онова утопично райско място, дето, избрало веселието за свой стил на поведение, заето с изкуство и наука, някакво друго човечество живее в щастие и мир. Утопичните анекдоти в една от следващите книги на Бранстнер — „Астрокрадецът“ (1973) — обединяват влечението му към хумора и влечението му към фантастиката, а в романа „Звездният кавалер“ (1976) писателят се връща към философската идея на „Пътуване до звездата на Крилатите“: Вселената (т.е. животът) следва да бъде реконструирана върху естетически принцип. Отново едно космическо пътешествие е повод за гореща морална дискусия и иронична преценка на човешкото.

В трите разказа от сборника „Недискретният робот“ (1980) централна фигура е някакъв електронен веселяк, чието задължение е да регулира извънредните произшествия на Земята. Човешките конфликти, стоящи зад техническите аварии, са онова, което всъщност интересува Бранстнер.

Всеки четвъртък неколцината космически ветерани от цикъла разкази „От небето нагоре“ (1974) си „припомнят“ (всъщност измислят, съчиняват) случки от своята младост, преминала по космическите трасета. Трудно е да различиш истината от лъжата в техните истории. Над всичко доминират вицът, буфонадата, смехът. Пародирайки весело жанра, строгите му правила и канони, и тук Бранстнер едновременно развлича, забавлява и дискретно внушава философската мъдрост, поуката. В космическите небивалици, разказвани от скучаещите в орбиталния си пансионат герои, сме склонни да улавяме далечен отглас от фолклорните приказки за надлъгвания, нещо от Лемовия космически хумор в „Кибериада“... И веднага след това сме готови да спорим със себе си. Та това са ярко

физиономични Science Fiction — пародии, дело са на впечатляващ, много характерен авторски почерк.

Поместените в антологията разкази на Герт Прокоп и Ролф Крон предлагат възможност да проследим и отделни страни от развитието на фантастичния детектив в ГДР. У Прокоп е очевидна склонността да развива жанра по посока на социалната сатира, а Крон, запален по стила „ретро“, насища фантастичния детектив с диaboлични елементи, превръща фантастичното в синоним на загадъчното, непознаваемото, ирационалното.

ГЕРТ ПРОКОП е сред най-ценените автори на криминализирана фантастика в ГДР. Книгите му излизат във високи тиражи и са преиздавани по няколко пъти. Роден е през 1932 година. Учил е два семестъра в Академията за изящни изкуства в Берлин, след което работи като журналист и кинодокументалист. На свободна практика е от 1971 г. Написал е много книги с приказки за деца и няколко криминални романа. Първият му сборник с научнофантастични разкази „Кой краде крака?“ излиза през 1977 г. Подзаглавието е „Криминални истории от ХХІ век“. По примера на големите майстори на жанра и той въвежда образа на невероятно талантлив и честен частен детектив, който практикува знанията си в САЩ, борейки се срещу големите и малките престъпления на едно разлагащо се общество. За симпатичния самотен Тимоти разкриването на истината за извършеното злодеяние е преди всичко въпрос на морал. И най-заплетените си случаи той решава, разчитайки само на необикновения си партньор — демодирания компютър „Наполеон“, на изключителната си интуиция и на доброто уиски.

В разказа, дал заглавие на сборника, криминалната интрига отвежда към жестоката конкурентна борба между големите концерни, разгалва цинизма, агресивността и жестокостта на бизнеса. Щекотливата фантастична история прераства в сатиричен портрет на един абсурден свят с машинизираното, роботоподобно съществуване на хората в него, с жестоките му екологични кризи и с тоталното шпиониране на всичко и на всеки.

Със сравнително най-малък стаж в жанра е РОЛФ КРОН (род. 1949), физик по образование. Участвувал е в двете антологии на научнофантастичния разказ на ГДР от 1975 и 1976 година, публикувал е също в алманаха „Лихтяр“. („Светлинна година“). Две са любимите

му теми: пътуване във времето, деформации на времето и паралелните светове е едната, а другата — проблемът за идентификацията на очовечените роботи и на роботизираните хора. Заедно с увлечението му по научната фантастика върви и увлечението му по историята, плод на което са излезлите досега два романа; „Гробът на легионите“ (1977) и „Лабиринтът на Калисто“ (1982). Ако първият е все още в границите на традиционната историческа белетристика, то вторият съдържа силен фантастичен, по-точно историко-хипотетичен елемент. Най-новите разкази на Крон още по-явно свързват история и научна фантастика.

Сборникът „Чужди звезди“ (1979) на ЕРИК СИМОН е поредното свидетелство за успешния десант на ироничното и сатиричното начало във фантастиката на ГДР. Симон не крие, че играе с каноните на жанра, насища типичните научнофантастични ситуации с актуален критичен подтекст, атакува характерни рецидиви на обществената практика. Любителите на научната фантастика у нас впрочем познават характерните особености на авторския му почерк — негови разкази са излизали в библиотека „Галактика“. Любопитно е, че като издателски работник в Берлин Е. Симон още през 1978 г. става инициатор и организатор на издаването на представителна антология на българската научна фантастика в ГДР.

* * *

Читателят, взел в ръце фантастична книга, е вече съгласен да съблюдава „правилата на играта“. Готов е например да се премества на всякакви разстояния във времето и пространството, да приема доверчиво най-дръзки, максималистични научни, технически или социологически допускания срещу възможно най-скромни доказателствен материал. Той лесно се съгласява с явния схематизъм и с условността в изобразяването на характерите и обстоятелствата, не търси дълбоки и изтънчени душевни изживявания, нито особено стилово изящество, но затова пък твърдо знае какво е в правото си да иска и да очаква: той непременно трябва да бъде направен съучастник в размишленията на автора върху съдбата на човечеството, върху глобалните проблеми на неговото бъдеще и настояще. Подобни

размишления — даже и най-сложните — трябва да бъдат облечени в живописна художествена форма. Ето защо в научнофантастичните произведения е така важен сюжетът — напрегнат и завладяващ, имащ в основата си задължителна събитийна динамика, драматични приключения и авантюри или пък дълго и умело прикривано обяснение, разгадаване на фантастичната тайна.

Успехът или неуспехът на една фантастична творба често зависи от това, доколко строго са съблюдавани закономерностите на жанра. Разказите, включени в сборника, който е пред вас, са най-доброто доказателство, че фантастите на ГДР нямат проблеми в това отношение. Те великолепно владеят правилата на научнофантастичното и затова понякога се одързостяват да ги шаржират. Но нали всички са получили ценни уроци по иронично-фантазно сюжетостроене в голямата школа на немските романтици...

Людмила Стоянова

ГЕРХАРД БРАНСТЕР ОТ НЕБЕТО НАГОРЕ ИЛИ ОТ КОСМИЧНО ПО-КОСМИЧНО

Невероятна истории от вида, каквито си разказват четвъртък вечер космическите ветерани в кръчмата „При уморената кранта“

— Значи... — започна Небесния градинар.

Но не успя да продължи. Защото Строганов го прекъсна:

— Началото не е както трябва. Нали искахме да си разправяме лъжливи истории. А лъжливите истории не се започват със „значи“.

— Когато по мое време започвахме със „значи“ — защити се Вирзинг, Небесния градинар, — все нещо трябваше да е лъжа.

— Точно така — потвърди Крафчик, — когато по онова време кажихме „значи“, винаги имаше нещо гнило. „Значи“ беше уговорен сигнал и всички знаеха, че ще последва лъжлива история.

— Е, добре — рече Строганов, — може и да е така, по онова време не съм обърнал внимание на това. Но на мен по би ми харесало, ако Вирзинг започне с нещо друго. Не е задължително то да бъде „Имало едно време...“ или „Няма да повярвате, но...“. Във всеки случай аз започвам историите си с нещо друго.

— Хубаво — отвърна Крафчик, — тогава започни твоя разказ с нещо друго. Всеки постъпва различно. Аз разправям историите си с „веднъж“ в началото. Но моят ред още не е дошъл.

— Съгласен! — каза Строганов. — Всеки започва разказа си по свой начин. Щом за вас не е толкова важно как се подхваща една история.

— Тогава мога да започвам — рече Небесния градинар. — Значи...

Но тук отново бе прекъснат от Крафчик:

— По-добре да изчакаме да дойде и Фонтанели. Когато той пристигне по средата на историята, краят ѝ вече няма да се види. Има истории, които не понасят някой да пристигне по средата им.

— Мислиш ли? — попита Вирзинг.

— Мисля — отвърна Крафчик. — А ти какво мислиш, Строганов?

— И аз мисля.

Рядко се случваше и тримата ветерани на космоса да са на едно мнение, което можеше да трае само за момент, и то ако мълчаха. Така че тримата помълчаха малко, подпрели лакти на масата и глави на ръцете си, като гледаха надолу към Земята. Това не представляваше никаква трудност, тъй като космическата станция „Бамбино“ кръжеше по орбита около земята. По-рано тя беше служила за научни цели, но когато я смениха по-модерните станции, се превърна в старчески дом за космически ветерани. Масата, около която седяха тримата, бе направена от прозрачен материал, както и подът под нея. И понеже „Бамбино“ обръщаше към майката Земя винаги една и съща страна, а именно долната, Старата дама, както я наричаха всички тук, се намираще непрестанно под краката им и който искаше да ѝ хвърли един поглед, трябваше просто да се наведе над масата. Затова пък страничните прозорци гледаха към звездите, а от време на време, според обстоятелствата, и към Слънцето или Луната. В останалата си част помещението бе подредено като средновековна каруцарска кръчма с уютна и задушевна атмосфера. За това допринасяше и названието, което му бяха дали — Кръчма „При уморената кранта“. Дневните и спалните, разположени във външния пръстен на станцията, също бяха обзаведени старомодно. Така бяха поискали старите хорица, които живееха със спомените си. Припомняха си и си разправяха всеки ден едни и същи случки, докато някои от тях прекалено им дотегнаха. Тогавя решиха занапред да си разказват само измислени, лъжливи истории. По такъв начин се надяваха да погодят номер на спомените, които все повече ограничаваха мисленето им, а освен това и да направят разговорите си по-приятни. Във всеки случай идеята бе на Крафчик.

Някогашният физик бе висок цели два метра, широк в раменете и тесен в кръста. Имаше възчерни мустаци, които му придаваха нещо страхопочитателно. Обаче с целия си външен вид приличаше по-скоро на даскал по гимнастика от старите училища. Вярно, че понякога го наричаха Привлекателния, но само заради предишните му изследвания върху силите на привличане.

Вирзинг бе висок също два метра, но за разлика от Крафчик — широк в таза и с някак си тромави движения. Косите му, станали жълтеникавобели от старостта, се виеха в непослушни къдри около едно плешиво петно по средата на главата. По професия микробиолог, навремето той бе търсен на всички планети като специалист по изкуствени почви, заради което и днес го наричаха Небесния градинар.

Строганов пък бе работил някога като космически готвач и макар най-млад в компанията със своите сто и четири години, единствен имаше напълно оголен череп. Затова пък бе по-дебел от Вирзинг, а същевременно не по-висок дори от Фонтанели.

Последният бе дребен на ръст, почти джудже, невероятно слаб, с лисичочервена брада на долната челюст, заради която без съмнение биха го нарекли Червения гном, ако не носеше още по-лош прякор — Доктора на автоматите, понеже накрая беше завеждал клиника за откачени работи^[1].

Тъй като Фонтанели все още го нямаше, Вирзинг откъсна погледа си от масата, а същевременно и от Земята, като попита:

— Наистина ли днес е четвъртък?

Те се бяха уговорили да се събират веднъж седмично, а именно четвъртък вечер, в „Уморената кранта“ и да си разказват на чашка лъжливи истории. Само че до този момент четвъртият липсваше. Точно тогава Фонтанели влезе забързан и се провикна:

— Все едно дали ще го повярвате или не, го това е самата истина!

— Виждаш ли — каза Строганов на Вирзинг, — точно така се започват небивалици.

— Но аз не искам да разправам никаква история — възпротиви се Фонтанели. — Исках само да обясня закъснението си. Истина е, както ме виждате самия мене, че часовникът ми...

Обаче Строганов махна с ръка.

— Вземи пример от него — рече той на Вирзинг. — Който лъже, трябва постоянно да се къдне в истината и при това да прави ужасно сериозни физиономии.

— По тази логика — извика Вирзинг — трябва да поднасяме истината като лъжа и да си умираме от смях при това.

— Е, достатъчно е да се поусмихнем малко — каза Крафчик.

В това време Фонтанели зае място край масата и извади джобния си часовник, който наистина бе с половин час назад. Иронични усмивки се появиха на лицата на всички с изключение на Фонтанели. След като показа часовника си с почти тържествена сериозност, той го прибра обратно в джоба си и повика обслужващия автомат. Автоматът, приличащ на шевна машина на колела, се приближи с бръмчене и отвори капака си. Фонтанели си взе бутилка червено вино и чаша, която веднага напълни до ръба.

— Наздраве, господин докторе! — изписка автоматът.

— Да не си повреден? — попита Фонтанели. — Гласът ти нещо не е в ред.

— Това изобщо не е моят глас — обясни автоматът. — Гласът ми ръждяса през нощта. Снощи тук се лееше вино и един пиян обърна точно върху мен буре с шампанско и ме измокри целия. А сега ми сложиха глас на детски автомат.

— Тези работи скоро ще почнат да носят шайбите на коленете си като монокли — обади се Строганов, който обичаше странните сравнения. — Та тук няма никакви детски автомати.

— Именно — продължи автоматът. — Затова имаме достатъчно резервни части за детски автомати в склада.

— Ц-ц-ц — каза Фонтанели.

— Не можете ли да ми помогнете, господин докторе? — попита автоматът. — Нали навремето сте бил известен лекар на автоматите. Този писклив глас наистина ме дразни.

— Като лекар бях специалист по мозъчните заболявания у роботите — рече Фонтанели с известна гордост в гласа си. — Но твоят ум все още изглежда съвсем нормален.

Ако продължа да говоря дълго с този глас — изписка автоматът, — сигурно ще откача.

— Случаят би бил интересен — каза Фонтанели. — Робот, който е полудял от гласа си, не съм срещал в цялата си практика.

Обслужващият автомат затвори капака си и се отдалечи с леко бръмчене, без да продума повече. Фонтанели погледна замислено след него.

— Спомням си една история, която ми се случи още като съвсем млад лекар. И дали ще повярвате, или не...

— Чакай! — извика Небесния градинар. — Така започват лъжливите разкази, а първата история ще разправам аз, както се бяхме разбрали.

— Но моята история не е лъжа — възпротиви се Докторът на автоматите.

— Тогава изобщо не трябва да я разказваш — намеси се Крафчик. — Днес ще се разправят само лъжливи истории.

— Ето, млъкнах вече — рече Фонтанели, който не искаше да се кара с Привлекателния. Докторът на автоматите изпитваше неволно уважение към високите хора. — Ето, вече млъкнах — продължи той, — съвсем бях забравил, че днес искахме да си разправаме лъжливи истории. Кой ще бъде пръв?

— Аз — обади се Вирзинг. Но след като бе започвал вече на няколко пъти без успех, сега не смееше да подхване нищо и гледаше въпросително останалите.

Но очевидно никой нямаше намерение да го прекъсва повече. Крафчик сучеше мустак в очакване. Фонтанели бе свил, леко обиден, устни и гледаше в празното пространство, сякаш искаше да хипнотизира някой автомат. А Строганов се бе облегнал удобно назад, скръстил ръце върху гърдите си. Даже обслужващият автомат стоеше притихнал в ъгъла и не издаваше никакво писукане. Нямаше дори муха, която да бръмчи в стаята. Нещо, което би било невъзможно, тъй като, въпреки цялата си автентичност, кръчмата „При уморената кранта“ естествено бе обзаведена без обичайните за времето мухи. Затова сега цареше абсолютна тишина. И след като се увери, че тя ще продължи още известно време, Небесния градинар каза:

— Значи, това се случи на една планета, голяма горе-долу колкото Меркурий, и историята се казва

СПАСЯВАНЕ С НАСТРЪХНАЛА КОСА ОТ СМЪРТНА ОПАСНОСТ,

което преживях, когато още бях доста слабо запознат със свойствата на чуждите нам растения.

На това място Вирзинг се спря, но след като никой не отвори уста, продължи:

— Значи, бях още съвсем неопитен и придружавах професор Залбай^[2], който бе световноизвестен по онова време, заедно с още трима асистенти, в една експедиция към споменатата вече планета,

приличаща на Меркурий. Тя принадлежеше към единадесетата система и ние ѝ дадохме обозначението 11/A/1, защото имаше атмосфера и бе първата планета, на която стъпихме в тази система. Още не бяхме проникнали надалеч върху въпросната планета, когато се видяхме обкръжени.

— От индианци? — попита Крафчик.

— Не.

— От канибали? — попита Строганов.

— От нещо подобно — обясни Вирзинг, — но отначало още не знаехме това. Околността изглеждаше напълно безопасна, приличаше на горска поляна с бедна растителност, сякаш отдавна не бе валяло, но иначе беше като всяка друга горска поляна. Когато стигнахме средата ѝ, видяхме там нещо като слънчогледи, и то доста големи. Бяха разположени точно в кръг с диаметър около десет метра, като че ли някой нарочно ги бе посадил така, а после бе забравил да ги полива. Понеже нямахме причина да ги заобикаляме, минахме направо през тях. Но щом се озовахме в центъра на кръга, растенията незабавно се изправиха и образуваха около нас стена, по-висока от човешки ръст. Това ни се стори тогава необикновено до известна степен, но все още не мислехме за опасност, а по-скоро за природно чудо. Професор Залбай си сложи пенснето и се приближи до едно от тях, за да го огледа по-подробно. В същия миг гадината се стрелна като змия към него, опитвайки се да лапне главата му с чашката си. Залбай се отдръпна в последния момент назад и по най-бързия начин се озова отново в центъра на кръга. Беше пребледнял като мъртвец и тъй като бе изгубил пенснето си, мигаше безпомощно ту към един, ту към друг от спътниците си.

— Това са, по дяволите, месоядни растения! — каза той, заеквайки.

Ето че бяхме загазили здравата. Никога по-рано не бяхме срещали толкова големи месоядни растения, а за скоростта, с която нападаха, въобще да не говорим. Но постепенно се поуспокоихме, защото растенията си остават растения и все някак си щяхме да изнамерим начин да надхитрим лакомите хищници.

— Отначало трябва да ги наблюдаваме известно време — каза нашият професор, — за да може да определим точно характера им. Само че къде са ми очилата?

Пенснето лежеше на една крачка от гадината, която се бе нахвърлила върху професора, така че не можехме да се приближим, за да го вземем. Обаче един от асистентите, който се занимаваше между другото с лов на пеперуди, взе сака си и издърпа пенснето извън обсега на растението. Залбай веднага си го сложи на носа и се втренчи отново в ужасните издънки, но вече от почтително разстояние. Още преди да достигне до някакво заключение за истинската им същност, на нашия ловец на пеперуди му хрумна друга идея. Той се приближи до едно от растенията, нахлузи му сака върху главата и я дръпна надолу. То започна да се съпротивлява с учудваща сила, но когато го налегнахме всички, успяхме да го притиснем към земята. Гадината се извиваше като побеснял градински маркуч, но това не ѝ помогна — държахме я здраво в примката. Извадих светкавично от екипировката си малка права лопатка, за да отсека главата ѝ. Но трябва да съм се навел сигурно доста напред, защото изведнъж две съседни растения се хвърлиха върху ми. Стоях като парализиран и чувствавах как от ужас ми се изправят косите. И тогава се случи нещо странна. Внезапно двете растения изгубиха интереса си към мен, полюляха се още няколко пъти насам-натам, след което се изправиха отново. В този момент и аз се освободих от вцепенението си и се отдръпнах крачка назад, но за наше нещастие се блъснах в ловеца на пеперуди, който заедно с другите двама асистенти все още притискаше към земята главата на уловеното растение. От своя страна ловецът на пеперуди — в този зад него и така нататък, в резултат на което паднахме и изпуснахме сака. Растението се изправи начаса и изхвърли сака на цели тридесет метра зад себе си. Така загубихме най-доброто си оръжие. Проклинахме страшно и се обиждахме един друг с епитетите глупак и дръвник. Само професор Залбай стоеше настрана, пъхнал замислено пръст в носа си.

— Тук трябва да има някаква определена връзка — мърмореше той. — Предполагам, че е косата.

Странното държане на професора събуди любопитството ни и ние го чакахме с нетърпение да си извади пръста от носа, за да ни посвети в мислите си.

— Това е единственото обяснение — рече той най-накрая. — Косата. Когато на Вирзинг му настръхна от ужас косата, растенията задържаха нападението си. Защо? Защото в този момент той досущ

приличаше на тях. Плешивината по средата и венецът от изправени коси отговарят точно на външните белези на чашката на тези растения. Затова те го сметнаха за един от своите и го пощадиха.

Аз, разбира се, с всички сили протестирах срещу това, че в състояние на силна уплаха мога да бъда смятан от отвратителните растителни чудовища за някой от себеподобните им. Но професорът настояваше на своето мнение и асистентите се съгласиха с него. Това веднага ми се стори съмнително, защото обикновено те се отнасяха твърде скептично към изказванията на професора. Съвсем противоположно на моето отношение към него, заради което те отдавна ми бяха дигнали мерника. Ето защо не мина много време, докато ги осени идеята, че трябва да направя още един опит и ла предизвикам някоя от гадините. Аз се съпротивлявах, но в края на краищата не ми оставаше друго и тръгнах към едно от растенията. Но щом то посегна към мен, отскочих назад още преди да са ми се изправили косите. Също и при следващите опити не успях да си наложа да остана на място и да изчакам да бъда обзет от ужас. Просто не можех да го сторя и, изглежда, другите най-сетне разбраха това или поне се направиха, че са разорали. Аз обаче не бях сигурен, че наистина са се отказали от намерението си да ме използват като опитен заек. Може би смятаха, че поне за момента е вече безсмислено, понеже междувременно се бе свечерило и в тъмнината хапещите създания не биха могли да ме вземат за някой от своите, въпреки настръхналата ми коса. След като разпределихме дежурствата, легнахме да спим по средата на кръга, образуван от растенията. Макар те да не можеха да се помръднат от местата си, достатъчно бе някой от нас да се измести леко в съня си, за да попадне в обсега им. Следователно един трябваше да пази останалите. От преживяната възбуда спях неспокойно. Измъчвах ме ужасни сънища и един от тях ме накара да си отворя очите. Огледах се наоколо, но все още бе тъмна нощ. Вече исках да се излегна отново, когато чух двама от спътниците ми да си шепнат. Напрегнах погледа си и въпреки мрака успях най-накрая да разпозная дежурния асистент и ловеца на пеперуди, които клечаха един до друг и си шушукаха разпалено. Наострих уши и ми се стори, че говореха за мен, във всеки случай дочух името си. Можете да си представите, че до сутринта повече не успях да мигна.

Вирзинг прекъсна на това място разказа, за да отпие една глътка. Фонтанели и Крафчик също вдигнаха чашите си. Тогава Строганов отвори очи и викна:

— Жаден съм като луната през есента! — И след като гаврътна виното си, добави: — Трябва да съм позаспал по някое време. Надявам се, че нашият Небесен градинар няма да ми се разсърди. Какво стана по-нататък?

Строганов отново се отпусна назад със скръстени ръце.

— Значи — продължи Вирзинг, — не мигнах повече цяла нощ. И още преди да се разсъмне, двамата се приближиха до третия асистент, внимателно го разбудиха и пошушнаха нещо и на него. Отново ставаше дума за мене. За съжаление освен името си не можах да разбера нито дума. Реших да си отворям очите на четири през следващите няколко часа, за да разкрия заговора, който явно се кроеше срещу мене. Преди всичко трябваше да използвам срещу тях професора, когото още не бяха привлекли. Но когато станаме на следващата сутрин, те веднага го дръпнаха настрана и тихо му заговориха. Известно време Залбай поклащаше глава, но когато, както този път чух, му пошепнаха нещо за кокошките на вдовицата Болте, той се закиска като луд и оживено закима. Сега и асистентите се кискаха, погледнаха ме многозначително и започнаха да се приближават бавно към мен. Изглежда, бяха загубили ума си. Отдръпнах се назад. След няколко крачки стигнах обсега на растенията, които тутакси посегнаха към мен. Но видът на спътниците ми ме отвращаваше дори повече от растителните канибали. С дяволски усмивки на лицата си ловецът на пеперуди и другите бавно и злоещо протягаха ръце към мен, за да ме хванат за гърлото. Искях да викам, но не можах да издам нито звук. Беше като в кошмарен сън. Представях си страхотни картини, които ме хвърляха в ужас, виждах се разкъсан на четири и хвърлен като примамка на растенията, а с остатъците се гощаваха гладните ми спътници. Но наистина ли тези картини бяха само плод на въображението ми? Възможно бе моите хубостници действително да са решили да ме пожертвуват. Сатанинските им усмивки можеха да са израз само на сатанински намерения. Чувствувах как кожата на главата ми ме засърбява, а косата ми настръхва. Точно тогава спътниците ми скочиха с вълчи вой към мен и останалото бе въпрос на секунди. Рязко се обърнах кръгом и хукнах,

без да обръщам внимание на растенията. Когато спрях да бягам далеч извън кръга, дочух неистов смях. Спътниците ми се превиваха от смях, дори професор Залбай не можеше да се сдържи и трябваше да крепи пенснето си, за да не падне от носа му.

— Не изиграхме ли чудесен театър? — викна ми ловецът на пеперуди, след като бандата се поуспокои. — Страхотна комедия — да ти настръхнат косите — и тя постигна целта си, така че даже растенията се хванаха на въдицата.

Въпреки че ужасът още не ме бе напуснал, вече разбрах защо бяха постъпили така и сега и аз трябваше да се посмея над сполучливата шега.

— Кое то и заслужава всеобщо признание — каза Фонтанели. — След такова преживяване не всеки може да се смее, тъй като ужасът е бил истински, независимо че е бил предизвикан от въображаема опасност.

— Обикновено е по-лесно да се смееш на някоя шега, отколкото да се сетиш за нея — реши Крафчик. — Затова спътниците на Небесния градинар също заслужават уважение. Още повече че те са се сетили за този майтап, имайки пред себе си действителна опасност. Човек трябва да има освен безстрашно въображение още и чувство за трагичен хумор, за да може да види спасението от такава смъртоносна клопка в една шега.

— Все пак тя е била за сметка на Вирзинг — възрази Доктора на автоматите. — Шегите на чужд гръб не са от най-добрите.

— Забравяш — каза Крафчик, — че по този начин приятелят ни е имал щастието да се спаси пръв.

— Това е — рече Строганов, Космическия готвач, и отвори очи — като запетая в отпуска. — И какво стана по-нататък?

— Това, което бе намислил ловецът на пеперуди — поде отново Вирзинг. — Получих задачата да изтичам в гората и да хвана някакъв дивеч, който да послужи за примамка. Аз се запътих да свърша работата и скоро налових достатъчно животинки. Домъкнах ги на поляната и ги хвърлих, по парабола в кръга, където спътниците ми направиха от тях стръв. След това закрепиха на двата края на едно въже по парче месо. По този начин приготвиха около дузина въжета. Когато свършиха, ловецът на пеперуди пое ръководството и при командата „Три!“ другите асистенти хвърляха двата края на въжето със

закачените парчета месо съответно към две срещуположни растения. За по-малко от минута всички растения получиха своя пай и го налапаха лакомо, както змия гълта зайче. Ясно можехме да видим как стеблата им се разтягаха като гумени маркучи и парчетата слизаха надолу, докато накрая изчезнаха под почвата, вероятно стомасите на гадините се намираха в корените им. Така или иначе чудовищните канибали бяха повалени от опънатите въжета на земята със същата скорост, с която погълнаха стръвта. Колкото и да се дърпаха и да се извиваха, когато мръвките стигнаха до предназначения си места, отвратителните растения лежаха притиснати към почвата, изопнати точно както спиците на колело. А ние бяхме спасени.

Вирзинг отпи от виното си и в очакване на аплодисменти, се облегна усмихнат назад. Другите почетоха майсторството му с кратка пауза, след която Фонтанели каза:

— Много хубава история, макар че за щастливия ѝ край да трябва да се благодари на спомена за Макс и Мориц, които погодиха същия номер на кокошките на вдовицата Болте.

— Когато двама правят едно и също нещо — обади се Крафчик Привлекателния, — човек може да сравни постъпките им и да види особеностите, които ги отличават един от друг.

— И какво е особеното в разказа на Вирзинг? — попита Фонтанели.

— Макс и Мориц — обясни Крафчик — показват с шегата си чувство за хумор и нищо повече. Докато със своята спътниците на Вирзинг доказват превъзходството на човешкия дух над природата.

— Мисля, че историята бе лъжлива — не се съгласи Фонтанели. — А лъжливите истории не доказват нищо.

— Напротив, те постигат дори две неща — каза Крафчик. — Излизайки извън границите на възможното, те доказват собствената си нереалност и същевременно това, че ние всъщност не сме преминали тези граници. Добрата измислица винаги представлява парабола на човешките възможности.

— Не сме се разбрали така! — извика Космическия готвач. — Моят разказ е ама напълно невероятен!

— Ще има да се чудиш колко малко са невъзможните неща — рече Привлекателния. — Разправи ни историята си и ние ще ти го докажем.

— Ще я видим ние тази работа — отсече Строганов и отпи една голяма глътка — като през крив макарон! Разказът ми се нарича

СЛЪНЦЕТО В ТРАЛА

и започва така: Имаше едно време един голям и мощен космически кораб... Той бе толкова голям, че човек трябваше да тръгне още като момче, ако искаше да стигне от единия му край до другия, преди да умре от старост. Корабът се движеше по-бързо от светлината, така че стояхме постоянно на тъмно. Светлината изобщо не можеше да ни настигне. Е, какво ще кажеш сега, Крафчик.

Строганов изгледа триумфиращо един по един другарите си и те се разсмяха от все сърце на надутата история на Космическия готвач.

— Карай нататък — рече Крафчик, който се смя най-чистосърдечно от всички, — накрая ще оправим всичко наведнъж.

— Корабът — продължи Строганов леко раздразнен — бе, значи, невероятно бърз и командирът трябваше да го спре, за да може светлината отново да стигне до него. Но вече бе твърде късно, отдавна бяхме изскочили извън пределите на вселената. Докъдето достигаха погледите ни, отвсякъде ни обгръщаше нищото. Командирът заповяда да обърнем кораба и да караме обратно с пълна скорост. Обаче когато отново го спря, пак бяхме изскочили от вселената, само че този път от другата ѝ страна. Просто корабът бе прекалено бърз. Това нямаше да представлява проблем, ако можехме да намалим скоростта. Но нещо се бе развалило и понеже през цялото време стояхме на тъмно, нямаше как да открием повредата. Решихме да си помогнем с една мрежа, която пуснахме отзад като парашут, с надеждата да хванем някаква, пръсната наоколо междузвездна материя и по този начин да забавим движението си. След като хвърлихме трала, се отправихме отново на път. И успяхме: изведнъж почувствувахме мощен тласък, изпадахме един върху друг и тогава видяхме какъв ни бе късметът. Бяхме хванали една неподвижна звезда. Намирахме се пак извън вселената, но със слънце в мрежата вече нищо не можеше да ни се случи. Сега разполагахме с достатъчно светлина, за да отстраним повредата. Веднага щом извършихме това, се върнахме, без да бързаме, обратно във вселената и съвместно изпълнихме задачата на пътуването си, която в случая не е от значение. Това е моята история — завърши Строганов — и очаквам с трепет да чуя какво ще кажете за нея.

— Крагък и добър разказ — рече Крафчик, — но къде беше лъжата в него?

— Във всичко — отговори Строганов.

— И на мен така ми се струва — обади се Вирзинг. — Аз намирам описаната случка за невероятна.

Доктора на автоматите също смяташе историята за абсолютно невъзможна.

— Бих искал да знам — каза той — къде Привлекателния ще намери слабото й място.

Но Крафчик не направи нищо подобно. Това, което направи, бе да вдигне чашата си и да се чукне с Космическия готвач. Чашите се удариха с добре познатия звън.

— Коя чаша — попита тогава Крафчик — докосна първа другата?

— Що за безсмислица! — извика Строганов. — Те се докоснаха едновременно, как иначе!

— Този ефект на едновременност — обясни Крафчик — прави възможно нещо, което на пръв поглед изглежда невъзможно. Нека да приемем, че едно тяло се движи със скоростта на светлината в една посока, а в обратна посока срещу него идва със същата скорост галактическа система. С каква скорост ще премине тялото през системата?

— Със скорост, два пъти по-голяма от тази на светлината, разбира се — призна Строганов.

— Само ако приемем — добави Фонтанели — дадената галактическа система за неподвижна.

— Че като каква друга трябва да я разглеждаме — обяви Крафчик, — ако я изберем за отправна система? Обикновено се приема, че отправните системи са в покой.

— Но тогава нали и скоростта само се приема за двойно по-голяма от светлинната — не се съдържа Космическия готвач — и следователно съществуването на моя свръхбърз кораб в действителност е невъзможно.

— Ни най-малко — възрази Крафчик. — В случай на сблъскване би ти станала ясна истинската скорост. Когато две коли, всяка от които се движи с петдесет километра в час, се ударят фронтално, повредите и на двете отговарят на сумата от скоростите им. Само че за

изчислението е по-лесно едното тяло да се приеме за отправна точка, която е в покой, докато на другото се приписва сумарната скорост.

— Хубаво — отстъпи малко Строганов, — но все пак остава обстоятелството, че сме изскочили извън пределите на вселената. А това не е възможно за нищо на света.

— Както го описа, не — потвърди. Крафчик. — Дори когато сте попаднали в област, в която са липсвали всички познати дотогава форми на материята, вие сте се намирали все пак всред това, което днес е широко известно като субтилна материя, върху която почива гравитацията и която крепи отвътре света. Извън нея всеки предмет би трябвало да се разтвори в безкрая. Но понеже нашият кораб не се е разпаднал на чаркове, това означава, че по време на пътуването си вие нито за миг не сте напускали материалното пространство, което представлява единственият критерий за определяне на вселената.

— Дори и да не са излезли извън вселената, все пак те са се намирали по-надалеч от всички видими галактически системи — философствуваше Вирзинг. — Нима това не е също така невъзможно?

— Не, ако разгледаме сериозно, тоест логически, понятието безкрайност — не се предаваше Крафчик. — Понятието безкрайност е лишено от логически противоречия само тогава, когато то съдържа безкрайни възможности. Следователно, за да бъде вселената безкрайна, тя трябва да обхваща безкрайно много галактически системи. От своя страна междинните пространства, разделящи системите, също трябва да са безкрайно различни.

— Но безкрайно големите междинни пространства — възрази Фонтанели — са изключително редки.

— Именно това представлява трудност при разсъжденията, когато се разглежда безкрайността — засмя се Крафчик. — Никой не оспорва, че хиляда метра правят един километър. Но ако диаметърът на вселената се измерва с безкрайно много метри, то измерен в километри, същият диаметър няма да е хиляда пъти по-малък, ами пак безкрайно голям. И да вземем друг пример — ако съществуват безкрайно пъти повече необитаеми звезди, от колкото са населените, поради която причина ние вероятно няма да срещнем сред цялата безкрайност втора обитавана звездна система, това не пречи да съществуват също толкова населени системи, а именно безкрайно много.

В този момент кожата на главата на Вирзинг започна да го сърби и косата му настръхна от ужас.

— Нека да оставим, за бога — рече той, — безкрайността на спокойствие, а пък на нея да почива каквото си иска!

— Преди нашият Космически готвач да започне разказа си, аз твърдях — оправда се Крафчик, — че не е толкова лесно да се приеме нещо за невъзможно. Затова трябваше да дам също и доказателство, за което ми бе необходима безкрайността.

— Е, добре — каза Фонтанели, — ти доказва като възможни свръхбързия кораб на Строганов и невидимата вселена. Все още остава обаче слънцето в трала.

— Него ще го оставим на нашия Космически готвач — засмя се отново Крафчик. — Без него той не би могъл да разправя историята си — нали навремето то го е спасило. Нека да го спаси и днес.

Събралите се около масата възприеха това като щедър жест от страна на Привлекателния и Космическия готвач цял сияеше.

— Вече се опасявах — рече той, — че няма да ми оставиш нищо от лъжливата история. И макар че пощади само слънцето ми, все пак съм доволен. След всички тези логически фокуси сигурно щеше да ти е лесно да докажеш и неговата реалност. Но тъй като ти ми го остави, аз ти опрощавам доказателството — танто за танто.

По този случай всички вдигнаха чашите си. А след като ги изпиха и ги напълниха отново, видяха, че бутилката е празна. Повикаха обслужващия автомат и Фонтанели взе от него нова бутилка.

— Как е умът ти — попита той автомата, — още ли е наред?

— Благодаря за вниманието — изписка автоматът, — примирих се, какво друго ми остава.

— Не гледай толкова леко на нещата — забеляза Фонтанели. — Крафчик току-що ни доказа, че почти всичко е възможно. Така че не е изключено и един автомат да полудее от гласа си.

— Вече съм добре — рече автоматът. — Не мисля повече за това. Тъй или иначе по професия не съм идиот, по-скоро съм програмиран да обслужвам масата и прочее.

— Е, тогава изчезвай — извика Доктора на автоматите. — И да те напълнят отново. Останала ти е още само една бутилка вътре.

Вирзинг прекара ръка през косите си, които междуременно се бяха поуспокоили и превърнали отново в къдрици.

— Добре — каза Небесния градинар, — че този път съм си разказал вече историята. След логическите разсъждения на Крафчик човек може да загуби фантазията си.

— Зависи как го възприемаш — обади се Крафчик. — Логиката може да се разглежда също и като лост на въображението, както и обратното. Най-главозамайващите мисли идват тъкмо когато логиката и фантазията взаимно си помагат.

— Въпреки че напълно си противоречат?

— Именно затова.

Косата на Вирзинг започна отново да настръхва. А Строганов го засърбя кожата на главата. Той се почеса ужасен по плешивината си и викна:

— Престанете най-накрая с този логически садизъм! Това е като крем ванилия с подложка за дюстабан, на който му пицят ушите. Фонтанели е на ред.

— С удоволствие — рече Доктора на автоматите. — И тъй като нямам намерение да разправам невъзможна история, Крафчик няма да може да ѝ издърпа чергата изпод краката.

— В такъв случай — намеси се Крафчик и засука развеселен мустака си — ще ти докажа невъзможността на разказа ти.

— Трудно ще ти е — възрази Фонтанели самодоволено, — тъй като историята се е случила в действителност. А това, което е действително, трябва да бъде също и възможно.

— Значи ти твърдиш, че денят и нощта са възможни по едно и също време и на едно и също място? — запита Крафчик.

— Разбира се, че не! — извика Фонтанели.

— И все пак те са възможни — заключи Крафчик.

Като се усмихна, той стана, приближи се до прозореца и издърпа пердето настрана. И понеже обстоятелствата го изискваха така, навън можеше да се види пълната Луна. Обградена от чернотата на вселената, тук, горе тя изглеждаше не само по-голяма, отколкото погледната от Земята, но създаваше и впечатлението, че виси само на няколко крачки зад прозореца.

— Каква хубава гледка — забеляза Небесния градинар.

През това време Крафчик отново бе седнал край масата и посочи надолу към Земята. А на нея, отново поради стечение на обстоятелствата, бе ясен ден и Тихият океан, над който тъкмо

прелитаха, блестеше чудно син. И сега именно Небесния градинар бе този, който се възхити от красотата на гледката. Погледът му се прехвърляше от масата към прозореца и после обратно към масата.

— Добре сме се настанили тук горе — рече той, — в целия свят такива великолепни изгледи може да предложи само кръчмата „При уморената кранта.“ Ден и нощ едновременно и при това в целия им блясък.

— Вирзинг го каза: ден и нощ едновременно.

Крафчик отпи от чашата си с видимо задоволство и като я отдръпна от устните си, се обърна с насмешка към Доктора на автоматите:

— Това, което смяташ за невъзможно, е неоспорима действителност и при това в целия й блясък.

— Номерът беше долен — каза Фонтанели — и не разбирам как можах да се хвана на него. Не живея тук горе от вчера, я.

— Навикът прави човека сляп — забеляза Строганов. — Това е като светкавица с майонеза, тогава никой не мисли за коминочистача.

— Правилно — викна Вирзинг.

Задружният смях помогна на Доктора на автоматите да се пребори със смущението си. Недоволен, той измърмори още нещо, след което седна и отскубна косъм от рижата си брадичка.

— Ако ми разрешите — каза той, — сега ще започна разказа си. Той се казва

ГЛУПАКЪТ В ПРИЮТА ЗА СИРАЦИ

и, ако искате — вярвайте, ако не искате — не, всяка дума е самата истина. Това се случи, ако си спомням правилно, през един мрачен зимен ден. Един мъж на около четиридесет и пет години, работил дотогава като счетоводител, бе получил малък, но издайнически дефект на паметта. От време на време възможността му да си спомня изчезваше, и то по съвсем ненадеен начин. Веднъж не можеше да се сети за името си, друг път му се губеше адресът, на който живееше. После си го припомняше, но не знаеше дали има деца и колко са на брой. След като се бе поизмъчил така известно време, лекарят от предприятието го изпрати при специалист в една клиника. Макар по пътя за там да бе забравил улицата и номера на клиниката, все пак си спомняше още точно от какво страда. Така той попита един

минувач за заведение, в което се грижат за хора с увреждания на паметта, помоли да му запишат адреса на листче хартия и стигна, този път без да се бави повече, до местоназначението си. Сега обаче бе забравил напълно от какво се оплаква, когато лекарят го попита за това. Доктор Нишел^[3], така се казваше лекарят, бе доволен, тъй като от този факт все пак успя да заключи, че човекът бе попаднал точно където трябва. Затова, без да задава повече въпроси, той свърза множество различни кабели, към главата на нашия човек и зачака компютърът да направи диагнозата. Апаратът изхвърли скоро обичайната карта, но за учудване на доктор Нишел тя бе чиста, точно както я бе подал на машината. Изследването бе извършено още веднъж, но все със същия резултат.

— Нещо не е наред — поклати глава доктор Нишел. — Или си нямал никаква загуба на паметта в момента на теста, или компютърът е развален.

— Първо — протестира мъжът, — от часове не мога да си спомня името си и, второ, забранявам да ми се говори на „ти“!

Лекарят заклати глава още по-усилено:

— Сега две неща не са наред. Първо, ако ти наистина не можеш да си припомниш името, компютърът трябваше да покаже този дефект и, второ, тук още никой не се е възмущавал от това, че му се говори на „ти“. Всичко това мога да си обясня само с факта, че апаратът действително е повреден и че ти освен дефекта на паметта имаш и един друг, нещо като непоносимост към обръщението на „ти“. Но и с него ще се справим.

При тези думи лекарят хлопна с длан нашия човек по главата, а нашият човек му отвърна със звучна плесница.

— Чудно — рече доктор Нишел, като потри бузата си, — по този начин често съм поправял телевизора си. Лек удар и той отново почва да работи. Сети ли се за името си?

— Не.

— Е, няма значение, тук тъй или иначе всички са номерирани. Ти получаваш номер 18. А сега марш в килията!

Доктор Нишел повика един санитар, който отведе Номер 18 в неговата болнична стая. Лекарят погледна след новия си пациент и измърмори:

— Странно наистина, досега не съм срещал такъв случай.

От своя страна и Номер 18 се чудеше на лекаря.

— Винаги съм чувал да разправят — каза той на санитаря, — че невролозите са малко луди, но този е съвсем особен — да ме третира като развален телевизор. Странно наистина.

Санитарят го изгледа с каменно лице, бутна го мълчаливо в стаята и заключи вратата след него. С изключение на масата и четирите стола, стаята бе съвсем празна. Обаче на масата седяха двама мъже. Те се бяха задълбочили в игра на дама и не вдигаха очи.

Ужасно предчувствие обхвана постепенно Номер 18.

— На дама ли играете? — попита той и гласът му прозвуча някак особено.

Като не получи отговор, той повтори въпроса си. Но и този път двамата играещи не му отвърнаха. Затова той бавно пристъпи, докато застана на една крачка от масата. Играчите все така не откъсваха поглед от заниманието си. Те придвижваха пуловете насам-натам, правеха от време на време дама, вземаха си взаимно пулове, без изобщо да си кажат дума. Когато свършиха партията, двамата вдигнаха глави и казаха едновременно:

— Да, играем на дама.

Номер 18 се обнадежди. Вече се беше уплашил, че са го затворили в една килия с глухоними. И ако те освен това не бяха и съвсем с всичкия си, положението му би било много тежко.

— Аз съм Номер 18 — представи се той.

— Аз съм Номер 11 — отвърна единият.

— А аз Номер 15 — рече другият.

— Много ми е приятно — каза Номер 18. — Досега работех като счетоводител, професията не е нещо особено, но все още не е съвсем излишна.

Номер 11 обясни, че е бил главен диспечер на голямо летище, а Номер 15 се бе занимавал с изследване на антимаateria. Така че Номер 18 не се учудваше повече на съдържаното поведение на двамата. И когато те започнаха нова партия, при което пренебрегнаха останалите му въпроси, той седна тихо на един стол и ги загледа мълчаливо. „Едно време тези хора са били важни — каза си той — и затова сега е съвсем естествено да не обръщат особено внимание на такъв обикновен човек като мен. Ако се погледне правилно на нещата, за мен е чест да съм затворен с тях в една и съща килия.“ Но малко по-

късно Номер 18 огладня и когато по време на контролната обиколка санитарят отвори вратата, той го попита дали няма да раздават скоро храна. Вместо отговор санитарят блъсна вратата и избяга. Номер 18 се обърна смаян към другарите си по нещастие.

— Санитарят също изглежда малко луд. Просто ми тресна вратата под носа, когато поисках нещо за ядене.

— Тук още никой не е искал нещо за ядене — отвърна Номер 11, — този дефект е съвсем нов.

— Лекарят ще се зарадва — рече Номер 15. — Той винаги се радва, когато някой получи съвсем нов дефект.

Номер 18 бе обзет отново от страшно предчувствие.

— А вие — заекна той, — вие нямате ли този дефект? Никога ли не сте искали нещо за ядене?

— Не — каза Номер 15. — Досега не съм виждал друг робот да иска нещо за ядене. Ти си първият.

Смятам, че може да си представите как тази забележка подействува на нашия човек. Той погледна двамата ужасено и отстъпи в един ъгъл.

— За бога — извика той, — тогава, значи, съм попаднал съвсем не където трябва.

Двата робота се замислиха за момент, след което се приближиха бавно към него. Номер 18 се притисна уплашено в ъгъла и кръстоса ръце над главата си, за да се предпази.

— Повярвайте ми — викна той с пронизителен глас, — аз съм човек! Това не съм го забравял никога. Имам дефект на паметта, но че съм човек, това го знам точно!

Роботите се приближиха на още една крачка, издърпаха му ръцете от лицето и известно време го разглеждаха.

— Ако си човек — каза Номер 15, — тогава лекарят е идиот. Но ако си робот, престани да твърдиш, че си човек. Ако лекарят разбере за това, ще те разглоби целия.

— Но какво да правя тогава! — извика отчаяно Номер 18. — Ако твърдя, че съм човек, лекарят ще ме разглоби, а ако се правя на робот, ще ме умори от глад.

— Да изиграем партия дама — рече Номер 11, — а след това все нещо ще измислим.

— Как мога да играя сега на дама — отговори Номер 18, — като не съм на себе си.

— Именно — каза Номер 15, — точно тогава дамата е най-доброто средство.

— Щом така смятате — съгласи се Номер 18 и излезе колебливо от ъгъла.

На това място Фонтанели отпи една голяма глътка, понеже езикът му беше пресъхнал.

— Хубава история — отбеляза Строганов с полуотворени очи, — само че малко дълга. Моята беше по-кратка.

— Все пак идеята е оригинална — произнесе се Вирзинг. — Човек, който по погрешка попада в клиника за дефектни работи — от това може да излезе нещо интересно. Само не разбирам защо разказът се казва „Глупакът в приюта за сираци“.

— Роботите не се раждат и следователно нямат родители — обясни Доктора на автоматите, — затова ние, лекарите, наричаме помежду си клиниките за работи просто „приюти за сираци“.

— Много умно — отсъди Космическия готвач. — Това е като приспивна песничка на ролкови кънки. И какво стана по-нататък с нашия глупак?

— Ако междувременно не му е хрумнало нещо по-добро — обади се Крафчик, — сигурно още седи с роботите и играе на дама.

Фонтанели хвърли убийствен поглед към Крафчик, отпи още една глътка и продължи:

— След като изиграха няколко партии дама, тримата стигнаха до една спасителна, както им се струваше, идея. И когато по обичайното време лекарят пристигна на визитация, и другите двама, освен Номер 18, поискаха също нещо за ядене. Доктор Нишел направи кисела физиономия. Но още преди да успее да каже каквото и да е било, Номер 11 извика:

— Искаме да се отнасят с нас достойно, както с хора! Та ние не сме машини! Искаме легла за през нощта. Омръзна ни да спим прави!

— Точно така — викна Номер 15, — достатъчно дълго се въздържахме, но ако сега не ни пуснат най-накрая до тоалетната, търпението ни ще се изчерпа!

Лекарят се хвана за главата и изскочи от стаята с развяваща се бяла престилка. Когато пристигна в кабинета си, той извика всички

санитари, които без изключение бяха работи, и им заповяда да третираат отсега нататък пациентите с номера 11, 15 и 18 като хора. Доктор Нишел бе чувал, че който не иска да възбужда човешките лудости, трябва да се съгласява с тях. И щом роботите искаха в лудостта си да са хора, разсъждаваше лекарят, логически следваше, че трябваше да се отнасят към тях като към такива. Идеята беше наистина налудничавата, но доктор Нишел не знаеше как другояче да си помогне и отпрати санитарите да действуват. Те се пръснаха да изпълнят дадените им поръчения. Един санитар донесе на тримата казан със супа, която би била предостатъчна и за десет прегладнели мъжаги, друг докара легла и ги нареди покрай стените, трети пристигна с най-новите вестници и списания, докато четвърти заведе до тоалетната Номер 18 и двата робота.

Когато се върна в стаята, Номер 18 се нахвърли на яденето, а роботите изпробваха леглата. Но след като не откриха нищо интересно в лежането, скоро се изправиха отново и застанаха безцелно по средата на стеснената от леглата стая. Най-накрая единият, чийто дефект се състоеше в това, че постоянно грешеше при пресмятането на съотношението на величините, се зае да качи леглата на масата, така че стаята да стане по-просторна. Тъй като леглата, разбира се, не се събраха върху масата, той се опита да ги пробута през прозорчето на вратата, но и сега също не успя. Другият робот, който бе станал негоден за главен диспечер, защото безсмислено разпределяше резервните материали, взе казана с останалата от Номер 18 супа и я нахлузи на главата на колежата си, който все още се мъчеше да провере леглата през дупката за гледане. Последният обаче не обърна никакво внимание на това. И тъй като в момента бе заслепен от стичащата се в очите му супа, не можеше да види нито прозорчето, нито леглата. Той закрочи из килията с протегнати ръце като сомнамбул, така че Номер 18 се изплаши и извика санитаря. Последният дотича веднага, видя непоправимата бъркотия и хукна да търси лекаря. Доктор Нишел хвърли само един бегъл поглед в стаята, тресна вратата и собственоръчно я залости. След това се запъти към телефона и повика висшестоящите органи на помощ. Те незабавно изпратиха комисия, която се състоеше от един стар професор и асистента му. Доктор Нишел ги заведе в килията, където професорът попита тримата й обитатели.

— Вие твърдите, както ми обясни доктор Нишел, че сте хора?

— Никога не сме твърдели това — отвърна Номер 11. — От известно време доктор Нишел се държи наистина странно. А сега ни представя дори за хора, ето, чувате ли!

— А вие двамата — обърна се професорът към Номер 15 и Номер 18, — не искате ли да сте хора?

— Ни най-малко — рече Номер 15.

А Номер 18 заяви:

— Това е една от налудничавите идеи на доктор Нишел. Когато ме докараха, той ме взе за телевизор.

Професорът погледна доктор Нишел, който почервения и запъвайки се, каза:

— Но те наистина претендираха, че са хора. А аз наредих да им донесат храна и легла и да ги заведат до тоалетната. Колкото до историята с телевизора, и тя е вярна.

— Е, щом всичко отговаря на истината — рече професорът на доктор Нишел, — значи вашият случай е за психиатър. Аз ще се обадя да ви отведа в съответното лечебно заведение. Дотогава ще трябва да ви затворя тук, иначе ще направите някъде другаде по-голяма беля. В това време моят асистент ще ви замества.

С тези думи той остави доктор Нишел и напусна килията заедно с асистента си. Отвън резето се хлопна.

— Върви като по вода! — обади се Номер 18.

— Какво? — извика доктор Нишел. — Вие сте ме изиграли?

— Нуждата ни накара да излъжем — обясни Номер 18. — Пред вас трябваше да се представим за хора, а после да го отречем пред професора, иначе нямаше да ни паднете в ръцете.

Студена пот потече по гърба на доктор Нишел.

— Да ви падна в ръцете ли? Какво означава това, какво искате да правите с мен?

— Ако препрограмирате един от роботите санитарни, нищо няма да ви направим — каза Номер 18.

— И за какво трябва да го препрограмирам?

— Да ме замести — отвърна Номер 18. — Той ще дойде на моето място, а аз ще отида на неговото и така ще изляза оттук. Ако продължа да седя още малко с роботи в една и съща килия, наистина ще откача.

Лекарят притисна ръце към, слепоочията си.

— Нали ти сам преди малко твърдеше, че е било необходимо да лъжеш, като си се представил за човек.

— Лъжата бе необходима, когато заявих на професора, че не съм човек. Докато другите двама — Номер 18 посочи Номер 11 и 15 — излъгаха, когато твърдяха пред вас, че са хора.

В главата на доктор Нишел всичко се въртеше като в мелница и колкото повече въпроси задаваше, толкова повече се объркваше от отговорите, докато най-накрая се сметна сам за луд, без обаче да бъде сигурен дали е умопобъркан човек, или робот. Тогава се предаде. Извикаха санитаря, когото лишеният от воля доктор Нишел препрограмира да замести Номер 18. Веднага щом се преоблече с дрехите на санитаря, Номер 18 се измъкна от стаята, като обаче не забрави да я заключи след себе си. Но затова пък след три крачки забрави всичко. И когато срещна в коридора новия лекар, който го попита накъде е тръгнал, той му отвърна, че отива при жена си. Лекарят помисли, че сега и роботите санитарии са откачили, и поиска на шега адреса на съпругата. Във всеки случай смяташе, ако в действителност съществува такъв адрес, да повика жената. Естествено не възнамеряваше да докладва за случката на професора, защото не искаше да го сполети съдбата на предшественика му. Вместо това той закара Номер 18 обратно в килията, където освен останалите намери робота санитар, облечен в дрехите на Номер 18. Но тъй като още не познаваше лицата им, той взе санитаря за Номер 18 и затвори Номер 18 като предполагаемия робот санитар.

Междувременно доктор Нишел се бе съвзел донякъде и бе стигнал до заключението, че умът му е напълно в ред. И тъй като нямаше ни най-малко желание да бъде пратен в лудницата, той предложи на Номер 18 да се остави да го отведат на негово място.

— Там ще се представиш за човек — обясни той, — а после започни да твърдиш, че си робот. След това им кажи, че си ми изиграл същия номер. Тогава ще бъда реабилитиран.

— Готово — рече Номер 18, свали престилката на робота санитар, която още носеше, и навлече дрехите на лекаря. Последният пък се преоблече като санитар. И така, когато се появи съпровождащата група, Номер 18 тръгна с тях. Обаче и този път не успя да излезе навън, защото насреща им изскочи жената на счетоводителя, поканена от новия лекар, и се хвърли на врата на

съпруга си. Но от ненадейната среща той получи внезапно нов дефект на паметта и вече не можеше да си спомни коя е. Новият лекар, който все така не беше в състояние да разпознава лицата, се обърна към жената:

— Този тук е лудият лекар. Роботът, който ми даде адреса ви, се намира в килията.

Той поведе двамата по коридора и отключи вратата на стаята.

— Виждате ли — рече той и посочи доктор Нишел, който бе облечен като робот санитар, — това е мъжът ви. Във всеки случай той е роботът, който твърдеше, че вие сте му съпруга.

— За бога — извика жената, — съвсем не е този!

— Вие се заблуждавате от облеклото — каза лекарят. — Тук всички носят болнични дрехи, освен онзи там, той е още нов. — Той посочи към робота санитар.

— Ама как може такова нещо — развика се жената, — този пък е облякъл костюма на мъжа ми!

Лекарят отвори уста, но не успя да каже нищо. Реши, че сега го е прихванало и него и при следващата дума ще откачи.

Доктор Нишел разбра състоянието на приемника си и се намеси, за да му помогне:

— Случаят е съвсем прост. Първо Номер 18 облече дрехите на санитаря, а последният — тези на Номер 18. После аз дадох престилката си на Номер 18 и взех неговото облекло, което обаче бе на санитаря.

— Значи преди малко вие сте били този — попита новият лекар, — който искаше да отиде при жена си, облечен в дрехите на санитаря?

— Не — отвърна доктор Нишел, — това беше Номер 18.

— А вие кой сте?

— Аз съм вашият предшественик.

Но това вече изчерпа търпението на новия лекар. Той искаше да блъсне вратата на килията и да затвори всичките, включително и жената на Номер 18. Но нещо му хрумна и поиска да види ръцете на всекиго един по един. Разгледа внимателно пръстите им и накрая отдели Номер 11 и Номер 15, както и робота санитар на една страна, а доктор Нишел и Номер 18 заедно със съпругата му на друга. По този начин раздели най-напред роботите от хората.

— Досега не знаех — прекъсна Вирзинг разказа на Фонтанели, — че роботите се отличават от хората по пръстите. Нали пръстите на роботите, за които става дума тук, са направени точно до ноктите им като човешките.

— Именно — обади се Крафчик, — до върховете на ноктите.^[4]

— Нашият „привлекателен“ другар — отвърна ядосан Фонтанели — отново не може да запази своята мъдрост за себе си. Действително приемникът на доктор Нишел идентифицира предшественика си и Номер 18 по ноктите. Въпреки че ноктите на пръстите на роботите са точно копие на човешките, те са все пак изкуствени и естествено не растат. Ноктите на Номер 18 бяха станали доста дълги, а тези на доктор Нишел се познаваха още по-лесно, защото бяха изгрязани — нещо, което един робот никога не би сторил. Така че всичко се изясни. Доктор Нишел се върна на работата си, а нашият счетоводител бе изпратен на лечение. И за да не се обърка отново, този път жена му го придружи дотам. С това свършва и моята напълно правдоподобна и следователно възможна история. Бих искал да знам как Привлекателния ще докаже нейната несъстоятелност.

— Изобщо не възнамерявам да го правя — рече Крафчик с усмивка. — Защото подозирам силно, че зад този доктор Нишел се крие не някой друг, а ти самият. А в такъв случай наистина всичко е възможно.

Около масата се разнесе бурен смях. Доктора на автоматите разярено скубеше рижата си брада.

— Искам да знам какво намирате за толкова смешно!

— Ти си разкрит — рече Космическия готвач, — а когато някой бъде разкрит, винаги е смешно.

Фонтанели се разгневи още повече, но накрая се усмири:

— Признавам — обяви той, — че аз самият бях този доктор Нишел. Но сега Крафчик също трябва да разкрие как е разбрал това.

— През цялата вечер не си си гризал ноктите — обясни Крафчик. — А понеже подобно нещо е против привычката ти, то ми направи впечатление.

— С това исках да постигна тъкмо обратното — каза Фонтанели. — Но успех толкова, колкото щрауса да се скрие, като зарови глава в пясъка.

В това време Небесния градинар бе станал, за да се поразтъпче. И тъй като „Уморената кранта“ не бе особено широка, той се поразходи около масата, като протягаше едрото си тяло, докато накрая отново седна на стола си.

— Паметта е опасна работа — разсъждаваше той. — Познавах един, който се оплакваше точно от обратното на това, от което е страдал Номер 18 на Фонтанели. Той също имаше дефект на паметта, но вместо да забравя много неща, изобщо не можеше да забрави вече нищо, а особено силна бе емоционалната му памет. Скръб, радост, ужас и тям подобни продължаваха да му действуват със същата интензивност, с която ги бе почувствувал в момента на изживяването. И понеже се натрупваха все нови и нови преживявания, без предишните да са утихнали, човекът получи ужасно шевно разстройство. Доколкото знам, с нищо не можеше да му се помогне и той почина от това. Така че е по-добре, когато човек забравя по нещо от време на време, даже ако това е собственото му име.

— Дори от време на време е за препоръчване — обади се Крафчик. — Ако не се забравяхме, никога не бихме били нови за себе си. Не знам кой го е казал, но в това има известна доза истина. Няма нищо по-лошо от това да свикнеш със самия себе си.

Вирзинг кимна с къдравата си глава в знак на съгласие.

— Безспорно е така. Просто се чудя как нашият Космически готвач не направи веднага някое от особените си сравнения.

— През цялото време си блъскам главата над това — рече Строганов, — но ноктите не пасват никъде.

— Какви нокти? — попита Вирзинг.

— Човешките — отвърна Строганов.

— Но за тях отдавна вече никой не говори.

— Аз пък съм човек, в когото всичко още дълго резонира — обясни Космическия готвач. — Не е ли чудно, че един такъв твърд нокът израства от меката плът. През целия живот на хората им растат нокти от меката тъкан, двадесет твърди нокътя, но никой не се замисля над това. А колко много са умрели, без да са си задавали веднъж този въпрос. Бих могъл да размишлявам върху това цял живот.

— Ама че глупост! — извика Фонтанели, който не страхуваше, че заради философията на Строганов ще стане отново прицел на подигравки. — Смятам, че е крайно време да оставим Привлекателния

да вземе думата и да ни разкаже историята си, защото стана вече късно.

Крафчик се усмихна:

— Сигурно гориш от нетърпение да обърнеш разказа ми с краката нагоре. Но това няма да ти се удаде.

— Остави тази работа на мене — отвърна Доктора на автоматите.

— За да можеш да ми докажеш обратното — рече Крафчик, — би трябвало да знаеш поне дали историята, която възнамерявам да ви разправам, е възможна или не.

Във възбудата си Фонтанели откъсна още един косъм от брадата си.

— Ще съм готов и за двете.

— Това е добре дошло за мене — каза Крафчик. — Защото всичко, което ще ви разкажа сега, на практика е едновременно и възможно, и невъзможно.

— Пак ли пробутваш някой от измамните си номера — извика Фонтанели. — Но този път няма да се хвана!

— Желая ти успех! — отвърна Крафчик. После засука мустак и започна: — Някога, много отдавна, но не и пък чак толкова, няколко космонавти преживели невероятна случка, заради която ще нарека разказа си

СРЕЩА С ИСТИНСКАТА ЗАБЛУДА

Това стана на един космически кораб, който обикаляше вселената като боклукчийска кола. Както знаете, междузвездното пространство на места е доста замърсено. Метеоритни потоци, остатъци от веществото на някогашни небесни тела, кълба звезден прах и други подобни могат да причинят ужасни затруднения на един космонавт, дори да застрашат живота му. Затова бе изпратена цяла флотилия космически кораби, които да открият опасните места и да ги нанесат на карта. При случай трябваше да се събират и повредени или останали кой знае как във вселената летателни апарати. Тъй като тогава нямах предвид нищо по-добро, аз се присъединих към участниците в акцията и получих място на „Джонката“. Тя представляваше малък, но доста бърз кораб, а екипажът ѝ се състоеше освен от мене от още двама специалисти, пилот и бордови механик.

Скоро се сприятелихме. Докато се намирахме в Слънчевата система, летяхме заедно с флотилията и още нямахме никаква работа, защото по това време нашата система бе вече щателно изчистена. Така че ни оставаше достатъчно свободно време за безкрайни професионални приказки на космически теми. Космонавтите са особен народ и обичат да си разправят на борда небивалици, неизчерпаеми източници за които са остарелите теории и доведените до абсурдност хипотези. Понеже тези теории и хипотези се представят не само за чиста монета, а даже за лично преживени случки, от тях се получават най-причудливите и забавни разкази. Единият от двамата специалисти, весел математик и голям шегобиец на име Зателтрой, който между другото трябва като млад да е бил известен цирков колоездач, беше истински майстор на такива истории.^[5] Любимата му тема бе забавянето на времето, изпитвано според думите му неведнъж на собствен гръб. И тъй като твърдеше, че имал брат-близък, стигаше до най-шури хрумвания.

— Ако брат ми бе още жив — заяви той веднъж, — щеше да потвърди всичко, на което се присмивате и не искате да повярвате. Но понеже той не е летял с огромна скорост из космоса като мене, нито изкара курса за подмладяване чрез забавяне на времето, отдавна остаря и почина на деветдесет и осем години, докато аз още нямам петдесет. Случаят с жена ми не е по-добър. Макар че, когато се оженихме, тя нямаше и двадесет, което означава, че бе с десет години по-млада от мене, сега е минала осемдесетте. Въпреки всичко аз ѝ останах верен, защото в крайна сметка тя няма вина за станалото.

Така. Зателтрой се шегуваше със забавеното си остаряване и докато ние се заливахме от смях, си придаваше най-сериозно изражение. Освен него обаче и един друг от нас изглеждаше сериозен. И колкото повече се смеехме, толкова по-сериозен ставаше той. Това бе нашият бордови механик и когато го попитахме за причината, мислейки си, че нещо го измъчва и не му позволява да се смее на разказите на Зателтрой, той ни призна, че тъкмо тези истории го карат да бъде така сериозен. Както обясни, на Земята го чакала съпругата му, която и без това била с една-две години по-възрастна от него. И когато след няколко години се завърне значително подмладен или по-скоро значително по-малко остарял от жена си, бракът им, който и сега не бил особено щастлив, щял да стане непоносим.

В наивността си младежът бе взел на сериозно не комичното в разказа на Зателтрой, ами самата история. Но преди да избухнем в кикот при този неочакван майтап, Зателтрой ни направи знак и ние се вслушахме, затаили дъх, в утешителните му думи.

— Разбирам грижата ти — рече той на механика, — но трябва да погледнеш на нещата и от другата им страна. Щом бракът ти и без това не е щастлив, можеш дори да се радваш, че по този начин той ще се разпадне.

— Вие не познавате жена ми — не се съгласи механикът, — тя е самият дявол. Затова и се записах в корабния персонал, за да мога да се спася за известно време от нея. Все пак е по-добре да съм в боклукчийска кола из вселената, отколкото на Земята под чехъла ѝ. Но за развод не може и да се мисли, добре я познавам.

— Не си блъскай главата над това — каза Зателтрой с тон на безкористен приятел. — Дори и от най-трудното положение има изход, което значи и от твоето. Щом се отделим от флотилията и полетим по нашия специален маршрут, веднага ще ускорим „Джонката“ до максималната ѝ скорост. И когато се завърнем, любимата ти съпруга ще почива вече в Земята. Съгласен ли си?

Нещастникът бе въвн от себе си от радост при мисълта за такъв изход, даже още сега изглеждаше значително подмладен.

— Действително ли смятате да направите това за мен? — извика той. — Просто не мога да повярвам!

— Разбира се — отвърна Зателтрой, — как може да си толкова недоверчив. Трябва само да кажем една блага дума на пилота и работата ще стане.

Нашият пилот, стар космически вълк, готов за всякаква шега, отначало отговори уклончиво и спомена нещо за правилници и неприятности, но накрая, в отговор на все по-настойчивите молби на механика, за когото се застъпи и Зателтрой, обеща да направи каквото зависи от него и веднага, щом останем сами, да подкара „Джонката“ на високи обороти.

Механикът не знаеше как да се отблагодари и оттогава стана най-щастливият човек на света. И когато Зателтрой отново разправи една от най-веселите си истории, той се побърка от смях и ни намигна, като че ли искаше да каже: „Дори и да се смея, сякаш всичко това са явни лъжи, аз най-добре си знам.“

По този начин се забавлявахме и не усещахме скуката. Тъй като Зателтрой бе изготвил алгоритъм, по който нашият механик можеше всеки ден да пресметне нарастващата разлика във възрастта между себе си и жена си, постоянно имахме повод за забавление. А когато се отделихме от флотилията и се понесохме, както твърдеше пилотът, с възможно най-голямо ускорение, механикът не вдигна повече глава от изчисленията. Всяка вечер той ни съобщаваше, сияещ от радост, новото разстояние, което го отделяше от съпругата му. Естествено алгоритъмът, както и можеше да се очаква от Зателтрой, бе така измислен, че механикът получаваше най-невероятните резултати и понеже в престараването си често правеше грешки — веднъж за свой най-голям ужас установи, че отдавна трябваше самият той да е умрял, а друг път, че жена му не беше още родена, — смехът ни нямаше край. От само себе си се разбира, че покрай всичко това изпълнявахме просто между другото същинската си задача — да засичаме и картографираме междузвездните замърсявания. Едва когато започнахме все по-често да срещаме наоколо останки от ракети или други летателни апарати, зарязани на произвола на съдбата, нещо, което представлява несъмнен знак, че се приближаваме към цивилизовани области, според изискванията на правилника насочихме вниманието си към заобикалящия ни свят. Само нашият механик продължи с ненамаляващо усърдие пресмятанията си и един ден ни изненада със съобщението, че можел вече да се смята за вдовец.

— Ако е вярна таблицата ми — обясни той, — жена ми вече не е между живите. За да съм съвсем сигурен, допуснах, че тя ще живее толкова дълго, колкото никой друг не е живял досега. И ето, тя надмина и тази възраст. Значи аз съм вдовец, смъртта ни раздели.

На очите му се появи по една сълза, колкото за приличие, и той потри ръце. При това развитие на нещата ние, останалите, се спогледахме. Бяхме попрекалили с шегата и сега, когато положението бе станало сериозно, се упреквахме. Зателтрой, който се чувствуваше най-виновен, се зае с цялата си убедителност да върне нашият щастлив вдовец обратно в положението му на съпруг. Работата не била толкова сигурна, обясни той, ставало дума само за теория, която досега не е била потвърдена нито веднъж на практика. Още повече неотдавна няколко съвсем сериозни учени са доказали несъстоятелността ѝ. Тъй като самият Зателтрой принадлежеше към въпросните учени, той

разполагаше с достатъчно аргументи, за да разколебае вярата на нашия механик, че е вдовец.

— Забавянето и ускоряването на времето — започна той — са възможни единствено като математически процеси, докато на практика това въобще не засяга възрастта на телата. Дори и от гледна точка на математиката работата не е съвсем ясна, защото не само специалната, но и общата теория на относителността, противно на първоначалните схващания, не предоставят достатъчно доказателства за тази цел. Макар и да позволява приемането на абсолютна отправна система, необходима за представяне на промяната на времето, теорията допуска също и заместването на тази система с друга, при която получаваме две различни забавяния на времето, тъй че и едното, и другото стават абсурдни. И дори ако приемем безкрайността за незаменима отправна система като единствената обективно абсолютна, пак не печелим нищо, защото в сравнение с безкрайността всичко става равно или на нула, или на безкрайност. Следователно забавянето на времето не е нищо друго освен фикция. Естествено различните форми на движението оказват специфичното си влияние върху възрастта на телата — завърши Зателтрой да оборва убеждението на нашия механик, че е вдовец, — като това се отнася също така и за движението в космоса, но в съвсем друг аспект. Предполагането от теоретиците на временните промени ускорение, неколкостранно по-голямо от земното, не само не би забавило остаряването на космонавта, но поради натоварването вероятно би довело по-бързо до смъртта му. Всички организми, и най-вече човешкият, имат в крайна сметка своя собствена отправна система, която не може да бъде намерена нито в специалната, нито в общата теория на относителността.

След тези напълно сериозно изречени слова на нашия шегобиец погледнахме механика, като очаквахме, че ще ни отправи горчиви упреци, задето отначало му създадохме такава илюзия, а после го лишихме от нея. Вместо това той се превиваше от смях. Беше сметнал критичните забележки на Зателтрой относно забавянето на времето за особено духовита шега и въпреки нашите настоявания продължаваше да твърди, че никога през живота си не бе чувал нещо по-забавно. И колкото по-сериозно се опитвахме да го убедим, че това е било недоразумение, толкова повече го разсмивахме чак до сълзи. Той ни смигаше многозначително, за да ни покаже, че не е наивник и добре

разбира намеренията ни. За да не го уморим от смях, бяхме принудени да замълчим и да не засягаме по-нататък дори и с намек този въпрос.

Междувременно бутилката бе свършила и Крафчик прекъсна разказа си, за да помоли обслужващия автомат за още една. Последният се бе заредил наново и предложи богат асортимент, като специално похвали едно бургундско вино. Но казано с детинския му глас, това прозвуча доста глуповато. Просто бе необичайно старо бургундско вино да бъде препоръчвано с такъв момчешки гласец. Все пак всички се спряха на бургундското и поблагодариха на автомата за добрия съвет.

— Няма защо — изписка той. — Нали познавам вкуса ви.

— Изглежда, наистина е още с всичкия си — рече Фонтанели.

Автоматът хлопна силно капака си и се отдалечи. През това време Вирзинг вече бе напълнил чашите и вдигна своята.

— Случаят е трагикомичен — каза той. — Действително се чувствавам донякъде развълнуван.

— Това няма да промени пискливия му глас — обади се Строганов.

— Имах предвид механика — обясни Небесния градинар.

— Така ли? — отвърна Строганов. — Е, и на него не може да му се помогне. Който има дявол за жена, би повярвал на всякакви бабини деветини. Даже и в забавяне на времето. Това е като магарешка кашлица с пушена сланина, всичко се свежда до едно. А какво стана после?

— След като механикът не ни упрекна в нищо — поде отново разказа си Крафчик, — ние сами си отправихме по-големи обвинения. Бяхме хвърлили бедния човек в заблуждение, от което никаква истина не можеше да му помогне да се освободи. Колко лесно е да кажеш дума, която не е възможно да бъде поправена никога вече от друга дума. Най-накрая проумяхме тази мъдрост. Така че не споменахме нищо повече за този случай. Независимо от това нашият механик ставаше все повесел и по-весел и един ден ни изненада с решението си, че иска пак да се ожени, и то незабавно.

— Понеже жена ми е мъртва — обясни той, сега се чувствавам като новороден и ще започна всичко отново. В момента тъкмо се намираме в населена област и смятам още тук да се огледам за нова

съпруга. Може би ще ми потръгне по-добре, ако си взема жена от чужда звезда.

Сигурно си представяте, че това откровение ни дойде като гръм от ясно небе и ние се замислихме сериозно по какъв начин да осуетим намеренията на механика. Но, изглежда, всичко беше против нас, защото още преди да ни хрумне и най-малката идея, как бихме могли да го изкараме от заблудата му, съвсем неочаквано той повярва още по-силно в мнимата ѝ истинност.

Нашата „Джонка“ се приближаваше до голямо натрупване на останки и скоро установихме, че то представлява гробище на ракети, всред което ни се стори, че пулсира живот. Пилотът ни прекара „Джонката“ по-наблизо, докато успяхме да различим един сравнително малък, но съвсем здрав кораб, който бе попаднал тук вероятно по погрешка и сега отчаяно се опитваше да се измъкне навън. Изглежда нервите на пилота не бяха издържали и той бе направил маневрите толкова неумело, че накрая корабът му се бе оказал безнадежно заклещен.

— Този ще трябва да го извадим — обяви Зателтрой и му предаде веднага по радиото предложение за помощ. То бе прието и ние се приближихме колкото бе възможно по-близо до попадналия в беда кораб и му хвърлихме аварийната кука. Не след дълго люкът на кораба се отвори и оттам изпълзя човек. Той ни направи знак, че е сам и че няма нищо друго за спасяване. Така че ние начаса го издърпахме на нашия кораб и щом той застана сред нас, бързо уредихме всички формални въпроси — как се казва, откъде идва, какъв въздух диша, на каква сила на тежестта е свикнал и прочее. Името на госта ни бе Швицних или нещо подобно — произношението му бе твърде съскащо и не можехме добре да го разбираме. Работеше в областта на астрофизиката и бе тръгнал да се връща в родната си планета. И тъй като можеше да лиша нашия въздух и земното притегляне бе почти колкото нормалното за него, на първо време нямахме други проблеми. Правеше впечатление на доста уморен човек и затова ние си спестихме останалите въпроси. Задоволихме се само да огледаме външния му вид, но той не ни говореше много, ако не се смята куфарчето. Швицних го стискаше здраво под мишница дори тогава, когато насила го сложихме да си легне. Нашият механик, който летеше за пръв път в

космоса, още не бе виждал извънземни хора и сега не скри разочарованието си.

— Ако и жените им имат такива тебеширени лица — каза той, — ще почакам още малко. Не е възможно навсякъде да са като излезли от варница.

Нека небето ни прости, защото поискахме жените в него и във всички други небеса да имат тебеширени лица. Обаче както бихте си помислили, пожеланието ни не се сбъдна. За съжаление това още не бе най-лошото. Когато нашият Швицних, или както се казваше там, дойде на себе си, той ни съобщи с тайнствен глас, че е направил невероятно откритие: забавяне на времето. Не можехме да повярваме на ушите си, но Швицних твърдеше, че носел в чантата си доказателството. Той извади от една папка купчина изписани листа, като ги представи за документация на един фактически завършен експеримент.

— А експериментът — обяви той тържествено — съм самият аз! Отправих се в космоса на средна възраст, пътувайки възможно най-бързо, и сега би трябвало да съм вече много стар, малко преди смъртта си. Но както сами виждате, все още съм мъж в най-хубавите си години.

Въпреки необичайно бледото му лице, последното бе неоспоримо. Останахме като попарени. Когато се посвестихме малко от удара, Зателтрой се задълбочи върху книжата, за да провери достоверността им. Той просто не можеше да повярва и смяташе този Швицних за долен шарлатанин. За разлика от него нашият механик начаса забрави антипатията си към госта, потупа го приятелски по рамото и го обсипа с въпроси. Естествено при първа възможност той насочи разговора към жените в тези райони и поиска да узнае как изглеждат. Вместо отговор Швицних бръкна в един джоб на гърдите си и извади снимка на съпругата си, която, както всички трябваше да признаем, беше изключително красива.

— В тази част на вселената жените са една от друга по-хубави — обясни Швицних, — напълно противоположно на мъжете.

Самопризнанието му го направи по-симпатичен в очите ни, но ни най-малко не намали затруднението ни. А когато след доста дълго време Зателтрой отстрани купчината листове и отпусна глава в ръцете си, разбрахме, че не е могъл да открие никаква грешка. Швицних, или приблизително така нареченият, представляваше живото доказателство за забавяне на времето, каквото и да правехме.

Докато Зателтрой се занимаваше с преглеждане на документацията, останалите се разбрахме с натрапения ни гост относно по-нататъшните му планове и се споразумяхме да го откараме до родната му планета. Тъй като трябваше да се отклоним само на един хвърлей от предназначения ни маршрут, това не представляваше никакъв проблем за нас.

Швицних се разприказва от благодарност и за наше неудоволствие ни затрупа с всички подробности относно преживяното от него забавяне на времето.

— Без вас — обясняваше той за стотен път — никой на този свят не би научил, че експериментът ми е излязъл успешен. В ракетното гробище щеше да е и моят гроб. И то тъкмо в момента, когато смятах да пристъпя към втората част от доказателството си, а именно обратния полет. Но по пътя искам още веднъж да удължа живота си със същия период от време, който спечелих през първата част от пътуването.

Все още не можехме да повярваме във всичко това, макар да разполагахме с живото доказателство пред нас и с документите, които Зателтрой трябваше да признае за напълно достоверни. Един ден, след като вече няколко седмици пътувахме с неочаквания си гост към родната му планета, той направи една забележка, която ни накара да наострим уши. От известно време бяхме установили, че този Швицних страда от типичната за учените суетност, която при него бе особено силно изявена. Той ни призна, че се е подложил на забавянето на времето не заради самата теория, а по лични причини. Смяташе се за неразбран от своите съвременници на планетата и затова искаше да ги надживее и да представи великите си открития на следващото по-благородно поколение. Гениалното му откритие било, както се изрази той, разделянето на материята и движението.

— По този начин — твърдеше той — получаваме несвързана с материята, чиста и следователно лишена от загуби енергия, от която до перпетуум-мобиле има само една крачка.

Това представляваше още по-голяма безсмислица и от забавянето на времето и ние отново взехме да се съмняваме в този човек. Зателтрой седна пак над книгата му, докато останалите започнахме да следим внимателно Швицних. У него сякаш нещо не бе наред и трябваше да решим загадката още преди да сме пристигнали на

родната му планета. Иначе нямаше да можем да попречим на нашия механик, който ставаше все по-нетърпелив, да си доведе от странство втора жена, подобно на граф фон Глайхен.^[6] Но при характера на първата му съпруга надали щеше да се отърве толкова леко, колкото легендарният му предшественик. Зателтрой пъшкаше като роб на галера, за да открие грешка в документацията, докато ние с изключение на механика не изпускахме от очи непризнатия гений. И още преди Зателтрой да успее да намери някакъв пропуск, със самия Швицних се случи нещо много странно. Отначало почти нищо не се забелязваше, но от ден на ден ставаше все по-очевидно, че човекът остарява с растяща скорост. Накрая този процес протичаше толкова бързо, че можехме да го наблюдаваме на практика. Тъмните му коси ставаха с всяка минута по-сиви и по-сиви, а после съвсем бели, лицето му се набръчка, а тялото му измършавя и се превеи под бързо нарастващото бреме на годините. Явлението бе колкото ужасно, толкова и смешно. Тъй като дрехите вече не отговаряха на възрастта на този, който ги носеше, видът му бе като на дядо в костюм на юноша. Можете да си представите какви смесени чувства предизвика това у нас. От една страна, се избавихме от безпокойството за нашия механик, който така бе поразен от стопяването на Швицних, че повече и не помисли за извънбрачна връзка. От друга страна, необикновеното явление ни потискаше ужасно. Накрая непрекъснато се раздвоявахме между естественото съжаление към нещастния човек и комичната карикатура, която той представляваше. Обаче, преди да можем да доведем до поносимо съотношение тези две противоречиви чувства, вехнещият Швицних се довлече до масата, избута Зателтрой и седна на неговото място над книгата. От изчисленията зависеше животът му, но всичко бе вече безполезно. Той ставаше все по-слаб и немощен и когато последните искрици на живота му се канеха да го напуснат, събра сетните си сили и написа на края на обширните си записки две кратки думи. След това писалката се изплъзна от ръката му и той се отпусна бавно напред, докато гърдите му погребяха под него листата, съдържащи доказателството за удължения му живот. Швицних бе мъртъв.

Чувствувахме се потиснати. Един човек кръстоса житейския си път с нашия и като живо доказателство на абсолютно невъзможното ни напусна отново по също така невъзможен начин.

— Той умря в дан на справедливостта — рече Зателтрой. — Трябваше да заплати още приживе за този период от живота, който бе отскубнал от смъртта. Въжето не става по-дълго, когато на единия му край се привърже парчето, отрязано от другия.

Сега положението стана донякъде по-поносимо и ние отнесохме страшно олекналото тяло на странния човек в задната кабина, където криво-ляво го положихме на смъртния му одър. Едва тогава почувствувахме особената метафизична миризма. Издаваха я тленните останки и тя ни удари в носа. Но след всички необичайни произшествия не се учудихме много на това и решихме да се върнем обратно на Земята, без да се бавим повече. Не виждахме никакъв смисъл да отнасяме трупа на Швицних на родната му планета. А при неговата суетност сигурно не би му било приятно да се върне при поколението на съвременниците си, които така презираше, и то със самопризнанието, че те с право са отказвали да го зачитат. Защото последните две думи, които бе написал, гласяха: „Заблудих се.“

— С това — каза Крафчик — почти завършва моят разказ. Остава ми само да добавя, че когато се върнахме на Земята, предадохме тялото на Швицних в Космическия музей, където бе балсамирано внимателно и поставено на пиедестал. И днес то все още може да се види там като единствен човешки експонат.

— Спомням си, че май съм го виждал в музея — обади се Небесния градинар, — и името му бе нещо подобно на Швицних. Само че на табелката върху пиедестала пишеше, че става дума за конструктора на първата фотонна ракета, който през целия си живот не е направил и крачка в космоса.

— Възможно е и да е така — отвърна Крафчик.

Останалите го погледнаха изумени, но на Крафчик дори окото му не мигна. Той изпи предизвикателно чашата си и бавно я постави обратно на масата.

— Това е прекалено! — извика Фонтанели. — Първо ни възпяваш възможното с цяла една история, в която заклеяваш всичко невъзможно, а накрая, без да ти мигне окото, я изоставяш като невъможна.

— Ето ти двете в едно: възможното в невъможното или обратното, избирай, което ти харесва повече — рече Крафчик и най-накрая мигна.

А понеже трепнаха ъгълчетата на устата му и краищата на мустаците му се поклатиха весело, Вирзинг и Строганов също се усмихнаха. Но все пак се опитаха да потиснат смеха си, за да не дразнят Фонтанели. Но както всеки знае, това е най-сигурното средство да ти стане още по-смешно. И като не можаха да се въздържат повече, избухнаха в луд кикот.

— Е, тогава, лека нощ! — каза Доктора на автоматите и стана. — Тъй като изглежда, че днес сте изгубили ума си, трябва да вървим да си лягаме. Дано поне до следващия четвъртък си го намерите отново.

Фонтанели вдигна чашата си, за да пие според обичая за здравето на Земята. Всички до един трябваше да се присъединят към него, защото ритуалът да се завърши денят с наздравица за Земята бе свещен и толкова стар, колкото кръчмата „При уморената кранта“. Строганов и Небесния градинар с усилие вдигнаха чашите си, понеже все още се хилеха. Крафчик, който бе причинил смеха, извика на помощ чувството си за вина, колкото и нищожно да бе то, и направи почти сериозна физиономия.

— Да пием за Старата дама! — каза той.

— За Старата дама! — рекоха и останалите.

След това се приготвиха да се сбогуват и този път с „Уморената кранта“. Като излизаха, Небесния градинар напомни на обслужващия автомат да резервира заведението за следващия четвъртък. Понеже автоматът не издаде никакво писукане, Вирзинг го попита дали сега му няма нещо и на слуха.

— Явно хората никога няма да се отучат — изписка автоматът — да ни третираш като себеподобните си. На нас може да се има доверие, ние винаги чуваме и никога не забравяме нищо, както и това, че искате всеки четвъртък да ви бъде запазвана „Уморената кранта“.

— Извинявай тогава — рече Вирзинг, — помислих, че вече ти е станало нещо и на ушите.

— В такъв случай — обади се Космическия готвач — щяха да му заменят и слуха с детски. Бих искал да знам как би му повлияло. От такова нещо на един равнобедрен триъгълник могат да му ръждясат и мазолите, ако преди това не умре от носталгия. Е, значи до следващия четвъртък.

Това бяха последните думи, които се казаха през този ден в кръчмата „При уморената кранта“.

---

[1] Може би към тези описания на героите трябва да се добави и играта на думи, използвана от автора във фамилните имена, които са свързани с външния им вид, професиите или други техни черти: Вирзинг (нем.) — къдраво зеле. Крафчик („крафтшик“ — нем.) — омоним на разговорния израз „силно готин“.

Строганов — асоциация с ястието „бифтек Строганов“.

Фонтанели (от „фонтанела“ — лат.) — мека част на черепа у новородено, където костите още не са се затворили (б.пр.). ↑

[2] Залбай (нем.) — градински чай (б.пр.). ↑

[3] Нишел (нем.) — глава, кратуна (б.пр.). ↑

[4] Игра на думи: на немски изразът „еднакъв до върха на ноктите“ означава „напълно еднакъв, до косъм“ (б.пр.). ↑

[5] Зателтрой (нем.) — името на героя означава буквално „обигран в езда“, а преносно „добре подкован“ (със знания) (б.пр.). ↑

[6] През първата половина на XIII в. граф Лудвиг фон Глайхен попаднал в плен на турците и за да бъде освободен, трябвало да вземе за жена дъщерята на султана. Графът имал вече съпруга и две деца, но все пак папата му разрешил двубрачие, така че той живял с двете си жени в Тюрингия до смъртта си. (б.пр.). ↑

РОЛФ КРОН

СПИРКА НА ВЛАКА

По тази отсечка почти никога не се движеше влак. Не бе ясно дори защо изобщо още съществуваше. Макар гарата да бе свързана с общата мрежа, железопътните релси, които водеха до нея, бяха ръждясали и изоставени. В единствения вагон-мотриса, който обслужваше линията и в едната, и в другата посока, изглежда, никога не се качваше пътник.

Стоях на гарата. Беше топъл летен следобед и нямаше нищо, с което да запълня времето си. Градчето се припичаше на слънце, потънало в спокойствието на почивния ден, магазините и кафенетата бяха или затворени или зееха празни. В този час на денонощието абсолютно нищо не се случваше. Всичко това не бе необичайно, а по-скоро представляваше една закономерност.

И така аз се реших набързо и се качих в празния вагон — в настроение именно да не върша нищо, да се оставя да ме возят и да се поразходя из широкия свят.

Вагонът не бе нито нов, нито стар. Неопределената възраст на железопътното обзавеждане бе проникнала толкова дълбоко в него, че не можеха да се пресметнат прослужените му години. Но тапицираните му с кожа седалки бяха меки и аз седнах с намерението да чакам нещата сами да ми се случат.

На стената висеше разписание. Ако то все още бе в сила, влакът скоро щеше да тръгне. А ако не важеше, също не бе лошо. Няма нищо по-хубаво от това да си седиш в уютен и удобен железопътен вагон и да чакаш потеглянето на влака, когато изобщо не бързаш. Тогава можеш да си мислиш за каквото си пожелаеш и същевременно да наблюдаваш живота като че ли отстрани.

Обърнах се, когато влезе един възрастен господин в железничарска униформа.

— Здравейте! — каза той любезно. — Значи отново има някой тук! Вие сте първият за тази седмица.

Беше сряда и при мисълта за това не успях да прикрия усмивката си:

— Винаги ли е така?

— Да — отвърна той и се разположи на седалката срещу мен. Като погледна часовника си, машинистът — без съмнение това бе той — установи, че имаше още време. — Да, линията води само до няколко парцела и едно-две отделни стопанства. Чух, че скоро щели да я закрият.

— Възможно е, щом не се рентира — съгласих се аз. И двамата виждахме, че никой друг няма да се качи.

Железничарят поклати глава и ме погледна с лека усмивка около очите.

— Вашата професия няма нищо общо с релси или улици, нали?

— Не, аз съм застрахователен агент.

— Аха... да, затова не можете и да го разберете. Виждате ли, станах железничар от любов към професията. С удоволствие пътувам с мотрисата ту в едната посока, ту в другата.

— Не ви ли омръзна с времето?

— На повечето хора им доскучава, разбира се. Но аз обичам работата си. Отсечката е къса, трябва да призная, но въпреки това всеки път е различна. През пролетта пътувам всред цъфнало море — подивелите градини, нали знаете? През лятото всичко е лъчисто зелено. Когато после есента ми покаже гратис разкошните си цветове, отново нищо не е вече същото. А през зимата човек чувства самотата на тази област два пъти по-силно. Аз ги видях всичките онези, които заминаха, за да не се върнат никога вече. Селата запустяха, стопанствата западнаха — само железницата остана.

Той замълча за известно време, вгълбен в себе си, докато накрая се отскубна от мислите си и се изправи:

— Е, да потегляме. Искате ли да дойдете с мен в кабината? Така се вижда повече от природата и от линията.

Кимнах и го последвах.

Мястото на втория машинист бе празно. Железничарят премести настрана няколко книги и тетрадки и ми показа къде мога да закача шлифера си. След това той също седна и натисна звънеца за тръгване. Никой не дойде, за да даде път на влака. Даже самият семафор висеше

ръждясал на пилоната си. Положението му сочеше „Стоп!“, което ме накара да се замисля.

— Не, че разбирам нещо от това, но не трябва ли най-напред да се даде свободен път?

— Пътят е свободен — от много години насам.

По отсечката се движи само този вагон, и то в двете посоки. Когато преди известно време го ремонтираха, използвахме един друг на мястото му. По линията няма втори влак.

— Ами ако релсите са повредени? Няма ли бариери и прочее — те трябва да се спуснат!

— Ще забележим, ако има някаква неизправност. Влакът не се движи чак толкова бързо. Тук никой не бърза — нито времето, нито хората, нито животът. Защо трябва тъкмо аз да се разбързам? На спирките никой не чака, за да се качи. Пощата се разнася от пощенската кола, ние не се занимаваме повече с това. Всъщност тази отсечка с единствения влак по нея представлява нещо уникално, останка от миналия век, ако погледнете така на нея. Тя не служи никому и само струва пари — малко пари, наистина.

Мотрисата потегли с лек тласък и после, на излизане от гарата, се раздруса от една стрелка. Донякъде все още се мяркаха железопътни съоръжения, но след това линията навлезе в лабиринт от градини. Цветя се увиваха около стълбовете и покрай портите, огромни храсталаци обграждаха релсите. Заради тях не се виждаше нищо зад завоите. Ако човек не внимаваше... но тъй като влакът минаваше толкова рядко, сигурно всички в областта знаеха разписанието му. Наистина от време на време зървахме хора, които вдигаха глава от градинската работа, за да поизправят гърба си и да ни махнат с ръка.

Една по една се загубиха последните къщи и мотрисата излезе на открито. Местността бе леко хълмиста, обрасла с горички от диви люляци. Изрядко се появяваха и най-различни дъбове, преди всичко коркови.

Пътувахме доста бавно. Машинистът разглеждаше околността за хиляден път със същото удоволствие, с каквото я гледах аз, макар и за първи път. За това бе нужна много повече любов към природата, отколкото бе моята. Човек трябва да е с твърде богато въображение, ако иска всеки път да се запознава отново с всичко, което е виждал вече толкова често.

— Съвсем забравих да попитам къде трябва да ви оставя — каза железничарят след известно време, когато влакът вземаше с тихо скърцане един завой.

— А, никъде. Исках само да се повозя така, натам и обратно, да поразгледам наоколо.

— Сега ми стана ясно — отвърна той, усмихвайки се — защо не ви познавам. А аз си блъсках главата... Неколцината, които минават насам, мога и насън да ги назова. За вас си напържах ума и не можах да си спомня. Ама че работа! Значи за пръв път пътувате по тази отсечка.

— Да.

— Тогава мога — или всъщност трябва да ви покажа нещо. Сега още не, по-късно. Да карам по тази линия ми е толкова приятно и по една друга причина, не само заради наистина красивия пейзаж.

Аз го погледнах въпросително.

— Тъй като не сте от тука, името ми сигурно нищо няма да ви говори. Казвам се Калин. Калин с К отпред.

— А-а — Можеше да носи което и да е друго име, не го познавах. — Приятно ми е — рекох и се представих на свой ред.

Междувременно отминахме поредния завой и железничарят дръпна ръчките на спирачката. Влакът постепенно намали скоростта си. Спряхме точно пред перона на малка гара. Тук всичко бе запустяло и изпочупено, никой не ни чакаше.

На сградата на гарата ѝ липсваха половината прозорци, а другата половина бяха строшени. Диви лози пълзяха по стените и блокираха стоящата наблизо бариера. Щом като никой не се противопоставяше на настъплението на виещите се растения, изглежда, селското шосе бе също така без значение, както и железопътната линия.

— Няма никой. Ще караме нататък — рече Калин меланхолично и отпусна спирачката. Когато влакът набра отново старото си бавно темпо, той ми разправи историята.

— На следващата спирка е. Там ще го видите. Може би на около петстотин метра преди това линията прорязва един хълм и когато излезе от него, всичко се обхваща с един поглед. Гледайте внимателно и ще забележите нещо странно. При това особеното е, че човек го вижда само първия път, след което ефектът не се повтаря вече никога.

Бях изумен. Всичко звучеше някак си объркано. Едно нещо или го има, или го няма. Как може да е там при първото виждане, а при

второто да го няма вече? Попитах железничаря.

— Не мога да ви обясня как — промърмори той. — На практика не мога да го обясня на никого. Просто видях, че е така. И повече не съм го виждал.

— Какво не сте видели?

— Да, то е трудно да се назове. Най-добре го погледнете сам. Скоро ще стигнем.

Пред нас лежах няколко хълма, обрасли гъсто с храсталаци като предишните. Ако бях с двадесет години по-млад, бих избрал тази околност за най-подходящото място за игра в целия свят. Тук-там люлякът достигаше пет-шест метра височина. Между храстите се издигаха и дърветата, които сигурно ставаха за чудесни наблюдателници.

Линията навлезе в прорязания хълм, явно този, за който преди малко спомена Калин. Вътре бе мрачно и машинистът подаде сигнал, за да предупреди, ако имаше някой върху релсите. А после намали и скоростта.

Това беше добре дошло за мен, тъй като, ако трябваше да се види нещо, бързото каране само би ми попречило. Ако! Всичко ми изглеждаше досущ като в приказките или по-скоро на разиграване на театър.

Отпред стана по-светло. Калин ми посочи с ръка надясно.

— Ето, гледайте сега натам!

Пълзейки, мотрисата излезе на открито и наляво и надясно се разкри по-равнинен пейзаж. Тук се срещаха по-рядко гъсталаци, преобладаваха поляните. Най-забележителното бяха развалините, вероятно на стара вила, разположена в една падина. Зад тях се виждаше обрасло в тръстика и камъш езеро.

Върху огледалната му повърхност плаваше лодка. Беше твърде отдалечена, за да мога да опиша с подробности двамата, които седяха в нея. Все пак ми се стори, че бяха мъж и жена.

Неочаквано едната фигура замахна и удари другата по главата с някакъв предмет. Само миг след това той бутна жертвата си в мътната вода. Всичко продължи не повече от няколко секунди, след което един люляков храст ни закри видимостта.

— Какво беше това?

— Аз не забелязах нищо особено — заяви Калин. — Но знам, разбира се, какво сте видели. Всички виждат убийството — или смъртоносния удар, или както и да го наречете още. Ей сега! Гледайте!

Отново се откри гледка към езерото. Но от лодката нямаше дори и следа. Водата се разстиляше спокойна и гладка. Престъпникът трябва да е притежавал свръхчовешки сили, за да може да закара лодката с гребане до брега за късото време, през което не виждахме заради храсталака.

— Почти пристигнахме — обади се машинистът, докато мълчах стъписан. Той спря влака. Пред нас се намираше нова спирка, още позанемарена и от предишната. Тук също никой не чакаше на тревясалия перон. Аз се огледах подозрително, но наоколо нямаше нищо, което да изглежда някак си необикновено.

— А сега ми обяснете какво означава това! Филм ли се снима тук? Мираж ли е това? Или какво става?

— Какво да ви отговоря? Вероятно... вероятно то е нещо много по-различно от това, каквото изглежда. Само че тук, в околността, никой не знае какво е то в действителност. Във всеки случай мога да ви уверя, и то със сигурност, че не се снима филм. Не вярвам и да е мираж. Все същият? Защото това, което току-що ви смая, са видели с абсолютна точност и много други пътници, винаги едно и също.

— Хм. Кога се връщате?

— Разбирам. Искате да се убедите сам. Моля, както желаете, но е безсмислено. Момент... ето. Точно в седемнадесет часа и тридесет минути. Ако дотогава се върнете — но си помислете добре, защото най-близкият хан е на един час път. А след това ще мина отново оттук чак утре!

Повдигнах рамене. Какво можех още да кажа при това положение? Все пак трябваше да проверя най-напред. Може би ставаше дума за някаква измама на сетивата.

— Ще бъда тук малко преди пет и половина и ще чакам.

— Добре. И късмет в търсенето!

Слязох. Калин ми махна и подкара бавно влака. Погледнах замислено след него.

Всъщност бях искал да се наслаждавам на природата, а не да извършвам разни метафизични наблюдения. Сега обаче бе вече късно да променя намерението си. Бях изпуснал влака в истинския смисъл на

думата. Влакът? — Тази таратайка, която принадлежеше към света на вечното минало! И Калин, чиито загадъчни намеци ме накараха да се отклоня от пътя, също си бе заминал.

Във всеки случай можех или да остана да седя тук на някоя прогнила пейка, или да отида да огледам около езерото. Можеше все пак да има и нещо вярно в приказките на хората. Случилото се над водата, каквото и да представляваше то, бе доказателство за това.

Отблизо вилата край езерото се оказа още по-разрушена, отколкото предполагах. Сигурно от десетилетия насам никой не си бе помръднал и пръста за нея. Стените се ронеха, покривът се състоеше само от изгнили и разклатени греди. Последните собственици вероятно бяха отнесли цялата покъщнина, тъй като из стаите освен голи стени и високи до коленете купчини боклуци от паднала мазилка нямаше нищо друго.

Разглеждах всичко, без да смея да вляза много навътре. Някоя от провисналите греди можеше да ми падне върху главата, а се съмнявах дали Калин би предприел нещо, за да ме потърси тук. Не изглеждаше особено смел.

Навън изляя куче. Излязох от развалините и видях, че от другата страна на обраслия с трева път се бе появило стадо овце. Кучето, което ти пазеше, се приближи до мен, подуши ме, сви опашка и се отдалечи отново.

Овчарят, възрастен мъж без задължителната дълга гега, ме забеляза и ме поздрави приятелски. Запътих се към него.

— Добър ден! Трябва да е приятно да се пасат овцете при такова хубаво време.

— Обикновено е така. Но не тук, уважаеми господине. Животните са неспокойни и не искат да се хранят.

— Наистина ли? Знаете ли, исках да поразгледам местността. Природата наоколо е красива. Само малко безлюдна, както ми се струва.

— Значи и вие сте дошъл с влака — установи овчарят. Въобще изглеждаше по-словоохотлив, отколкото човек си представя по принцип овчарите. — Преди малко видях да минава старият Калин. Горкият човек!

— Защо горкият! Естествено това не е моя работа...

— Рак на белите дробове — отвърна кратко той и погледна стадото.

Не намерих подходящ отговор. Да, ракът все още бе болестта, при която и досега лекарското изкуство търпеше провал. Действително, горкият човек!

— Той ми разказа някакви страховити истории — подех аз, — и сега искам да хвърля поглед на мястото, където се е разиграла драмата.

— Вие... вие също ли го... видяхте?

— М-да, за малко. Но може и да съм се заблудил. Въздухът е твърде горещ, така че се случва човек да види кой знае какво.

Овчарят поклати глава и свирна на кучето. То лениво се извърна, но не обърна повече внимание на подсвирването. Овцата, която трябваше да върне в стадото, се прибра междувременно сама.

— Ако мен питате, там има нещо, но никой не знае точно какво. Никой не желае да го повярва, макар че доста хора вече са видели как жената бе хвърлена в езерото.

— Хм.

— И защо животните не искат да пасат сочната трева точно над езерото? Близо до брега почвата е прекалено влажна и тревата кисела, това е така, но по-нагоре е чудесна. А овцете се боят, сякаш е отровна.

— Не сте ли давали да я изследват? За всеки случай.

— Лош овчар е онзи, който не би сторил това. Но в нея няма нищо, което да я отличава. И все пак те не искат да я пасат.

— Наистина странно — съгласих се с него. „Но как може една халюцинация да влияе на животните? — добавих аз за себе си. — Та това е немислимо!“

— Елате да слезем на брега. През това време Неро ще пази овцете.

— Изглежда нещо изтощен. Може би от горещината, а?

— Да, никак не я понася. Ето, седнете тук.

От новото място можех удобно да огледам езерото. По-рано тук трябва да е имало нещо като малък пристан за лодки. Или това бяха вероятно останки от къпалия. Сега наоколо се търкаляха само няколко прогнили скари, между чиито дъски се подаваше гъст зелен буренак.

— Доста самотно кътче — изразих гласно мислите си.

Междувременно овчарят също бе седнал и кимна в знак на съгласие.

— Да — рече той след дълга пауза, през която наблюдавахме бреговете на езерото, — миналото лято доктор Винтер се бе заел със случая. Беше адвокат и разбираше най-добре подобни неща. Претърси всички библиотеки и архиви, извади ни душите с въпросите си. Но нищо особено не се е случило в тази къща. Последният ѝ собственик бе един генерал, който бил свален с хеликоптера си. След него тя се порути, понеже никой не я искаше.

— Какво общо има къщата със случая?

— Имахме някои предположения... Но в крайна сметка дори и доктор Винтер не успя да открие нещо, което да е свързано с явлението. Човек просто нищо не може да каже по въпроса. Също така не беше ясно защо всеки вижда този феномен само веднъж.

— Аз бих привлякъл някой специалист!

— Той се опита тогава, горкият доктор Винтер. Но обявиха и него, и всички нас за луди и придаващи си важност. Позволявали сме си глупави шеги, за да привлечем вниманието.

— Отношението им не е било от най-учтивите в случая — признах аз. — Мога да си представя как трябва да ви е подействувало. Но какво мислите вие за всичко това? Сигурно също имате някакво мнение!

— Ще ми се смеете... явно съм старомоден... смятам всичко това за истина!

— Истина в какъв смисъл? Та нали там няма никой.

— Но някога е имало някой. Там е било извършено убийство. И духът на умрялата възкръсва, за да зове за отмъщение. Много вероятно е престъплението да е останало неразкрито и затова убитата не може да намери спокойствие.

Твърде мистично, помислих, си аз. Но не беше ли и случилото се, или по-точно — видяното — достатъчно странно? Необикновеното може да се сравни и обясни само с нещо не по-малко необикновено.

Езерото лежеше все така мълчаливо под ярката светлина на летния следобед. Отначало се чуваше цвърченето на птиците, овцете блееха слабо, Неро се обаждаше по-гласовито, естествено за да вдворява ред. Навсякъде би могло да бъде така. Но нещо не бе наред. Спокойствието бе само привидно. Дори и сега над всичко тежеше ужасното злодеяние...

Веднага призовах разума си да се съвземе. Още малко и ще започна да вярвам сам в подобни безсмислици.

— Претърсвали ли са езерото? — запитах аз.

— Да, но дъното му е толкова тинесто, че кой знае какво може да лежи там, без да го забележи човек. Намериха няколко парчета от глинени съдове от каменната ера.

В такъв случай не е възможно да са се къпали тук, поправих аз първото си впечатление. Иначе това не променяше ни най-малко чудноватата история. Като се изключи глупостта с душите... наистина ли зад всичко това се криеше нещо действително? Не беше ли само една илюзия? Илюзиите се обясняват понякога много по-трудно от фактите.

— Не вярвате в призраци, разбира се — продължи в този момент старият овчар. — И как бихте могли. Не го очаквам от никого. Днес кой още вярва в нещо? Но как другояче ще си обясните случилото се? Опитвали са се да го обяснят по много различни начини, при някои от тях би трябвало да повярваме в значително по-лоши неща, отколкото просто в духове. Вместо да преследвате неотклонно привидения, бихте могли да потърсите също така непоколебимо и рационални решения. По принцип и едното, и другото е все същото!

С последното естествено не можах да се съглася, но от учтивост не възразих.

Овчарят се изправи с пъшкане:

— Е, аз продължавам нататък. Пожелавам ви късмет в търсенето, млади човече! Ще ви е нужен. Всички, които са се опитали да разкрият тази тайна, са вървели някак си към гибел. Спомнете си за Калин и неговия рак на белите дробове! Доктор Винтер изгоря в колата си при катастрофа, а секретарката му бе убита... Пазете се! Освен това нищо няма да откриете, ако продължавате да се хващате за най-простите решения.

Сбогувахме се. Въпросът, откъде имаше овчарят такъв богат речник, остана неизяснен. Тук, в тази околност, всичко бе странно — както природата, така и хората.

Чух как стадото се отдалечи и тогава останах сам на брега на езерото, на „омагьосаното езеро“, както сигурно с удоволствие би се изразил Калин. Докато той и самотният му вагон се върнеха, имах още доста време. А тук, разбира се, нямаше да намеря нищо.

Докато разговарях с пастира, в съзнанието ми изплува далечен избледнял спомен. Някога бях чел един разказ. Заглавието му бе „Замъкът на Мьоен“ и в него също се разправяше за подобен ефект, при който отначало човек виждаше нещо, а после то вече не бе там. Само че авторът накрая признаваше, че ставало дума за несъзнателна измама на човешкото око, което пресъздава симетрията на мястото, където тя е нарушена. За подробности вече не можех да се сетя. Но при това езеро нещата бяха различни.

Не, рекох си най-сетне. Тук няма нищо, което да бъде просто допълнено. Че при бегъл поглед окото прибавя липсващото осмо ъгълче на осемлъчната звезда, може и да е така. Но никога не биха могли толкова много хора да си представят една и съща картина. Винаги еднаква!

Тогава значи тя все пак е истинска!

Тръпки ме побиха при тази мисъл, понеже по такъв начин стъпвах по хлъзгавия път на нереални теории. Това не подобаваше на един застрахователен агент, за когото само фактите са от значение. Но не можех да не призная съществуването на необикновения ефект. А дали той имаше нещо общо с призраци и духове, бе съвсем друг въпрос.

Наблюдавах слънчевата местност и разсъждавах какво в предположенията на овчаря би могло да бъде истина и какво — измислица. Почти нищо не можеше да се докаже. Нещастен случай? С подобни твърдения бе възможно да се обясни всичко. Разходих се около езерото толкова близко до водата, колкото позволяваха мочурливите брегове. Единственото, което открих, бяха някои предмети, които другите търсачи бяха изоставили — жалони, парчета от мрежа и естествено лодката им.

Седнах отново и се задълбочих в мислене. Беше топло и позадрямах. Знаех, че няма много вре ме, но спирката бе само на няколко десетки крачки и бях напълно сигурен, че ще чуя влака.

Събудиха ме гласове. Двама души, мъж и жена, се разправяха доста възбудено.

— Отгоре на всичкото си мръсник и страхливец! — рече жената презрително. Тогава чух ужасяващ писък и в следващия момент бях на крака.

Насред езерото плаваше лодката на някогашните търсачи. Точно тогава един млад мъж — горе-долу колкото мене висок, с кестеняви коси и тъмна къса брада, облечен в сив костюм и в шлифер със същия цвят, нанесе удар с някаква палка. Жената падна на дъното на лодката. Това трая по-малко от секунда и аз не разбрах нито колко време бе изминало, откакто съм заспал, нито как двамата са успели да се качат в лодката. Гледах бездейно, но съвсем замаян. Но после се затичах и пристигнах до останките от малкия пристан точно когато мъжът хвърли жертвата си през борда. Дълбоко в подсъзнанието ми изплува мисълта, че сега наблюдавам познатата вече сцена отблизо и следователно не бих могъл да предприема абсолютно нищо, защото призраците са отдавна мъртви.

— Стой! Не мърдай! — изревах с всички сили и извадих моя пистолет играчка от джоба на якето си. — Полиция!

Убиецът се сви и ме погледна така ужасено, както и аз него. Инстинктивно се опита да избяга, но езерото не бе толкова голямо, че да може да ми се изплъзне. Освен това забеляза оръжието в ръката ми и се отказа.

Жертвата му не се виждаше вече, трупът бе потънал. Може би го бе натиснал с нещо. Всичко се бе разиграло толкова бързо, а и аз още не се бях разсънил напълно.

— Елате на брега и без глупости! — заповядах колкото се може по-сурово.

Убиецът не се съпротивяваше и с мрачно лице стъпи на прогнилите дъски на пристана.

Междувременно погледнах часовника си. Беше крайно време да се върна на спирката, ако не исках да изпусна влака.

* * *

На това място спомените ми прекъсват и не мога да опиша събитията по-нататък. Предполагам обаче, че в същия момент убиецът ме е нападнал и ударил.

Когато дойдох отново на себе си, край мене бяха коленичили няколко души. Един полицаи ми обясни, че съм арестуван поради обвинение в убийство на една млада жена — той спомена името ѝ. Но,

повтарям, че никога по-преди не съм го чувал. Никой не повярва на обясненията ми и така се стигна до този процес.

Естествено знам, че са намерили трупа. Сега! Но все пак посочените от мене свидетели могат да докажат, че слязох на тази спирка само защото исках да проуча отблизо изложеното по-горе явление.

Не мога да обясня как така аз и много други хора сме видели едно престъпление, което е направено едва след това. Обаче сега вече ми е ясно защо дотогава не бе намерена никаква следа — нали убийството още не е било извършено. Появата именно на този ефект могат да потвърдят много от обитателите на местността.

На това място бих искал още веднъж да обърна внимание на предположението си — да се търси описаният от мен мъж. Той е убиецът на онази жена, дори и да трябва да призная, че прилича много на мен, така че свидетелите не бяха сигурни и не казаха нито да, нито не. Също настоявам да се извърши и разследване на факта, защо убийството е било видяно още преди да бъде извършено. Последното може да е ключът за всичко...

КЛАУС МЪОКЕЛ
СТЪКЛЕНИЯТ ГРАД

1

Утрото представляваше най-красивият момент от целия ден, най-вече ако небето бе ясно или с много малко облачета. Това се дължеше на конструкцията на къщите и на факта, че бяха построени от лъчисто стъкло, което на технически език се наричаше съкратено ЛС. То филтрираше слънчевите лъчи, пречупваше ги и ги разпиляваше в хиляди нюанси на цветовете. И тъй като тези пъстроцветни лъчи се отразяваха отново и отново от стените и покривите, получаваха се наистина фантастични картини. Арки, куполи, дървета, реки, цели дворци и планини от светлина. Човек пресичаше пелени от синьо-бяла мъгла и разкъсваше огнени мрежи. Ако някой се разхождаше из Града при изгрев-слънце, то той вървеше във фокуса на сребърни, оранжеви и бледозелени прожектори. Но не беше заслепен, понеже ЛС смекчаваше остротата на лъчите. По-късно, когато слънцето се издигнеше, светлината се омекотяваше от сенниците. Тогава Градът губеше част от великолепието си.

Затова утрото бе най-хубавото, дори и в самите къщи, които за минути се превръщаха в прозрачни пчелни пити, в трептящи от светлина колони и кубове.

— Сякаш се намираме във вътрешността на диамант — бе казал веднъж мъжът на Дана Дал по времето, когато беше още млад и склонен към поетични сравнения.

Годините бяха отминали, но образът се бе запазил. И Дана изобщо не се смущаваше от факта, че най-късно след четвърт час ще трябва да спусне леките завеси, за да спре нахлуващото море от лъчи. През пердетата бе процеждаше все пак достатъчно светлина, която тъчеше килими и извайваше сталактити. Едва когато навън се спускаха огромните сенници, романтиката изчезваше и всекидневната работа запълваше часовете.

Тази сутрин Дана бе сама и това ѝ позволи да се наслади на пробуждането, на тишината на къщата, на чувството, че не трябва да се грижи или съобразява с никого. Мел-Дирк, съпругът ѝ, бе заминал в

чужбина на някакъв конгрес на архитектите, а дъщеря ѝ Гранат бе останала да пренощува у една приятелка. Ако, разбира се, това, което разказа по видеофона, отговаряше на действителността — Гранат се намираше във възрастта, когато някои неща се крият от родителите. Независимо дали бе казала истината, или не, във всеки случай я нямаше в къщи. Както и Ричо, синът, който се бе оженил преди четири седмици и сега живееше в ново жилище на другия край на Града.

Дана се изправи в леглото и докосна с показалеца на дясната си ръка един широк синкав лъч, който веднага се пръсна в светлинно ветрило. Ще окъпя тялото си в син и червен блясък, помисли си тя и начаса стана. Остави бялата си кадифено мека нощница да се свлече на пода и затанцува гола из стаята. На четиридесет и една години съм, на четиридесет и една. А се чувствавам по-скоро на двадесет и една. Но когато застана пред огледалото и разгледа гънките по тялото си, които вече бяха започнали да се появяват тук-там (макар да беше добре запазена за годините си, дори много добре), поотрезня малко. Чувства, чувства, помисли си тя, стените ще се напукат някой ден. Ако Мел-Дирк беше тук, щеше да ме смъмри. Който живееше в Града, не биваше да се поддава на никакви неконтролирани чувства. Каквито и да бяха обстоятелствата, дори и в най-тежките, човек бе длъжен да запази самообладание. Това бе строг закон. Който го нарушеше, трябваше да очаква най-лошото. Започваше се с леки, едва забележими пукнатини в стъклените стени, отначало подобни на драскотини, но при повторно нарушение те се задълбочаваха, разширяваха, разклоняваха. Плетеници от малки резки, които се превръщаха в цепнатини, в зеещи дупки. Докато накрая от стените се откъсваха цели парчета, подът се продънваше, таванът се срутваше и всичко се сгромолясваше. Понякога дори се налагаше къщите изцяло да бъдат построени наново, естествено за други обитатели, тъй като предишните отдавна бяха напуснали Града. Най-често тайно и на пръсти, тъй като освен паричките загуби човек трябваше да понесе и позора, че не е издържал. Въпреки всичко имаше два-три случая на бунтове от страна на хора, които съзнателно нарушаваха нормите, защото, както твърдяха, не виждали смисъла им. Те си тръгваха с високо вдигнати глави и заявяваха, че макар животът извън Града да е по-труден, не така спокоен и осигурен, все пак бе за предпочитане като по-интересен и разнообразен. Но тези примери бяха твърде редки и не

ставаха публично достойние. Дана се съмняваше, че хората действително могат да разсъждават така. Самата тя идваше отвън и ѝ бяха необходими много години, докато достигне сегашното си положение. Да се закрепят здраво в Града, където се вземаха решения за цялата страна. Не, онези двама или трима, за които се носеха слухове, съзнателно бяха заложили на карта досегашното си съществуване и само се опитваха да превърнат неволята си в добродетел. Между хилядите жители на Града те не представляваха повече от няколко зрънца пясък, които не интересуваха никого на широкия плаж.

По стените в стаята на Дана не личаха никакви пукнатини. Затова бяха необходими по-силни сътресения. С уверени крачки жената се запъти към банята, завъртя крановете на водата и на струята топъл въздух. Жилището, както всички други в Града, беше обзаведено удобно. Повечето мебели и техническото обзавеждане бяха внесени от Ипсилон, страната отвъд планината, чийто обществен ред заслужаваше порицание, но затова пък имаше могъща промишленост. Понякога Дана изпитваше леко раздразнение и даже срам, че използва йонен душ, машина за приготвяне на закуски и няколко малки работи от Ипсилон. Не защото беше против търговията и размяната на стоки, ами защото виждаше, че това увлечение вземаше превес, превръщаше се в мания. Думата по този въпрос можеше да вземе само някой, който притежаваше подобни вещи със съответните им фирмени знаци, и то само в случаите, когато собствените продукти отговаряха на същите изисквания. Но след като всички ги употребяваха, дори и началниците ѝ, Дана винаги отхвърляше подобни мисли. Обзавеждането на къщите бе работа на Комитета по снабдяването. За Града се доставяха необходимите средства и никой от кръга на познатите ѝ не се учудваше как става това. В крайна сметка човек се труди, за да постигне нещо в живота, и има правото да бъде освободен от подобни грижи.

Дана си взе душ, облече се и закуси. Имаше време до девет часа, когато щеше да изкара колата, за да отпътува както всеки ден към университета. Днес обаче не отиваше за лекции и упражнения, ами за Голямото обнародване. Това събитие се случваше само веднъж годишно, и то винаги през третото тримесечие. Осемнайсетистите, или с други думи, всички млади жени и мъже, които бяха завършили осемнадесет тримесетъра напрегнато учение, узнаваха решението на

Комисията по бъдещето относно работните им области отсега нататък. Ставаше дума не толкова за определени професии, а по-скоро за районите, където трябваше да работят. Именно това бе важно в страната Ксентурион. Съществуваха, оформили се от десетилетия, от векове, Градът, Околностите на Града и Окръзите. Което означаваше, че Осемнайсетистите биваха разделяни на три категории. На Избраните, пет от сто, се разрешаваше и занапред да се наслаждават на изгрева и залеза на слънцето в стъклени сгради, да живеят и да се трудят в духовния и културния център на страната, да участвуват в определянето на нормите, на които се подчиняваше животът в Ксентурион. Разпределените в околностите на Града, десет-дванадесет на брой, се намираха на едно стъпало по-долу. Те бяха просто хора за свързка, стъпили с един крак в Окръзите и протягащи ръце нагоре към Стъклените. Във всеки случай имаха поне някакъв шанс за напредък. Двама-трима от тях успяваха с течение на годините да го реализират — тези, които бяха най-упорити и най-уравновесени. Голямата част от Осемнайсетистите обаче получаваха места в Окръзите и само на малцина от тях им се удаваше след неимоверни усилия да се преместят в Околностите на Града. За самия Град изобщо и дума не можеше да става. Последното бе направо изключено. Дана познаваше един, който трябва да бе работил преди много години в някой Окръг. Но никога не го бе чула да говори за това. Той бе извънредно безстрастен, разсъдлив човек, без жена и деца, без приятели, камо ли приятелки, и работеше като чиновник в Министерството на енергетиката. Именно! Тъкмо там бяха нужни такива хора, които умееха да уреждат спорове, защото винаги запазваха спокойствието си и ясното си съзнание, дори и в най-трудните ситуации.

Самата Дана бе родена и израсла в Околностите на Града, после — както почти всички ръководни личности — бе преминала през редиците на Осемнайсетистите. Но въпреки отличния ѝ успех в училище не я допуснаха веднага в университета. Дори по-късно, вече в Града, си имаше трудности, докато се утвърди. Причината за това бе една юношеска любов, с която дълго не можеше да се справи. Без деликатната възпитателна работа на Мел-Дирк, който бе по-възрастен от нея и заемаше здрави позиции в живота на Града, кой знае дали всичко не би приключило още тогава. В крайна сметка тя все пак беше успяла — стана доцент по педагогика, а после професор и можеше да

служи за пример и опора както на децата си, така и на студентите. Фактът, че не винаги ѝ е било лесно да се пребори сама със себе си, я караше да се чувства особено горда.

2

Голямото обнародване се състоя в Звездната зала на университета, едно относително малко шестоъгълно помещение, използвано главно за тържествени случаи. Стените на залата бяха от светложълто стъкло, с открояващи се ребра и с ниши, където растяха каучукови дървета. На тавана висеше картина, която изобразяваше най-хубавите пейзажи на Ксентурион. Горите и каналите на Зеления триъгълник, лечебният курорт Канао, известен на целия континент, Земята на Севолин — раят на животните, върховете на планината Цитра и накрая околностите на Светлото езеро. Художникът бе използвал техниката на фоторезбата, която придаваше особено пластични черти на образите. Картината се покриваше с ново стъкло на всеки две години, така че никога не загубваше първоначалната си свежест.

Стана десет часът. Студентите, облечени в лилави официални костюми или рокли, седяха вече в очакване по местата си, когато Комисията влезе в залата. Всички бяха празнично настроени, (дори тези, които знаеха, че нито Градът, нито Околностите му са достижими за тях), защото бяха преодолели вече един етап на тежка работа. И нямаше да живеят зле — в Ксентурион никой не живееше зле. Имаше социална осигуреност и нарастващо благоденствие както в столицата, така и в окръзите. Поне за тях, които щяха да заемат важни постове, където и да отиде. Разбира се, къщите, в които щяха да живеят, нямаше да са от ЛС — само Градът можеше да си позволи разходите за такива конструкции и за необходимите автомати за почистването им. Но щяха да разполагат също със служебни коли, с места за почивка край Светлото езеро, с чудесно обзаведени жилища. Затова те, както и другите — Избраните и претендентите за място в Околностите на Града, — имаха причина да се радват. Проблемите щяха да дойдат по-късно.

Когато премина през залата заедно с деветчленната комисия и зае мястото си на подиума зад дълга, украсена с цветя маса, Дана знаеше,

че толкова много мечти, толкова много надежди няма да се сбъднат. Защото да принадлежи човек към Избраните, въпреки относително равното икономическо положение с останалите, не бе само въпрос на престиж. Да се живее в Града или най-малкото недалеч от него означаваше много повече — да стоиш над проблемите. В столицата всичко се виждаше в друга светлина. Тук непонятното се свързваше с много повече факти и така се изясняваше, хаосът се подреждаше, ръбовете се изглаждаха. Човек разпознаваше противоречията, обаче не се налагаше да се занимава с тях. Това дори би било вредно и пагубно за необходимия цялостен поглед върху нещата. Препоръчваше се да се взема дистанцирано участие, което правеше възможни решенията в голям мащаб. За да се гарантират задължителните за тази цел уравновесеност и сигурност, на жителите на Града се спестяваха всякакви трудности. Затова пък в Окръзите, където различните възгледи се сблъскваха, трябваше да се осъществи всичко, което в столицата е било само една идея или план. Там и най-леката незадоволеност заплашваше да предизвика сериозни проблеми. Намираха се вечни мърморковци и недоволни или хора, които наистина са били третирани несправедливо, така че някогашните Осемнайсетисти често трябваше да се занимават с въпроси, поглъщащи силите и опъващи нервите им до краен предел. Те попадаха в неприятни ситуации, бяха нагрубявани от скандалджии и понякога буквално смазвани от работа. Нищо чудно, че мнозина от тях биха желали да бъдат измежду Избраните, но поради неуравновесения си характер или необуздан темперамент още предварително биваха изключвани от бройката за Града. И все пак се надяваха. При минали обнародвания Дана неведнъж бе ставала свидетелка на изблици на отчаяние. Тези, които им се поддаваха, не предполагаха, че по този начин губеха и последния си шанс за издигане, дори и за в бъдеще.

Студентите, изправили се при появяването на Комисията, седнаха отново и ректорът взе думата за приветствие. Той бе висок и слаб мъж със запомнящи се черти на лицето и вече посивели коси и владееше добре изкуството на реториката. Въпреки това Дана го слушаше само с половин ухо. За нея речта му не представляваше нищо ново, тя се състоеше от общи и банални фрази, които не се бяха променили никак с годините. Ставаше дума за успехите, постигнати от преподавателите и студентите през изминалия период от време, за

честта да седят тук, за отговорността, която всички абсолвенти щяха да носят отсега нататък. Ректорът призоваваше Осемнайсетистите да се покажат достойни за стоящите пред тях задачи и да се държат храбро там, където бъдат изпратени, според способностите си. В рамките на определените области, обеща той, можеха свободно да избират предлаганите места.

Най-накрая — студентите бяха станали вече неспокойни — тази точка от програмата завърши и започна основната част: прочетоха имената и съответните райони на разпределение. По време на четенето професорите се сменяха. Всеки от тях носеше със себе си списък на тези Осемнайсетисти, които бе възпитавал през годините на обучението. Най-напред извикаха всички студенти, определени за Окръзите, след това дойде ред на абсолвентите, предвидени за Околностите на Града, и съвсем накрая пристъпиха напред Избраните, за да вземат свидетелствата си. Както всяка година, и този път церемонията започна без емоции, при добра дисциплина. Но въпреки че членовете на Комисията излъчваха невъзмутимо спокойствие, най-малкото в някой и друг случай сдържаността им бе показна. И не без основание — познаваха, си стоката и всеки имаше двама-трима кандидати в списъка, които можеха да реагират неочаквано.

Първият инцидент наистина дойде, когато бяха прочетени горедолу половината от имената. Една студентка на юриста Емерих, приказно хубаво момиче, което трябваше да замине в Окръзите, но се бе надявало на място в Околностите на Града, се разплака при обявяването на разпределението ѝ. Чувствуваше се несправедливо подценена и отказваше да приеме присъдата като окончателна. Не разбираше решението, казваше тя, винаги се съобразявала с принципите, които са им налагали. Знаела, че за място в Града в нейния случай и дума не можело да става. Но Окръзите — това просто било прекалено жестоко!

Протестът на момичето естествено нямаше смисъл. Дана знаеше нещо за историята ѝ: много надарена студентка, която обаче при различни практически занятия се разпалвала ненужно в реакциите си. По този въпрос сега не можеше да се дискутира. Още повече че неуравновесеността ѝ се потвърждаваше и от днешния инцидент.

След няколко минути момичето прие неизбежното, но веднага след това се разигра неприятна сцена с Роно, блед младеж, начинаещ

психолог, който непременно искаше да докаже на Комисията, че компютрите са сгрешили при оценяването на личността му. Прекалено са изтъкнали някои от характерните му черти, а други не са взели под внимание. Сякаш компютрите можеха да грешат някога. Младежът говореше ли, говореше. Успя да се обърне лично към всеки член от Комисията, като започна с ректора и свърши с доцента по спорт и приложна телепортация. Безсмисленото му начинание само забави цялото събрание. За щастие следващите кандидата се показаха по-благоразумни.

Дана установи с облекчение, че студентите от нейния списък реагираха много съзнателно. Дори пълничката Диан Крос, която не успя да се класира за Околностите на Града само защото при най-малкия повод се изпълваше със съжаление, прие спокойно разпределението си в Окръзите. Дана видя в това доказателство за добрата си работа, още повече че бе успяла да прокара двама кандидати в Околностите и един сред Избраните. Такъв успех не бе постигнал дори самият ректор, заради което при предварителните обсъждания той се опита да направи интрига срещу нея. Но по отношение на Тантулос, нейния Избран, усилията му бяха напразни. Младежът бе не само извънредно надарен, но и притежаваше невероятно хладнокръвие. През изминалите години не бе имало пито един случай, при който той да загуби самообладание, да реагира емоционално вместо рационално. Бе избягнал дори любовта, която създаваше толкова проблеми на младите хора. Може би донякъде бе твърде горделив за своите двадесет и четири лазарника, но вероятно този малък недостатък щеше да се изглади. Дана бе убедена, че Тантулос ще успее в кариерата си и повечето членове на Комисията я подкрепиха.

Поради всичките тези причини тя въздъхна облекчено, когато дойде редът на кандидатите за Околностите на Града, а най-сетне и на Избраните. На лицата им бяха изписани само лъчезарни, суетни усмивки. Получилите вече разпределение поглеждаха с известна завист състудентите си, които бяха постигнали по-добър успех, а професорите, привършили със списъците, разглеждаха критично кандидатите на колегите си. Разбира се, някои сигурно си мислеха и за предстоящата ваканция. За комфортните хотели в страната или в чужбина, за скромните, но много модерни напоследък бенгалски

колиби. Всекиму според вкуса. Затова не всички в залата бяха вече концентрирани. Обаче когато Тантулос, последен от Избраните, бе извикан напред, можеше все пак да разчита на благосклонно внимание. Както преподавателите, така и студентите знаеха, че ако някой бе заслужил отличието да работи занапред в Града, това бе той.

Дана се зарадва на този момент и призна пред себе си това чувство. Зарадва се на този ден и на този миг. Жалко, че Мел-Дирк и децата не можеха да присъствуват. Тя чакаше младежа на края на масата, хванала в дясната си ръка свидетелството, а в лявата скъпата червеникава купа от блестящ метал, която се даваше на най-добрия за годината. Подготвила бе няколко особено сърдечни думи, за които никой не можеше да я съди. Тантулос просто ги бе заслужил. Тя видя как той стана от стола, когато бе прочетено името му, видя как мина между редиците на седящите, проследен от възхитените погледи на момичетата, и после излезе напред по пътеката. Беше набит младеж с червени коси и кръгло лице, което въобще не издаваше интелигентността му, камо ли неговата твърдост и вътрешно спокойствие. Дана пристъпи още крачка напред върху подиума и под ръкоплясканията на събралите се му връчи грамотата и купата. Каза, че много се радва да е възпитала такъв добър ученик измежду Осемнайсетистите и че от името на цялата Комисия му пожелава успех в работата му в Града, в бъдещия му принос за благоденствието на Ксентурион. Бе вложила толкова топлота в гласа си, колкото бе подходящо при тези обстоятелства. Дори съвсем малко повече. Присъстващите изръкопляскаха отново.

Но тогава, в тази сама по себе си проста и безобидна ситуация се случи нещо непредвидено. Тантулос, когото думите на Дана, изглежда, не бяха развълнували и бе останал някак си безучастен, се изкашля и реши да отговори. Нещо, което бе необичайно в такива случаи. Той заговори с тих глас, но все пак се чуваше в цялата зала. Това, което каза, звучеше като клетва:

— Простете ми, уважаема госпожо професор, извинете ме, мои учители и учителки — започна той, обръщайки се към Комисията, — ако се осмелявам като абсолвент да изразя някои мисли накрая на тази церемония. Знам — самият факт, че говоря, е необичаен, а колко ли смаяни и засегнати ще бъдете, когато научите причината за това. Но най-напред искам да ви благодаря за доверието, което ми гласувахте.

Добре разбирам какво означава да бъдеш включен в категорията на Избраните и напълно съзнавам честта, която ми се оказва. Повярвайте ми, не съм взел лесно решението си и през последните четири седмици размислях дълго върху него...

Тантулос направи пауза, като не гледаше нито своя ментор, нито останалите членове на Комисията, които обаче от своя страна го наблюдаваха учудени и леко обезпокоени. Какво иска, за бога, помисли си Дана, която все още стоеше на края на масата до младежа (изведнъж почувствува някаква безпомощност, сякаш тя бе ученичка, а не той), какво пък иска сега? Сърцето ѝ започна да бие ускорено, обзе я предчувствие, че всеки миг ще се случи нещо необикновено, нещо непоправимо. Тя трябваше да го предотврати, да прекъсне речта, но езикът ѝ не се подчиняваше. И тогава чу:

— Но аз разбрах — така трябва да бъде. Не претендирам, че мога да преценя това, нито дали имам право, или не. Знам — съзнанието ни, възпитанието ни, нашите принципи ни повеляват съвсем друго. При нас е задължително да се дистанцираме, за да можем да вземем решение, трезвото „стоене над нещата“, Първо, у дома, после в училище и накрая, през годините в университета, са ме научили на това...

— За какво говорите, приятелю? — прекъсна го в този момент грубо ректорът, който като Дана се страхуваше от подобни изненади. — Какво искате да ни кажете? Говорете по същество най-сетне.

Тантулос вдигна за малко очи, но, изглежда, намесата на ректора само бе засилила убеждението му.

— Говоря за бъдещия район на работата ми, магнифиценц^[1] — отвърна той, — за решението ми да не работя в Града, нито в Околностите му. Казах, благодарен съм ви, че ме сметнахте за достоен, но просто не мога да живея в тази постоянна светлина и стъклена безчувственост, както се изисква от мен. Не искам!

— Стъклена безчувственост, постоянна светлина? — протестира възмутен професор Емерих. — Мислех, че един Осемнайсетист, и при това Избран, трябва да е разбрал защо при нас сдържаността в действията, яснотата, да, безпристрастната яснота на мислите се ценят като най-висши добродетели. — Той хвърли към Дана поглед, пълен с укор.

— Сигурно е някаква любовна история — побърза да се обади тя, — объркване на чувствата, както и ние всички сме го изпитали някога. Не трябва да осъждаме абсолвента твърде строго за това. — Тя се обърна към младежа: — Не мога да ви позная, Тантулос. Възбуден сте, обмисляйте какво говорите.

Студентът ѝ подари усмивка, която молеше за извинение. Простете ми, госпожо професор, казваше тя, ако съм ви изненадал твърде много и ви причинявам неприятности, но ако бях дошъл при вас по-рано, вероятно нямаше да имам вече смелост да говоря тук.

— Не, не става дума за никаква любовна история — отсеке Тантулос. — Трябва да ви разочаровам. Всъщност — как да ви го обясня — не вярвам вече в принципа на разделените райони. В принципа, че може да се получи и запази правото за вземане на решения само ако човек потисне чувствата си и избягва всякаква заангажираност. В необходимостта да се издигат невидими бариери между Града и Окръзите. Може би греша, може да не съм на прав път, не знам. Във всеки случай е сигурно, че трябва да опитам нещо ново. Трябва да работя там, където ще се осъществяват на практика собствените ми идеи и планове. Да бъда заедно с хора, които понякога са съгласни с нашите проекти, а друг път са против, които се борят и преживяват поражения, които могат да се показват ту съдържани, ту необуздани, без да бъдат изгонени от страната заради това. Чиито къщи, ако бяха направени от лъчисто стъкло, биха се срутили още днес вместо утре. Това е, което ме накара да се обърна към вас и да ви помоля за място в Окръзите.

Тантулос завърши речта си и над събралите се легна гробно мълчание. Думите на абсолвента бяха твърде еднозначни, за да оставят каквато и да е възможност за по-изгодно тълкуване. Студентите гледаха поразени и смутени пред себе си. Професорите си бяха наложили непроницаеми маски на лицата. Ако някой кандидат искаше да отиде по-високо от Окръзите, добре, това бе разбираемо, но обратното не се бе случвало измежду Осемнайсетистите от незапомнени времена. В крайна сметка принципите, срещу които се бе обявил Тантулос, отдавна се бяха наложили и утвърдили за благото на Ксентурион. Погледи, пълни със съжаление, бяха отправени към Дана, която се чувствуваше като попарена. Не знаеше какво да каже и дали трябва да го казва. Беше обидена и възмутена, искаше да е далеч от

тази зала. Можеше само да се надява, че не забелязваха възбудата ѝ. Секундите ѝ се струваха като часове.

В края на краищата, докато Тантулос все още държеше нерешително купата и свидетелството в ръката си, ректорът наруши мълчанието.

— Е, добре — рече той. — Изложихте мнението си относно порядките в нашата страна, наистина говорихте необикновено, най-малкото честно. Но, надявам се, не сте повярвал, че някой от нас ще сподели възгледите ви, които, както би признал всеки тук, са крайно объркващи. Но както и да е, ние ще вземем — той се подвоуми — под внимание вашето желание. Ще се посъветваме по този въпрос на спокойствие. — Той наблегна на последната дума. — Естествено свидетелството ви ще бъде променено. Върнете сега грамотата и купата обратно и си вървете у дома. Утре ще получите известие, с което ще ви съобщим за новото ви разпределение. — Той замълча и като се обърна към аудиторията, добави: — На всички останали пожелаваме успех по местата, където са изпратени. Надявам се, че малкото недоразумение не е развалило настроението ви. Приятно прекарване на ваканцията. С това завършвам Голямото обнародване.

---

[1] Магнифициенц (лат.) — немско официално обръщение към ректор (б.пр.). ↑

3

Този ден Дана се прибра в къщи много по-късно от предвиденото. Комисията бе заседавала още часове, за да стигне до решение в този труден случай. Така Тантулос, най-добрият ѝ ученик, получи последното от всички налични места, а именно поста на научен сътрудник в едно предприятие, в което работата изобщо не вървеше. То се намираше в неплодородната гранична област, където не само климатът, но и нравите бяха сурови, където имаше спорове за всеки нов проект, където развлеченията се ограничаваха само с телевизията. При това той трябваше да е благодарен за такова място на нейната умерена защитна реч. За малко не бе прието предложението на Емерих и на заместник-ректора, психоложката Лабург, които искаха да накажат подобен бунт, както го нарекоха, със зачеркване от списъка на Осемнайсетистите. А това би означавало, че младежът щеше да е принуден да държи уморителни вечерни изпити, за да придобие нова скромна квалификация. Цялото му досегашно следване щеше да бъде анулирано.

За щастие ректорът реши друго. Въпреки всичко, не можем да похабим качества като неговите, бе казал той и по такъв начин се бе присъединил към най-важния аргумент на Дана. Естествено желанието ѝ да я оставят да говори за последен път с Тантулос не получи одобрение. Напротив, Комисията ѝ забрани да се среща с него. Решението, което гласеше, че трябва веднага да напусне Града и да се представи при пристигането на бъдещото си работно място в Лупс, трябваше да му бъде предадено от един робот за свързка.

За радост на Дана, когато се прибра, в къщи я чакаше дъщеря ѝ. Момичето се нуждаеше от съвет при избора на подходящи тоалети за отпуската. Гранат бе доста слаба за своите седемнадесет години и повисока от връстничките си. Затова се обличаше твърде небрежно, предпочиташе да носи избелелите ризи на брат си, подстригваше късо косите си и отказваше да употребява грим. Но този път бе по-различно. Искаше да вземе мрежеста рокля по последната мода, както и

елегантни къси панталони с широки кожени тиранти. Но младата дама не бе наясно какви цветове да избере и този проблем заемаше изцяло вниманието ѝ. Затова за преживяванията на майката изобщо не стана дума в разговора. Така и трябваше — в Града бе закон важните въпроси да се обмислят най-напред самостоятелно, преди в краен случай да бъдат споделени с близки или познати. По този начин проблемите губеха объркващото си въздействие, избягваше се опасността от преувеличение. Докато съветваше дъщеря си, Дана приложи един метод, който Мел-Дирк успешно практикуваше в подобни случаи. Опитва се да не мисли за събитията от преди обяд и да се концентрира изцяло върху нещо странично. Върху тоалетите на дъщеря си, върху някакви телепатични състезания по панотелевизията. Но гласът на Тантулос, думите му не се оставяха да бъдат пропъдени. Как можа да извърши такова нещо, защо опропастваше бъдещето си? Нима не разбираше, че Ксентурион бе постигнал сегашната си стабилност благодарение на кристалната яснота в мисленето на Стъклените, на факта, че нищо не можеше да им повлияе? Този принцип — прави бяха ректорът и дори Емерих — бе непоклатим.

Все пак нещо в Дана бе засегнато от еретичните мисли на ученика ѝ. В паметта ѝ изплуваха отдавна забравени картини. Баща ѝ, починал преди много години, бе изведнъж отново жив със заразителния си смях, със закачливото си намигване. Той никога не бе успял да се преместя от Околностите в самия Град, колкото и да бе подтикван от майка ѝ, колкото и на него самия да му се искаше да бъде един от Стъклените. Слабостта му да надценява трудностите в Окръзите, склонността да взема буквално думите, които емоционално настроените директори на предприятия използваша в аргументите си, и да ги възприема за свои собствени, му затвориха пътя нагоре. Бащата беше твърде слаб за Града, но на нея ѝ харесваше, когато около очите му се образуваха бръчици от смеха. Внезапно отново си спомни това. И тогава, покрай лицето на бащата, пред очите ѝ изплува образът на Рюдигаст — младия лекар, в когото се бе влюбила сериозно, енергичния мъж, за чието приятелство всички ѝ завиждаха. Той я гледаше присмехулно с тъмните си очи — носът му стоеше леко изкривен, челото му бе високо, скулите — изпъкнали — и каза: „Повярвай ми, обичам те много, но не съм създаден за този живот. Градът все пак ме привлича със своите удобства, с блясъка си, но не и

с дисциплината си. Обичам да пия, обичам да пея, с удоволствие се бъркам в работите на други хора. Може би само затова станах хирург. Ако избереш Града, значи се отказваш от мен, това е, не мога да променя нищо.“

Гранат отиде да играе тенис, с приятелката си. Дана седеше на балкона от светлосиво стъкло под лъчите на вечерното слънце, които хвърляха златисточервени мостове през улиците и добре поддържаните градини, и не преставаше да размишлява. Изкушаваше се да наруши заповедта на Комисията, да изтича и да намери Тантулос. Успяваше да се сдържи само с големи усилия. Към девет часа се обади синът ѝ, размениха няколко незначителни думи. Ако поне Мел-Дирк беше тук, помисли си Дана, но ѝ бе ясно, че това нищо не би променило. Дори да успееше да го заговори по този въпрос, тя знаеше предварително мнението му, което изобщо не се различаваше от това на Емерих или Лабург. Трябва сама да си възвърна равновесието, каза си тя, но нямам представа по какъв начин. Обърна се към стената зад гърба си, защото ѝ се стори, че чу леко пукане. Працене в стъклената конструкция. Дана опипа с поглед стените, но не се успокои. Макар да не откри никаква пукнатина, никаква драскотина по стъклото, едно бе сигурно: беше я страх!

4

Гранат бе заминала извън Града за ваканцията, за Светлото езеро, където по това време на годината отпускари от всички краища на Ксентурион летуваха на палатки, в бунгала или хотели. Мел-Дирк се бе завърнал от конгреса си, но само след два дена отново бе напуснал дома, за да направи една отдавна запланувана обиколка в приятелския Беран. Беше си дошъл пълен с впечатления, които обаче успя да предаде със завидно спокойствие. Но все пак това, което разказа, запълни времето на краткия му престой в къщи. Само веднъж попита Дана как е и как е протекло Голямото обнародване, но когато тя се опита да му разкаже, бяха прекъснати от едно обаждане от Министерството. По-късно не намери нито време, нито смелост да започне отново разговор на тази тема. Мел-Дирк замина, убеден, че всичко е наред. Накрая ѝ пожела приятна почивка. Уговориха се тя да прекара три седмици при приятелката си Солвей в Канао. Солвей бе художничка, а блатистата вода в Канао — балсам срещу ревматични заболявания. От време на време Дана се оплакваше от силни болки в раменете и гърба. Няколко бани биха ѝ се отразили добре.

Но вместо да тръгне в предвидения ден, тя бавеше заминаването си. Телеграфира на приятелката си, че непредвидено ѝ е изникнала неотложна работа, в което имаше частица истина. Действително един редактор от издателство „Наука“ ѝ се бе обадил с молбата да преработи за някакъв сборник една отдавна написана статия за сугестивния метод на преподаване. Но работата не беше спешна, за тези корекции тя разполагаше с цели два месеца.

Действителната причина за нерешителността ѝ бе една мисъл, която я бе спходила ненадейно и постепенно придобиваше все по-ясни форми. Гранат бе заминала, Мел-Дирк бе в чужбина, Ричо бе зает изцяло с младата си жена. Защо тя, останала насаме с проблема си, да не стори тогава нещо абсолютно непредвидено и необичайно. Колкото и да се мъчеше да забрави деня на Голямото обнародване и ученика си Тантулос, не бе в състояние да се освободи от въздействието му. Да

можеше само да поговори още един-единствен път с него, да го разпита, да чуе обясненията му. Не разбираше поведението му и фактът, че той се бе преструвал така, я караше да страда. Беше се преструвал пред нея. Колко пъти бе идвал тук, в този дом, бе взимал книги за четене или бе изслушвал съветите ѝ. Вярно, че идваше от Окръзите — баща му, доколкото можеше да си спомни, бе строителен инженер и произходът му отначало го затрудняваше да разбере нормите на поведение в Града. Но именно заради това Тантулос се бе старал повече от другите. Внезапният му отказ бе напълно неразбираем за Дана.

Така изминаха още четири дни, четири дни, през които тя се разхождаше неспокойно напред-назад из къщата си, ядеше нередовно, седеше пред екрана на панотелевизора, без да го гледа, и спеше малко, докато затвърди решението си. Ще замине за Лупс, и то не с електромобила си, а с влака, като студентите. От много години вече не бе седяла в купе на бърз влак, защото използваше винаги служебна кола или своята собствена. Това бе удобно, но си имаше и един недостатък. Нали тъкмо тя, преподавател по педагогика, трябваше да използва при редките си пътувания из страната, които предприемаше най-вече по служебни причини, възможността да се запознае по-отблизо със студентския живот. Но при тази мисъл побърза да се овладее. Господи, какво правя, рече си тя, забравям, че принадлежа към Града, разсъждавам вече като някоя от Окръзите.

Независимо от това тя реши да пътува с влак и изведнъж я обхвана радостна възбуда, каквато отдавна не бе изпитвала. Обади се в Бюрото за туристическа информация, записа си експресните влакове, които ѝ вършеха работа, после пхна най-необходимите дрехи в един малък куфар. Не възнамеряваше да остава дълго в Лупс. Тъй като беше много топло, една обикновена мрежеста рокля, една средно дълга пола с презрамки и малко бельо щяха да стигнат. За самото пътуване облече кадифени панталони с цепка и ажурно сако от велур — те ѝ отиваха и не я правеха да изглежда пълна. Към тях обу светлосиви сандали от изкуствен корк и взе чанта през рамо, в която се намираха парите, документите, чифт носни кърпички и необходимата козметика.

Следващият ден бе сряда. Случи се така, че трябваше да стане още в три и половина сутринта, защото единственият влак, пътуващ директно за Лупс, тръгваше в пет без двадесет. Дана отиде с

електромобила си до гарата, която се намираше на южния край на Града и блестеше със стъклени си разкош, паркира колата и влезе в залата. Сградата искреше от чистота. Навсякъде работеха миещи и полиращи апарати, които изтриваха от покрива и от високите стени натрупалите се през изминалия ден сажди. Метачни машини почистваха покрития с изкуствени килими под. Многобройни малки вентилатори филтрираха въздуха и всмукваха праха. Мъжете и жените от бригадата по почистването ръководеха и контролираха тези процеси от кабинките си с помощта на оптични и акустични сигнали.

Дана си купи билет от автомата и се качи с ескалатора до перона. Блестящият червено-жълт влак, проточил се като стрела, беше вече готов да потегли. Всичко вървеше, както си му бе редът, другояче не можеше и да бъде. Тя си избра един вагон по средата, който бе тапициран със син плюш. Климатичната инсталация поддържаше приятна хладина. Дана се учуди защо имаше толкова малко пътници. От една страна, всички бяха заминали вече на почивка, от друга, нямаше особено много хора от Града, които да пътуват в посока на Лупе. Тя размисли дали да не седне до един намръщен старец с бели мустаци, или до едно младо русокосо същество, което, изглежда, бе посетило Града само за да обиколи тукашните модни салони. В крайна сметка си избра едно свободно купе. Малко след като се качи, влакът потегли безшумно.

Дана се чувствуваше доста необичайно от това, че не трябва да управлява никакви ръчки при движението, че няма никакъв материал за изучаване, че може да се отдаде изцяло на съзерцаване на пейзажа. Отначало се редуваха сребърен бетон, ЛС и зеленината на парковете. В предградията, през които преминаха, на мястото на къщите от лъчисто стъкло започнаха да се появяват често постройки от стъклопласт. Тяхното поддържаеме не струваше толкова скъпо.

Стигнаха границата с Околностите на Града. Спирката се казваше Светлинният мост и на нея очевидно съвсем неотдавна бе издигната нова сграда на гарата, което показваше напредъка на Ксентурион. Тук се качиха няколко пътници. Между тях имаше един мъж на възраст колкото Дана, малко по-висок от нея, небрежно облечен, със загоряло от вятъра лице и белег върху горната страна на лявата китка. Той огледа изпитателно купето, преди да се настани

срещу Дана, на свободното място до прозореца. С вяло движеше остави на седалката до себе си малко кафяво куфарче.

Дана гледаше през прозореца. Влакът бе потеглил отново. Пътят минаваше през Околностите на Града, където конструкциите от ЛС ставаха все по-редки. В населените места преобладаваха постройките от стъклопласт, а от време на време се забелязваха също и отделни къщи от пластмасов цимент. Изгревът на слънцето тук бе по-малко лъчист, отколкото в Града, но все още красив. Увлечена от пейзажа, Дана почти забрави спътника си, който освен това изглеждаше и твърде уморен от нощта, така че се бе отпуснал със затворени очи на седалката си. Веднъж, когато погледът ѝ попадна съвсем случайно върху непознатия, тя го улови, че я изучава внимателно изпод спуснатите си клепачи.

Направи се, че нищо не е забелязала, но той каза:

— Изгревите са най-хубави всред върховете на Цитра.

— Върховете на Цитра ли? М-да. Ако човек изключи тези тук и преди всичко в Града.

— Бляскавата светлина в Града ме подлудява. Цялото това стъкло, изкуственото сияние. Знам, че всички възхваляват цветовата гама, спокойната осветеност. Замръзвам от нея. Липсва ми топлината.

Дана му хвърли изпитателен поглед. Това, което и казваше, звучеше малко предизвикателно, сякаш очакваше тя да му възрази.

— Често ли ходите в Града? — попита го тя.

— Рядко. Само когато Министерството пожелае. Но понякога се налага да преспивам там.

— А в планината Цитра?

— Още по-рядко, за съжаление. Може би затова ми харесват толкова изгревите в тази област.

— Рядко идвате в Града и още по-рядко в Цитра — каза Дана предпазливо. — Мога ли да ви попитам тогава откъде сте?

— Естествено. От Окръга Дорнтал.

— А аз си помислих, че сте от Луис.

Тя изрече последните думи колебливо и без да иска се издаде, че именно това бе очаквала. Той веднага се залови за тази тема.

— Какво имате против Лупс?

— Н-нищо. Че какво трябва да имам?

— Там произвеждат страхотни автомати. Вярно е, че хората не са много общителни. Ако не ги познаваш отблизо.

— Често ли ходите в Лупс?

— Работих няколко години в този район — отвърна той. — Във водното стопанство.

— И защо напуснахте?

— Явно искате да знаете точно — засмя се мъжът.

— Извинете — смути се малко Дана.

— По лични причини, жена ми не можеше да понася суровия климат.

— А, така ли — рече Дана и замълча. Отново се обърна към прозореца. Вече не знаеше със сигурност как и дали трябва да продължи разговора.

— А вие в Лупс ли отивате? За пръв път?

— Да, искам... искам да посетя един познат.

— Дълго ли ще останете?

— Не особено дълго. Ден-два.

— Жалко — каза непознатият, — заслужава си да останете повече време в Лупс. Все пак поразгледайте градчето. Може да ви се прииска да дойдете пак.

С това разговорът свърши и след още две спирки мъжът слезе от влака. Железопътната линия сега пресичаше хълмиста област, гори и полета. В малките селца, които се появяваха от време на време, имаше предимно пъстро боядисани постройките от пластмасов цимент, като само понякога между тях се издигаше някоя къща от стъклопласт. Дана не откъсваше поглед от пейзажа — наслаждаваше се на пътуването. Не я обезпокои това, че през това време слънцето се бе скрило зад облаци и бяха започнали да падат отделни едри капки дъжд. Ксентурион бе хубав дори в тези райони, които твърде рядко се посещаваха от жителите на Града. Само по служба, в удобни, блестящи автомобили, в които обаче седяха като препарирани, свели очи над разни документи или в най-добрия случай насочили поглед напред към пътя. Така беше ставало и с Дана през последните петнадесет години. Единствено през отпуските бе оглеждала бегло природата наоколо, но тогава се намираще край Светлото езеро или в чужбина.

Някъде се качи група млади момчета и момичета, които се държаха шумно и палаво. Четири-пет от тях нахлуха в купето на Дана,

хвърлиха пакетите и чантите си върху багажника и като говореха един през друг, започнаха да вадят напитки и сандвичи. Дана изпита желание да ги смъмри да пазят тишина. Защото те бяха прехвърлили вече възрастта, когато можеха да се държат така. Но си замълча. И въпреки че бе изяла една диетична порция във вагон-ресторанта, позволи да я почерпят с чай и сандвич с пастет, който ѝ предложи едно момиче. Малката закръглена брюнетка с боядисани в сиво клепачи и големи обици в същия цвят веднага попита Дана дали не идва от Града и дали живее и работи там. А когато получи утвърдителен отговор, извика:

— Я се усмирете. Тя е от Града. Никой от нас не е бил там. Баща ми каза, че целият Град блести от чистота и светлина. Вярно ли е това? Наистина ли всеки притежава собствена къща, и то обзаведена с мебели от Ипсилон? И всички ли се държат така благоприлично в Града?

— Представите ви не отговарят на истината — рече Дана, едновременно развеселена и раздражена. — Какво означава благоприлично? При нас всичко е спокойно и уравновесено, това го изисква работата. В края на краищата в Града се взимат важни решения. Затова са необходими също слънце и светлина. Подобно е положението и с къщите, но не всеки разполага със своя собствена. А колкото до вещите от Ипсилон, и във вашите жилища сигурно имате една или друга от тях.

Говореше, сякаш трябваше да се защитава, и беше леко поруменяла.

— Вярно ли е — попита момичето, — че при вас не е позволено да се дава израз на чувствата?

— На това не може да се даде общовалиден отговор. Не правим от мухата слон, ако имаш предвид нещо подобно. Все пак е необходима сдържаност, ако човек иска да основе нещо трайно.

— Представям си колко великолепно трябва да е всичко от стъкло — извика момичето и издрънча въодушевено с обещанията си. — С удоволствие бих живяла в Града, в тези разкошни къщи. Там всеки разполага със служебна кола и нищо не му липсва!

— Но ще трябва още доста да се поизпотим при Дванайсетистите, Мара — обади се едно от момчетата. — И без повече целувчици до градинската врата. Там всички са моралисти.

Моралисти, каква грозна дума, помисли си Дана. Такава ли изглеждам? Много ѝ се искаше да извади огледалцето си и да хвърли един поглед в него.

Младежите се разсмяха. Мара се изплези на момчето. Една блондинка с тънки ръце и крака, се намеси:

— Не е нужно всички да учат. Винаги се търсят хора за бригадите по почистването, както и за разпределянето на стоките.

— Но за това няма да ти се полага служебна кола — отвърна момчето.

— Е, и? Нима мислиш, че тук ще ми дадат такава?

Разговорът продължи с весел тон. Дана не се включи повече в него. Тъй или иначе, за късото време не би могла да разкаже на тези млади хора нищо особено за Града. Те се интересуваха само от външната страна на нещата и от нищо друго. Седеше леко отчуждена сред тях. Не след дълго групата, която, както бе обяснила брюнетката, отиваше на екскурзия, слезе от влака. Обаче Дана пак не остана сама. В купето влязоха две възрастни жени и един мъж със спортен каскет и се настаняха. Гледката навън сега представляваше смесица от сиви заводски халета, камини, бълващи пушек, и високи, доста еднакви бетонни жилищни блокове. Между селата и градовете се простираха пясъчни кариери, каменоломни, широки полета. Сред тях редките поляни или горички образуваха зелени оазиси.

Към обяд Дана пристигна в Лупс. В пълна противоположност на спокойната, светеща от чистота гара на Града тази тук бе почерняла от сажди и изпълнена с шум. По пероните едва се разминаваше забързана човешка тълпа. Почистващите автомати, от които, изглежда, само част бяха изправни, не можеха да се справят с огромната работа. Дори пълзящата пътека, с която Дана искаше да стигне до гишето за резервации на хотел, бе изключена. В Града подобна неуредица би била немислима, но тук ѝ се стори, че тя не прави впечатление. От никого не чу забележка по този въпрос. Само Дана стоеше неприятно изненадана пред мъртвия екран от стъклопласт. Най-накрая се остави потокът от пътници да я отнесе към изхода. Във всяко по-голямо населено място имаше хотел с надпис „Национал“ и както предположи, в Лупс той се намираще точно срещу гарата.

Адресът на Тантулос можеше да научи само от работното му място. Но преди да направи необходимите справки, реши, макар и не

заради съвета на мъжа от влака, да поразгледа Лупс. Имаше достатъчно време. Естествено не беше никак лесно да се получи стая в градчето. Жената на рецепцията на „Национал“, облечена в ръждивокафяв спортен костюм с бели ивици на ръкавите, ѝ отказа веднага.

— Много от старите хотели ги разрушиха обясни тя, — местата не достигат. Трябваше да се обадите предварително.

— Но ако някой пристигне ненадейно и не може да отпътува веднага, ако иска да разгледа нещо? — попита Дана.

Жената вдигна рамене.

— Така е, и това се случва. Отдавна се оплакваме от положението тук, но онези от Града не ги интересува. И този път не отпуснаха средства за реконструкцията на хотела. Имало други проблеми, твърдеше пълномощникът им, който се отби за малко при нас.

Дана се оттегли бързо, за да не се издаде, че самата тя идва от Града. Тъй или иначе не беше възможно да пренощува в този хотел. Върна се на гарата и влезе в залата с видеофоните. Няколко апарата не работеха, пред останалите се бяха образували опашки. Загуби двадесет минути в чакане, а после половин час говори по щастливо завоювания видеофон. Най-накрая получи това, което искаше. Успя да си уреди стая в дома за гости на тукашното педагогическо училище, след като изброи всичките си титли и заслуги. Малко след това се добра с късмет и до едно такси, което я закара до дома.

Дана използва част от следобеда да си почине и да се съвземе от пътуването и трудностите при търсенето на стая. От автомата на етажата си взе порция пълнена риба, за да утоли глада си. Да, животът тук бе по-различен от този в Града, разговорите, които проведе във влака, в „Национал“, по видеофона, впечатленията от Лупс, колкото и повърхностни да бяха, го потвърждаваха. Ежедневието бе изпълнено с трудности, много неща бяха занемарени, но и Стъклените никога не бяха твърдели, че всички проблеми са вече решени. Само ако се придържаме към идеалите, които толкова издигнаха Ксентурион, ще постигнем и тук целта си, помисли си Дана. Над това трябва да поразсъждава Тантулос, нали така сме го учили. Но ще го разбере ли някога, ако се отказва от нас и отрича принципите, ако доброволно

пада до положение, в което погледът му неизбежно ще се стесни и затъмни?

Към четири часа следобед Дана се облече за първата си разходка из Лупс. Навън я погълна тълпата — много по-гъста и шумна, отколкото бе свикнала. Фабричните работници, каквито изобщо нямаше в Града, очевидно току-що бяха излезли от смяна. По прекалено тесните улици не се движеха електромобили, а стари, тракащи бензинови коли и камиони. Дана, която отдавна не бе вървяла сред такава навалица, гледаше с неодобрение на суматохата. Чувствуваше се несигурна между всички тези хора, които напиреха към спирките на метрото, блъскаха се и се караха помежду си, ругаеха или се смееха. Младежи в спортни облекла, момичета със слънчобрани, дечурлига, които бяха наобиколили един музикален автомат. Влюбена двойка се целуваше, без да се стеснява, пред витрина с модни стоки, неколцина работници пиеха бира направо от бутилките. Какво би казал Мел-Дирк за всичко това? Или пък професор Емерих? Дана си представи лицето на съпруга си и се разсмя. Постепенно несигурността ѝ изчезна, разходката започна да ѝ доставя удоволствие. От една сергия си купи кърпа с шевици, каквата бе носила като момиче. Промъкваше се заедно с хората между магазинчетата и дори само за да добие впечатление, се повози две спирки с метрото. А когато стомахът ѝ се обади, намери закусвалня, скрита в една странична уличка.

Ресторантът беше малък, помещаваше се в мазето и бе обзаведен старомодно с мебели от дърво и лампи от ковано желязо, а чиниите бяха керамични. Защо наистина няма вече такива места в Града, запита се Дана и си представи големите стъклени ресторанти, които посещаваха винаги. Веднага ѝ се стори, че чува отново отговора на Мел-Дирк: Защото винаги сме били и сме за ясното и обозримото. Но това още не е причина, помисли си Дана, да се прави всичко така еднакво, по образец. Тук е уютно, чувствуваш се добре.

Тъкмо искаше да извика келнера, но не успя да даде поръчката си. В този момент я заговори един мъж, който се бе устремил през залата точно към нея.

— Дана Бром — извика той, — нима това е възможно!

Тя го изгледа учудено. Бяха изминали много години, откакто някой се бе обръщал към нея с моминското ѝ име.

Мъжът бе висок, с тъмна коса. Носеше светлозелен раиран панталон и елегантна мрежеста риза в преливащи се тонове и с широки ажурни ръкави, които отскоро бяха на мода. В лицето му имаше нещо познато, но Дана не знаеше какво. Може би бяха сивосините му очи, в които танцуваха хиляди весели искря.

— Не можеш да ме познаеш, Дана — рече разочаровано новодошлият. — Тогава поне ще признаеш ли, че наистина си ти. Признай си!

Лицето му придоби комично-загрижено изражение, но зениците му още искряха.

Искрите в очите, леко грубоватата глава на мъжа... Дана отчаяно се опитваше да си спомни. Внезапно просветлението ѝ дойде от една друга подробност. Думите му „Признай си“ я върнаха в ученическите ѝ години. Хелик, един от приятелите на Рюдигаст, най-веселият от тях, който винаги се бе старал да я спечели за себе си.

— Добре, признавам. Разбира се, вече отдавна не се казвам Бром. А ти си Хелик, Хелик Райп...

— Хелик Райнагел, точно така. Значи все пак хубавата Дана си спомни. Нали мога да седна? — Вече се бе настанил, а лицето му отново сияеше. — Келнер, бутилка „Мисла“. Тази среща трябва да се отпразнува.

Дана не се възпротиви, дори обратното, почувствува се трогната. Старите, отдавна забравени обичаи. Значи някогашните познати пак си бяха на „Мисла“, червеното перлено вино, което в Града почти никой не пиеше. В Града обичаха, най-малкото заради представителността, светлите и по-скъпи напитки. Например Мерл-Дирк пиеше само сребърно шампанско. От него не хваща чак толкова, казваше той.

Чукнаха се и Хелик заговори. Дори когато сервираха вечерята, той продължи да разправя. При други обстоятелства Дана би се почувствувала неудобно, но днес това не я смути. Беше я обхванала необичайна радостна възбуда. Слушаше и само рядко прекъсваше

събеседника си, за да зададе някои въпроси. За някогашна приятелка, за съученик, за обожател. Хелик все още поддържаше връзки с много от бившите ѝ познати, тъй като беше детски лекар невролог и постоянно се обръщаха към него за рецепти и съвети.

— Рене е учител в Дорнтал, Лидия работи като физик в Околностите на Града — съобщи той. — Странно, че не си я срещала.

Дана се направи, че и самата тя е учудена. В действителност нямаше нищо изненадващо във факта, че тя въобще не се виждаше с приятелките си от едно време. Под влиянието на Мел-Дирк и семейството му бе прекъснала всички предишни контакти. Като че ли наистина в Града живеем в друг свят, помисли си. Действително ли е необходимо да сме така напълно изолирани? Разбира се, подобни срещи те объркват.

— А Рюдигаст? — най-накрая попита тя. — Какво стана с него, къде живее?

— Рюдигаст? И това ли не знаеш? — Хелик остави чашата, от която току-що искаше да отпие. Искрите в очите му бяха угаснали. Погледна я недоумяващо и донякъде укорително. — Сигурно си спомняш, че той те обичаше много. Повече, отколкото може би го показваше тогава. Искваше единствено теб за жена.

Дали си спомня, що за въпрос! Старите рани се разтвориха, колкото ѝ да бе трудно да си го признае. Дана се изкашля. Само без сантименталности!

— Не винаги нещата стават така, както ни се иска — каза тя в отговор.

— Все пак три години по-късно той се ожени — рече Хелик. — Пак за една Осемнайсетистка, може би не толкова надарена, колкото тебе, но с изгледи за голямо бъдеще. Тя сигурно би успяла да се прехвърли в Града. Умно момиче бе тази Лин и упорито. Но после реши друго. Това е. Отначало двамата бяха обикновени лекари някъде в провинцията, след това се преместиха да живеят близо до Светлото езеро. Посещавах ги понякога. Работеха в един санаториум.

В думите на Хелик не личеше никакъв упрек, но въпреки това Дана се почувствува засегната. От похвалата, която се отнасяше за другата.

— На вас, мъжете, ви харесва — каза тя, — когато зарежем плановете си и отстъпим зад вас. Когато се откажем от всякаква

кариера заради любовта.

Мъжът не отвърна нищо и се втренчи замислено в чашата си. На челото му се бе образувала дълбока бръчка.

— Не смятам, че Лин се е отказала — възрази той след известно време, — дори тъкмо обратното. Между впрочем, тя постигна целта си и сега ръководи голяма поликлиника тук, в Лупс.

— Тук, в Лупс? — Дана бе поразена. Сърцето ѝ започна учестено да бие. — А Рюдигаст?

Хелик не я погледна. Сега очите му бяха тъмносиви, а пръстите му бяха здраво вплетени.

— Рюдигаст почина.

Дана дълго мълча. Отдръпна ръката си от чашата, към която бе понечила да посегне, и потърси в чантата си табакерата. Когато я намери, видя, че няма кибрит. Хелик ѝ даде огънче.

— Мъртъв — продума тя накрая, — не може да бъде.

— В болницата в Лупс имаха нужда от главен лекар — продължи мъжът, сякаш не бе чул думите ѝ. — В този район лекарите винаги са необходими. Мястото не беше привлекателно: работа имаше предостатъчно, а обзавеждането бе отдавна остаряло. Въпреки всичко Рюдигаст и Лин решиха да дойдат тук. Дори мисля, че главна роля изигра нейното желание. Тя харесваше Светлото езеро, но много добре знаеше колко ценни ще са опитни специалисти тъкмо в нашия район.

— Но как...

— При пожар в хирургическото отделение — обясни той, — трагична история. Опитвали се да спасят пациентите. Трябва да се е хвърлял като луд в огъня. Извадил две жени оттам, но при третата се Срутил покривът. Освен него и тази пациентка имаше още само една жертва.

Хелик замлъкна и Дана също не изпитваше повече желание да разговаря.

Тя си спомни смътно бележката за пожар в болницата в Лупс, която се бе появила навремето във вестниците. Съвсем кратко съобщение. Със сигурност не бяха споменати никакви имена, иначе това би ѝ направило впечатление.

— Тогава често идвах при Лин — добави след известно време Хелик. — Тя също бе получила изгаряния, но се страхувахме за нея повече заради смъртта на Рюдигаст. Необходима ѝ бе цяла година, за

да се справи от шока. За преодоляването на кризата ѝ помогнаха в крайна сметка най-вече съчувствието на приятелите и колегите, на техническия персонал и на пациентите. Колко много обичаха Рюдигаст, ни стана ясно едва след смъртта му.

— Рюдигаст... — рече Дана и чак сега очите ѝ плувнаха в сълзи. Тя се опита да намери пипнешком носната си кърпичка, но улови в ръката си само копринената забрадка и попи в нея очите си. Хелик пушеше мълчаливо.

— А гробът — попита Дана накрая, — тук, в Лупс ли се намира?

— Да, Рюдигаст бе погребан тук.

— И къде?

— В гробището под ясените — отвърна Хелик.

6

Тази вечер Дана заспа много късно, и то само благодарение на хапчетата. Разказът на Хелик я бе разтърсил дълбоко. Събудиха се спомените за времето с Рюдигаст, малки подробности, които тя смяташе, че отдавна е забравила. Как се бяха разхождали с електроколелото му из планината Цитра, как бяха посетили заедно една лекция по астрономия. Искаше единствено тебе за жена, бе казал Хелик и изведнъж в тази стая от пластмасов бетон, обзаведена съвсем просто, без йонен душ и шумозаглушители, на Дана ѝ се стори, че и тя винаги е искала да се омъжи за Рюдигаст. Да, аз също го обичах, помисли си тя, и то колко много го обичах. Но животът не е чак толкова прост. Хелик нека си ги разправя! Да живееш в Града е не само чест, но също и задължение. Най-малкото за всички, които притежават способности да вземат участие в управлението на Ксентурион. За тези, на които са били дадени такива възможности. Ако всеки реагираше като Лин, страната ни щеше да бъде управлявана от чувството, а не от разума. Но именно разумът, безпристрастният подход към всички проблеми направи страната ни велика. Да се откажем от този принцип, означава да изложим бъдещето си на риск. Нашата сигурност. Това не са разбрали Рюдигаст и съпругата му.

Но колкото и аргументи да намери Дана в подкрепа на отношението си, покрусата от смъртта на някогашния приятел не я напусна. Глождеше я мълчалива завист спрямо тези, които до края бяха останали близо до него. Искаше да потисне обзелото я чувство, обаче не ѝ се удаде. Какво означава това, помисли си тя, имам Мел-Дирк, децата, имам добро положение, навсякъде ме уважават и признават заслугите ми. Живея в Града, в една от най-хубавите му къщи. Животът ми протече подредено, както повелява дългът, според правилата на разума, щастлива съм. Но именно при последното твърдение почувствува бодване в сърцето. Наистина ли всички тези неща, които бе изброила, представляваха щастието? Че какво друго можеше да бъде, опитваше се да се успокои тя, щастието е

уравновесеност, сигурност. Но усещаше, че това беше само отчасти така. Че например в нейния брак никога нямаше да има такова сближаване и разбирателство, каквото явно е царяло между Лин и Рюдигаст. Глождеха я съмнения. Едва сънят я освободи от тях.

Утрото дойде със силен вятър и потоци дъжд. Дана се събуди с леко главоболие и би предпочела да си остане в леглото. Но се чувствуваше огладняла и освен това не обичаше да се поддава на всяка малка слабост. Затова скочи от леглото, взе си душ, после включи четвърти канал, който предаваше всеки ден от осем до десет гимнастически упражнения. В гардероба имаше прост уред за тренировки и тя се задоволи с малко гимнастика за ръцете и краката. След това се облече и слезе долу за закуска. За нейна изненада Хелик я чакаше.

— Имам три свободни дни — обясни той. — Помислих, че бих могъл да ти покажа околността. Ако не си заета, разбира се, и не възразяваш да те придружавам.

Предложението бе неочаквано за Дана. Присъствието на Хелик не ѝ бе неприятно, макар че ѝ се искаше да се свърже веднага след закуска с Тантулос. Все пак реши, че срещата със студента може да се отложи. Дори беше може би по-добре да изчака още малко, за да се уталожат възбудата от предишната вечер. И щом Хелик вече бе дошъл.

Дъждът бе спрял. От време на време сред белите краища на облаците се появяваше слънцето, което скоро напече. Дана бе облякла за закуска мрежестата си рокля и в отпускарското си настроение реши да не я сменя, макар че бе рисковано поради проливните дъждове. Знаеше, че ѝ стои добре и че в нея изглежда по-млада. Излязоха от дома и се качиха в колата на Хелик. Беше стар модел, раздрънкана и тясна — в Града би привлякла вниманието върху тях.

— Най-напред ще отидем до Пирамидата — рече мъжът. — Оттам се вижда цялата местност.

Лупс беше стар град. Наред с бетонопластовите сгради в него все още имаше цели улици с къщи, построени от тухли. Отвън естествено това не се забелязваше, защото бяха облицовани с някакво покритие, което лъщеше на слънчевата светлина.

— Стъклокит — обясни Хелик. — По този начин се консервират старите къщи, в които още на много места са принудени да живеят у нас хората. Това е най-рационалният метод.

— Но изглежда монотонно и дори грозно — обади се Дана, — като лоша имитация на ЛС. Не мога да си представя, че обитателите биха се чувствували добре в тях.

— Устройват се някак. Бихме искали да бъде по-хубаво, малко по-разнообразно. Но Градът реши да е така. Навремето всичко трябваше да стане много бързо.

В гласа на Хелик нямаше упрек, той просто разказваше. Но страшното бе, че макар Дана да бе слушала често такива трезви обяснения от собствения си мъж или в министерствата и да се бе съгласявала с тях, тук чувствуваше това като предизвикателство.

— Трябвало е в такъв случай да се покажете силни — отвърна тя.

— Искаш да кажеш, че е трябвало да бъдем по-разпалени? — засмя се Хелик. — Знаеш какво може да се постигне с това при вас.

Караха по извити, покрити с пластмасови плочки улици, покрай огромни фабрични сгради, към един ръбест хълм на края на града — Пирамидата. Обикновен виещ се път водеше до платото, на което се намираше построен във форма на петоъгълник ресторант с дълги прозорци от всички страни. На една покрита тераса на горния етаж бяха инсталирали въртящи се далекогледни, с които човек можеше да наблюдава околността.

Влязоха в ресторанта, който дори и по това време и при този дъжд беше пълен с хора.

— Който дойде в Лупс, не може да не посети Пирамидата — каза Хелик. — Човек работи и празнува, когато се намери причина. Както виждаш, още от сутринта.

Тъй като на масите нямаше никакви свободни места, те се отправиха към бара, пред който имаше няколко високи стола. Барманът поздрави високо Хелик:

— Добър ден, докторе — извика той, — не съм ви виждал от зимата. Вече си мислех, че сте заминали оттук. — Той подаде на двамата ръка, широка и здрава като на ковач.

Дана не бе нито гладна, нито жадна, но се съгласи да изпие един коктейл „Пирамида“, който представляваше млечна напитка с малко „Миела“. Докато Хелик разпитваше бармана, явно негов добър познат, за семейството му, тя обходи с поглед залата. Ресторантът тук беше също от типа заведения, каквито не се срещаха вече в Града, с дълги маси и сепарета, в които, изглежда, се събираха гуляйджийски

компании. По стените висяха картини с народни мотиви — дебели мъже и пълногърди, съвсем оскъдно облечени момичета танцуваха и пиеха. На Дана обаче не ѝ остана време да се изкаже относно особено наивния вкус на художника, защото точно в този момент Хелик хвана ръката ѝ рече на бармана:

— Това е една приятелка, Дана Бром. Идва от Града и иска да разгледа Лупс. И то по времето, когато всичко живо отива на Светлото езеро. Героична постъпка, нали?

Дана забеляза, че Хелик съзнателно я нарече с моминското ѝ име, сякаш искаше по този начин да я задържи в света, който тя отдавна бе напуснала. Но въпреки че го забеляза, не протестира. Дори напротив, стана ѝ приятно, че я взе за ръката и я върна обратно във времето на младостта ѝ.

— Едно е вярно — отвърна барманът, — тук твърде рядко идват хора от Града. Понякога съм готов да си помисля, че за тях ние живеем все едно в чужбина.

— Изглежда, нямате особено добро мнение за нас — каза Дана.

— Грешите. Смятам ви за интелигентни хора, поне в повечето случаи. Само дето притежавате два недостатъка.

— И кои са те?

— Първо, държите се прекалено строго и към себе си, и към другите. Отучили сте се да се забавлявате.

— Зависи какво разбира човек под забавление.

— Проповядвате, аскетизъм, умереност на чувствата. Искате човек да не е нито много весел, нито много тъжен. Пиете вино, което не замайва, не гледате филми, които да ви вълнуват, ядете диетична храна и винаги сте устремили поглед към високия си идеал. Смятам, че дори жените при вас... — той млъкна.

— Този път прекаляваш — намеси се Хелик.

— Забелязах — рече барманът. Извинявайте. — Беше почервенял.

— Все още не сте изтъкнали втория ни недостатък — не отстъпи Дана.

— Вторият недостатък... не знам. Може би ще е по-добре да не говоря повече.

— Трябва да довършите мисълта си, щом веднъж сте я започнал вече.

Барманът се почеса по главата.

— Е, добре, твърде често взимате решения през главите ни.

Дана си помисли, че за този човек нещата изглеждаха по-прости, отколкото бяха в действителност. Прекалено прости.

— Така ви се струва оттук — възпротиви се тя. — Аскетичността и вземането на решения. Възможно е да сме наистина строги донякъде. Но не забравяйте, че трябва да имаме поглед върху цял Ксентурион. Това е като далекогледите ви пред ресторанта. Човек обхваща всичко наведнъж, а после може да приближи интересните подробности и да ги разгледа.

— Въпросът е само кои подробности намирате вие за интересни. Освен това зависи и какъв е фокусът на далекогледа.

— Оптиката ни е достатъчно силна — рече Дана.

— Във всеки случай смятам за чудесно, че сте решили да разгледате Лупс поне веднъж без далекоглед — отвърна барманът. — Очи в очи, така да се каже.

— И с какво би трябвало според вас да се запозная очи в очи най-напред?

— Докторът ще ви обясни най-добре — отговори мъжът, като смигна. — Той знае какво. Познава всичко тук, а и се държи също с нужната сериозност.

— Там, вляво на хоризонта, са сградите и комините на известния ни компютърен завод — обясняваше Хелик. — В центъра се намира историческото кметство, до него е катедралата, а по-нататък, вдясно, можеш да се насладиш на гледката на свръхмодерния административен комплекс.

— Историческо кметство, какво означава това?

— Старо е, почти на хиляда години. Там е била обявена републиката на града държава Лупс, а по-късно е бил издаден известният манифест за конфедерация с останалите държави в Ксентурион.

Градът със сегашната си структура съществува едва от стотина години, а този незначителен Лупс бе десет пъти по-стар от него... Дана беше поразена. Чувствуваше ръката на Хелик на рамото си.

— Бих искала да разгледам кметството — каза тя.

— Може би вдругиден, тогава ще е отворено за посетители.

— А сега какво ще правим?

— Ако искаш, ще отидем с колата до онези новопостроени високи блокове. Оттам гледката е друга.

Беше станало топло, дъждовните облаци се бяха разпръснали. Минаха напърно през града и спряха в един нов жилищен комплекс. Блоковете бяха от бетонопласт и пластмасов цимент, с червени и сини балкани, всичко бе много просто, но изглеждаше практично. Паркираха колата ѝ се разходиха из една малка градина, на другата страна на която се намираха високите здания. В градината имаше езерце, с патици, храсти и пейки. Хелик бе взел ръката на Дана и я стисна. Какво означава това, помисли си тя, аз съм омъжена жена, не може така. Въпреки това се остави да я държи за ръката и седна с него на една пейка. Изведнъж направо от ясното небе рукна нов порой. Макар че от блоковете ги деляха само някакви си сто метра, Дана, облечена в мрежестата си рокля, веднага се измокри до кости.

— Само това ми липсваше — рече тя.

— Не се безпокой, вече стигнахме. Живея в третия блок отдясно, на осемнадесетия етаж.

Беше го предполагала, но се показа изненадана:

— Тук ли живееш?

— Не е ли това щастлива случайност?

— Може да се каже — отвърна тя подигравателно.

Жилището му, две стаи и половина, с водно-въздушна баня и модерна кухня, предоставяше нужния комфорт, но изглеждаше леко занемарено. Роботите, малките технически помощници, не можеха да заместят жената, която бе напуснал преди две години. Или тя него, Дана не бе разбрала точно. Тъй като замръзваше в мокрото си облекло, Хелик включи отоплението и ѝ донесе дебел домашен халат.

— Можеш да го облечеш, докато ти изсъхнат дрехите.

Тя не отговори, но взе халата и отиде в банята.

Съблече се, изсуши се под струята топъл въздух и се опита по някакъв начин да приведе в ред прическата си. Задържа се няколко минути пред голямото огледало, което заемаше почти цяла стена в кабината на душа, и се огледа изпитателно от главата до петите. Не, наистина не съм вече на двадесет, помисли си тя, но не съм ли все пак още красива? Реши, че е добър признак да може да се погледне така критично. Простря дрехите си, уви се плътно в мекия широк халат и се върна във всекидневната.

Хелик седеше на ниска пластмасова табуретка край прозореца, а на масата пред него имаше вече поднос с бутилки. Беше се преоблякъл и сега носеше домашно сако с широки ръкави.

— Халатът ми ти стои чудесно — провикна се весело той. — Ще видиш, роклята ти ще изсъхне начаса. А дотогава седми. Какво да ти предложи за пиене? Или предпочиташ нещо за хапване. Вече е почти дванадесет.

Дана седна. През прозореца се откриваше просторна гледка над блестящите от дъжда покриви. Тя посегна към една от искрящите чаши.

— Налей ми „Мисла“ — рече тя — с голяма доза чер пипер.

Той се засмя, разбрал какво означава това. Обикновено жените избягваха този коктейл, който изгаряше гърлото и бързо замайваше главата. Тя наистина се нуждаеше сега от нещо силно, като последен тласък. И без това се чувствуваше не на себе си, от вчера правилата на

Града не бяха повече в сила, което, от една страна, я ужасяваше, а, от друга, сякаш я бе освободило от някаква тежест.

Хелик си направи същата напитка и те се чукнаха. Ефектът не закъсня. От студентските си години Дана не бе изпитвала подобно чувство на окриленост, на сила, която можеше да изкорени дървета. Това е измама, чиста илюзия, помисли си и тихичко се засмя.

— Ако преди два дена някой ми бе казал, че аз, известният педагог и учен Дана Дал ще седя днес из Окръзите, облечена така неглиже, в стаята на чужд мъж, и ще пия огнен пунш, мисля, че...

— Да ме наричаш чужд мъж не е правилно — прекъсна я Хелик, — в крайна сметка ме познаваш по-дълго, отколкото твоя Мел... Мел-Еди-кой си.

— Не намесвай Мел-Дирк и ми налей още една чаша. Твоят барман каза, че ние от Града не умеем да се забавляваме. Направи ми някакъв комплимент, едно време много те биваше.

— А, спомняш си — рече той развеселен. Приблужи се към нея, напълни чашата ѝ и веднага заговори: — Чудесно е, че си дошла в Лупс, Дана, ти си красива както винаги и аз те обичам.

— Не приказвай такива глупости — каза Дана, — как можеш да ме обичаш, когато едва снощи случайно се срещнахме отново. Искаш да ме прелъстиш, признай си. — Тя изпи втората си „Миела“ и почувствува, че плува из стаята, че излита през прозореца нагоре към облаците. — Какво чакаш, хвани ме — добави тя, — дръж ме здраво, за да не отлетя. Хайде, вземи ме в прегръдките си. Макар че да полетя, ей така за час-два, не би било лошо. Можем да опитаме и заедно. Знаеш ли, ние в Града с нашето мъдруване сякаш наистина сме залепнали прекалено здраво за земята.

8

Дана посети историческото кметство, хода на язовира и на стадиона, където се провеждаха състезания по телепортиране. В Лупс бе вече девет дни и за нищо на света не би повярвала преди, че ще се задържи тук толкова дълго.

Всичко стана заради Хелик, той жертвуваше всяка свободна минута, за да я запознае с живота, както се изразяваше. Водеше я навсякъде, не само на така наречените „забележителности“ на областта, но също и в предградията, в индустриалната зона и най-вече в медицинските заведения, до които имаше достъп като лекар. Дана посети една модерна поликлиника и един доста остарял приют за недъгави деца. Разговаря с лекарите, сестрите и служителите от Социални грижи. Тъй като идваше от Града, на нея гледаха като на служебно лице, макар че тя изобщо не отговаряше за проблемите тук. Забеляза, че много работи са в окаяно състояние и не винаги можеше да се оправдае, като се позовава на великите принципи. Някои замислени с добри намерения закони на Града допускаха твърде различни тълкувания, за да могат да служат при тези обстоятелства. На самото място наистина изглежда, като че ли сме много отдалечени, помисли си тя. Малко повече практика не би ни навредила.

Но най-големи спорове имаха с приятелите и познатите на Хелик, които той канеше у дома си вечер или които Дана и той посещаваха. Това бяха хора, каквито човек действително не би могъл да срещне в Града. Нямаше и помен от улегналостта, която се изискваше там. Тези мъже и жени пиеха, пушеха, караха се шумно до късно през нощта. Бяха весели, тъжни, разярени, всеки път в зависимост от темата, по която се препираха. А те постоянно спореха за нещо. За грижите около жилището, за по-добри условия на работа, за място за почивка, за изпълнение на плана. От време на време си разправяха вицове, вдигаха наздравници, ругаеха директора на предприятието, хвалеха кметицата. Или обратно. Говореха за изкуство и политика, сякаш сами взимаха участие в тях. Обръщаха се на ти към

Дана и настояваха да отговаря на въпросите им. От нейната гледна точка, от тази на Стъклените. Най-после имаха под ръка някой от Града, с когото можеше да се разговаря. Поздравяваха Хелик за завоеванието му, макар че не можеха и да предполагат, че действително я бе завоювал. Тези подмятания бяха болезнени за Дана, но тя бе обградена с толкова сърдечност, че нито веднъж не се почувствува обидена. Правеше усилия да държи главата си изправена, да избягва голяма заангажираност. Въпреки всичко тя принадлежеше към друг свят. Но и бе трудно да противопостави своята предпазливост на безразсъдните нападки.

А също и да надделее в спора. Веднъж късно пред нощта бе атакувана от една млада жена, която искаше да изгради нов свят на ирационална основа.

— Бъдещето принадлежи единствено на чувствата — твърдеше жената. — Също и в Ксентурион. Прославеният разум само разваля всичко.

Дана ѝ възрази енергично:

— Чувствата са субективни и непостоянни. Човекът, когото обичам, ми изглежда днес съвършен, утре, когато го мразя, той представлява за мен върхът на коварството и слабостта. Ако някой държавен глава се остави да бъде ръководен от чувствата си, той би докарал в близко бъдеще страната до криза. Благодарение на прозорливостта, на стратегическата мъдрост Ксентурион достигна днешното си положение, което не се оспорва и в чужбина. Трябва да признаете, че при нас е налице бавен, но постоянен възход.

— Възход, какво ме интересува възходът — разпали се жената, — когато трябва да се ограничавам от правила. Не искам да живея винаги според разни предписания, искам да карам през просото, да бъда самата себе си. Ако направя нещо грешно, нека да е грешно, следващата крачка ще е отново по правия път. Само така човек може да се освободи от напрегнатостта си, само така възниква онзи климат, който прави възможни творчеството и развитието.

— Що за развитие ще е това — каза Дана, — ако една стъпка е правилна, а следващата погрешна. Или обратното. Веднъж напред, веднъж назад. А и кой гарантира, че след погрешната стъпка ще дойде правилна, че няма да последват една след друга, две, три, пет грешни

стъпки. Ако човек се остави изцяло на чувствата. Какви ли нещастия на този свят не са донесли вече необмислените, пристрастни действия.

— А кой гарантира, че прословутият разум взима винаги правилните решения? Ако той сгреши, това ще се отрази много по-лошо на общото развитие, отколкото едно, две или дори три отделни отклонения в погрешна посока. Една лишена от гъвкавост, твърда стратегическа линия убива живота за по-дълго. Тя става самостоятелна и се настанява на мястото, което принадлежи на човека.

Спориха цели два часа и всяка от тях държеше здраво на позицията си, без да отстъпва. Някоя не се вслушваше в думите на другата. Хелик се опита да се намеси, но те така се бяха вкопчили една в друга, че не искаха да чуят никого.

— Нещастieto е — рече той накрая, — че и двете имате право и едновременно с това не сте прави. Не виждате ли, че истината е по средата. Прекалено строгите норми са също така вредни, както и липсата им. За това трябва да говорите, именно по този въпрос трябва да се разберат Градът и Окръзите.

Измина цяла седмица, без Дана да я усети. На десетия ден обаче Хелик не можа да се измъкне от клиниката и тогава тя реши да свърши нещо, което досега бе отлагала. Чувствуваше го като свой дълг и все пак то я плашеше. Изпитваше вътрешна необходимост да го извърши, но същевременно се страхуваше, че може да се обърка още повече.

Но Дана не можеше непрестанно да намира извинения пред себе си. Тя купи голям букет бели и червени кактусови цветове и поръча такси, което я закара до гробището под ясените. Да намери гроба на Рюдигаст се оказа трудно, тъй като магнитната информация бе в ремонт, а от служителите нямаше никой. Тя попита няколко възрастни жени и най-накрая при четвъртия опит имаше късмет.

— Доктор Бренда, известният хирург? Разбира се, че знам гроба му, намира се там, отзад, съвсем вляво. Плочата не е голяма, но е от чист мрамор. Някогашните му пациенти все още му носят цветя. Заслужил го е, бил изключителен човек, казват. Да, някои мъртви са по-живи и от живите.

Гробът на Рюдигаст бе обграден от нисък жив плет и се намираще непосредствено до една чешмичка. Той бе добре поддържан и над него се издигаше мраморна плоча, точно както я бе описала старицата. Отляво и отдясно растяха два малки храста, а зад него,

както подсказваше името на гробището, хвърляше сянка висок ясен. Надписът бе кратък — името, датите на раждането и на смъртта му и освен тях знак, представляващ срязано по средата сърце, за да покаже, че тук почива лекар. Дана замря за момент, преди да положи цветята си до един друг букет — жълти лалета във ваза. Тя поглади нежно плочата. Не обичаше траурните церемонии, но дължеше на Рюдигаст тези минутки на почит. Чувствуваше се разстроена, плачеше ѝ се. В последно време наистина се отдавам прекалено много на емоциите си, рече си тя. И веднага добави: Но е заради него.

Тя постоя известно време неподвижно, без да мисли за нищо, после отстъпи назад от гроба и седна на ръба на чешмичката. Подпря глава на ръцете си и усети болезнено свиване в областта на сърцето.

Един глас, който принадлежеше на жена в сиво-син костюм, я накара да се сепне. Непознатата беше грациозна и изглеждаше по-млада от Дана. Държеше голяма китка пъстри цветя, явно току-що набрани.

— Вие сте Дана Бром, нали? — попита тя малко грубо.

— Познавате ли ме?

— От една снимка. Освен това Хелик ми каза вчера, че сте тук, в Лупс.

— Вие сте Лин?

— Да, Лин Бренда.

Дана се изправи и двете жени се изгледаха за момент изпитателно. Хелик бе искал и по-прели да ги запознае, но жената на Рюдигаст беше в командировка. А освен това Дана не държеше непременно да се срещне с нея.

— Здравейте, Лин — рече накрая Дана и ѝ протегна ръка. — Радвам се да се запознаем. Хелик ми разправя много хубави неща за вас.

— Аз също се радвам. Отдавна се надявах да ви видя някой път. Рюдигаст често ми говореше за вас навремето, когато не работехме още в Лупс, а край Светлото езеро.

— Изобщо не знаех, че той живее тук.

— Така си и мислехме. Рюдигаст казваше, че в такъв случай той трябва да се обади. Веднъж почти се бе наканил да ви пише.

— И защо не го направи? — попита Дана.

— Ах, това са стари истории — отвърна Лин. — Нужна ни бе помощ при преустройството на болницата. Някои приятели смятаха, че трябва да използваме връзките си. Знаехме, че сте се омъжила за известен архитект. Но в крайна сметка се отказахме. И двамата бяхме против такива средства.

Тя отиде до гроба и положи цветята. Дана я наблюдаваше и си мислеше: Не заради нашето приятелство е искал да ми пише Рюдигаст, а защото се е нуждаел от подкрепата ми. Беше разочарована. Но едновременно с това разбираше, че не бе права. Не той, а тя се бе отдръпнала от някогашните си приятели.

— Вината бе моя — каза тя. — Бях прекъснала всички предишни връзки. Нали знаете, когато човек живее в Града...

Лин се усмихна иронично.

— Да, Лупс и Градът. Те са толкова далеч един от друг, като утрото и вечерта, като луната и земята.

— Чак толкова ужасно различни все пак не са — промърмори Дана, въпреки собственото си убеждение.

— Да не говорим повече за това — реши Лин. — Честно казано, познавам слабо Града. По време на следването всичко бе толкова лъчезарно, а оттогава съм била там само два-три пъти. Освен това вие сигурно не сте дошла тук, за да водите такива разговори.

— Зависи как ще погледне човек на нещата — отговори Дана уклончиво.

Лин стана сериозна.

— Във всеки случай е хубаво, че въобще сте дошла.

— Всички ми го казват — отвърна Дана.

— Тъй като много рядко някой от Града минава насам. Искам да кажа, за по-дълго от единия ден, който е задължителен според служебните предписания.

— Ще се застъпя това да се промени — промълви Дана.

— Ще останете ли още няколко дни при нас?

— Тук съм вече от доста време. Много по-дълго, отколкото възнамерявах.

Замълчаха. Внезапно обаче Лин хвана ръката на педагожката и рече:

— Трябва да си вървя сега, Дана. Почивката ми свърши, след половин час започват визитациите. Но непременно трябва да се видим

пак. Имаме да си казваме много неща, нали? Ела ми на гости, тази вечер, утре, когато искаш.

Дана бе трогната от топлотата в гласа.

— Добре, ще намира край вас, край теб... — Още ѝ бе трудно да казва „ти“.

— Мога ли да те откарам с колата? — предложи Лин.

Педагожката прие. Облегнала се на плюшената седалка на елегантната четириместна кола, тя разгледа скришом лицето на другата. То беше слабо, не съвсем красиво, с твърде остър нос и лунички. Такава незабележителна жена, помисли си Дана. Откъде бе намерила сили, за да се реши на такъв живот.

— Слушай, Лин — попита тя, — навремето си била измежду малцината, които са можели да се надяват на място в Града. Никога ли не си съжалявала за отказа си?

— Не можех, да притежавам всичко. Имах Рюдигаст.

— Но да си от най-добрите, от най-надарените, не е само отличие, а и задължение.

— Разбира се — отвърна Лин, — така е. Но що за задължение! Хелик сигурно ти е разказал историята ни. Ето вземи например съпруга ми, Дана. Той никога не е бягал от отговорност. Винаги е живял, спазвайки своите задължения.

9

Трябва да се свържа най-сетне с Тантулос, помисли си Дана, та нали доход тук заради него. Тя се отдръпна от прозореца на стаята си в общежитието на Педагогическото училище и се запъти към видеофона. Но не вдигна слушалката. Какво ли пък ще му кажа, като му се обадя, запита се тя.

Тези няколко дни в Лупс не бяха минали, без да оставят следа в нея. Рюдигаст, Хелик, Лин, разговорите, които бе водила, срещите, които бе имала, сградите, които бе посетила — разумът ѝ, който в друг случай работеше толкова ясно и логично, досега не ги бе подредил. Години наред Дана бе живяла в един прегледен свят — той обхващаше Града, заниманията ѝ като преподавател, Мел-Дирк и децата. Окръзите и връзките ѝ с тях се побираха точно в образа, който, я бяха научили да вижда и който тя представяше на своите ученици. Естествено наред с това бе изпитвала някаква неопределена носталгия, още съществуваше споменът за щастливите студентски дни, желанието да изостави пътя, по който бе тръгнала. Сред всичко останало из мрака на забравата се открояваше едно име: Рюдигаст. Но тя се бе преборила със себе си. Както всички около нея, които бяха горди да се намират начело на Ксентурион. Но ето че сега бе напуснала Града заради един ученик и сякаш се бе заблудила в непознатата местност. Беше попаднала в един живот, който може би беше по-тежък от нейния, но някак си по-топъл, по-жив. В едно приключение, което я възбуждаше и същевременно и се струваше опасно, защото я заплашваше с падение. Не мога да помогна на Тантулос, реши тя изведнъж, вече не знам какво трябва да го посъветвам, сега проблемът е по-скоро мой, отколкото негов. И си каза: Ако искам да намеря отново самата себе си, трябва веднага да се върна у дома. Без да посетя Лин, без да се обадя на Хелик. Той ще се натъжи, вероятно дори ще се обиди, но аз ще му пиша и ще му обясня всичко. Той е силен и ще го преживее.

Това беше бягство, но тя взе решението си. Без да размисля повече, се обади на управителката на общежитието и я помоли да ѝ

пригответи сметката, защото трябва да отпътува. После събра малкото багаж, мрежестата рокля, полата с презрамки, бродираната кърпа за глава, която бе купила, и напусна стаята; Докато се намираше в кабинета на управителката, за да плати сметката, видеофонът иззвъня. Жената вдигна слушалката.

— За вас е — каза тя. — И този път имахте късмет.

Сигурно е Хелик, помисли си Дана. Не, не искам да говоря сега с него.

Но жената ѝ подаваше така настоятелно слушалката, че трябваше да я вземе. Дана натисна бутона на ръкохватката и върху малкото сиво екранче срещу нея се появи кръглото лице на млад мъж. На челото му бе паднал кичур коса.

— Тантулос — рече тя смутена, — вие?

— Да, все пак успях да ви открия. Не мога да ви кажа колко се радвам. Тогава в Града всичко стана много набързо. Съвестта ме гризеше най-вече заради вас.

— Но откъде знаете, че съм в Лупс? — попита Дана.

— Видях ви онзи ден да се качвате в една кола. Точно срещу къщата, в която живея под наем. Чиста случайност. Не можех да повярвам на очите си. Но все пак бяхте вие, госпожо професор — той се засмя по младежки, — да, човек наистина не може да ви сбърка. Ала преди да успея да се съвзема и да ви се обадя, вие отпътувахте. Оттогава се обаждах на информацията, на кого ли не на този свят. Но никой нищо не знаеше. Не ви открих по хотелите. Докато накрая се сетих да попитам в общежитието на Педагогическото училище.

— Постъпихте ли вече на работа?

— Веднага щом пристигнах. Затова ви се и обаждам, исках да ви разкажа за много неща. Още колко ще останете в Лупс? Не можем ли да се видим довечера?

— Не — отвърна Дана, — аз тъкмо се готвех да отпътувам. Имахте късмет, че все пак успяхте да се свържете с мене.

На лицето му можеше да се прочете разочарование.

— Заминавате ли си? — попита той. — Не може ли да отложите тръгването си два-три часа? Все пак трябва да ви разкажа защо не дойдох да говоря предварително с вас, искам да кажа преди Голямото обнародване. И сега още се чувствавам отвратително за това.

— За мен изненадата не беше приятна.

— Съжалявам. Просто се страхувах.

— Страхувахте се от мен?

— От това, че можете да промените решението ми.

— Това вече разбрах — каза тя, — което означава, че не сте бил особено сигурен в действията си.

— Как можех да бъда. Макар и да идвам от Окръзите, развитието ми, влиянието на университета, както и на родителите ми, които се гордееха с моите успехи, всичко това ме караше да се съмнявам до последния момент.

— Да, разбирам — промълви Дана и след кратка пауза добави:

— А сега не се ли страхувате да разговаряте с мене?

— Сега все пак Обнародването е зад гърба ми.

Вече живея и работя тук и дори свиквам. Някои моменти са трудни, непривични, но нямам време да мисля за тях. Телефонирах на родителите си и се оказа, че се разбираме по-добре, отколкото очаквах. Решението ми бе наистина правилно.

— Значи тогава всичко е наред — каза Дана.

— Нали не ми се сърдите, че ви говоря така открито? Наистина ли не можете да отделите нито час повече?

— Не, влакът ми тръгва след тридесет минути — отвърна Дана и си рече: Престани вече, момче, нима не виждаш, че сега аз се страхувам от теб и от доводите ти?

— Ще ви пиша — извика накрая Тантулос.

— Добре, добре — рече тя, — но сега действително трябва да свършвам. От все сърце ви пожелавам успех за в бъдеще.

Дана постави слушалката. Младежкото, леко наивно лице на бившия Избран се размаза върху сивия екран на видеофона.

Когато Дана пристигна в Града, нощта бе вече настъпила. Тишината на улиците, чистотата навред, слабото сияние на лунната светлина между фасадите на стъклените сгради — познатата атмосфера я обгърна като със защитна черупка. Тя седна в електромобила си, който беше стоял самотен на паркинга през изминалите дни, и потегли. Чу се провлечено бръмчене, но с увеличаване на оборотите на мотора то затихна и престана да се долавя. Дана излезе от паркинга и се насочи по широкия прав булевард към центъра. След тесните и извита улички на Лупс пътуването тук ѝ се струваше като блаженство. Тя остави зад гърба си гарата, после големите изложбени зали, мина под Зеления мост, окъпан в лъчите на двойната светлина на луната и на нощния фар, и накрая малко преди центъра зави. Къщата, в която живееше, се издигаше на едно от най-хубавите места в Града, на Хълма на Яснотата. На Дана ѝ трябваша още само десетина минути, за да стигне дотам.

Тя отвори със светлинен сигнал градинската врата, вкара колата във висящия гараж и се качи бавно горе. Наслаждаваше се на изкачването, на всяка крачка, която правеше. У дома, помисли си тя, най-сетне съм отново у дома.

Дана влезе в стаята и си остави куфара. Беше съвсем сама в жилището. Мел-Дирк все още се намиреше в чужбина, а Гранат край Светлото езеро. Но така сякаш ѝ бе по-добре. По такъв начин нямаше да отговаря на никакви въпроси. Щеше да разполага с време, за да си възвърне спокойствието, да забрави вълненията, да заглуши спомените. Защото на Дана ѝ бе ясно едно. Макар и тишината на Града, сигурността, която излъчваша улиците, и площадите, сградите и парковете, да проникваша като балсам в нея, макар и да се чувствуваше като новородена между стъклените стени на къщата си, нямаше да може за една нощ да задуши в себе си преживяванията в Лупс. Нито звука на гласовете, нито разпалеността на споровете. Прекалено много неща ѝ се бяха струпали на главата, бяха я погълнали. Сребърното

шампанско в хладилника нямаше да я накара да забрави червената „Мисла“, дъждът, който утре сутринта може би щеше да почука на покрива, щеше да ѝ напомня за първия следобед в жилището на Хелик, а високият ясен в градината — за гроба на Рюдигаст. Дана пресече полутъмната стая (в момента би ѝ било направо неприятно да запали светлината) и против желанието си видя пред себе си лицето на Тантулос, чу въпросите на Хелик. Не, не е моя работа да променям всичко, да изразявам съмненията, които изпитвам, а и не го искам, каза си тя и закри очите си с ръце. Но въпросите я глождеха, а в гърдите ѝ бе заседнало болезнено чувство. Някаква носталгия към непознатото, към един живот, чийто пулс бе доловила, но който занапред щеше да бъде недостижим за нея.

Запали цигара — рядко пушеше, но сега се надяваше, че ще ѝ помогне да се успокои — и излезе на балкона. Над Града луната светеше студено, но необикновено красиво. И тогава, в нощната тишина на стаената къща, тя дочу в един момент тихо, едва доловимо пращане. Дана се сви и се закова на място, превърна се цялата на слух, обезпокоен и наострен. Отначало шумът не се повтори, всичко беше спокойно и тя си помисли вече, че ѝ се е сторило. Но изведнъж го долови отново — тихо разкъсване и пукане като въздишка, като шумолене на вятъра, развяващ из въздуха повехнали листа.

Дана затвори очи. Сега, когато бе сигурна, чувството на страх отстъпи пред студената решителност. Изпусна цигарата от пръстите си и механично я стъпка върху пода на балкона. С твърда, отсечена стъпка тя се върна обратно в жилището и запали осветлението. Когато влезе в стаята си, погледна стъклените стени толкова спокойно, сякаш се отнасяше не за нейната, а за чужда къща. Не бе необходимо да търси дълго. От пода до тавана се простираха още слаби, но все пак забележими за окото пукнатини. Те бяха също като разклонените линии на дланта ѝ.

АНЖЕЛА ЩАЙНМЮЛЕР, КАРЛХАЙНЦ ЩАЙНМЮЛЕР ПОД ЧЕРНОТО СЛЪНЦЕ

Стъмни се, Черният великан изгря.

Подпрях се на металния перваз на прозореца и погледнах навън. Плътночерният диск се издигаше бавно над хоризонта на Крион и закриваше една по една звездите. Като светли силуети на неговия фон изпъкваха експерименталните пострройки, които тук-там хвърляха светлинни отражения обратно към станцията. Даже и от такова разстояние те представляваха печална гледка: висяха откъснати кабели, стените бяха съборени, изпотрошени, инструменти лежаха, пръснати по земята. А на мястото, където по-предния ден все още се издигаха в мрачното небе водещите релси на катапулта за сонди, в един плитък кратер сега блестеше хелиево езеро.

Дори само от спомена за катастрофата болката в крака ми се събуждаше отново. Опипах внимателно превръзката.

В обсега на зрението ми попаднаха Джетро и Оборе. Непроницаемите им за хелия скафандри блещукаха в сиво, само охладителите им — широки ветрила от метални пластини върху раниците — тлееха в тъмночервено. Двамата се движеха целеустремено и бързо към пречупената мачта на антената, дори според мен прекалено бързо. Натиснах копчето за радиовръзка.

— Джетро, Оборе, бъдете по-предпазливи. От земетръсите може да са се образували нови пукнатини и дупки.

Но не забелязах да забавят крачката си. А когато температурата на повърхността е четири градуса по Келвин и всичко е покрито с тънък слой хелий, едно препъване би могло да завърши смъртоносно. „Загинали поради нарушаване на изолацията“, щеше да гласи забележката в дневника на станцията, която виждах като предупреждение пред очите си.

Достигнаха мачтата и Джетро така раздруса стоманените ѝ подпори, че несъзнателно прехапах устни. След това се заизкачва по скелето от метал и пластмаса, като се изтегляше нагоре от едно ребро на друго. Чувах шумното му дишане.

— Гледката отгоре е доста красива, Дъждоносецо — рече той на Оборе, който дължеше този прякор на африканските си прадеди. — Ако имах носна кърпа, щях да помахам на „Птолемей“.

— Стига глупости — изплъзна ми се от устата.

Работата на Джетро се оказа тежка. Добре можех да си представя как се мъчи, вързал се през това време здраво за мачтата, да освободи от скобите апаратите, които бурята от частици бе повредила, и да подмени техните елементи.

— Тук всичко е като заварено от студа — оплака се той.

След другите нещастия дойде и проблемът, че „Птолемей“, корабът, който водеше смяната, не можеше да кацне на Крион без навигационна помощ. Но непосредствено преди катастрофата все пак успяхме да приемем първите контролни сигнали на командира Руис-Шиджара.

Нетърпеливо се въртях, накуцвайки край прозореца. Не можех да различа почти нищо. Подобен на дребно сиво насекомо, Джетро се бе залепил на далечната мачта, като от време на време променяше положението си. Нито той, нито Оборе продумваха дума. Само дишането на Джетро, което ту се задържаше, ту се ускоряваше, издаваше напрежението му.

В командната зала се чуваше бръмчене и стържене. Една самотна кибернетична мишка-чистач се плъзгаше по пода. Управлявана от повреден компютър, тя не събираше разпилените навсякъде отломки, късчета хартия и парчета кабел, ами се въртеше като пияна около един стол. Със здравия си крак изритах ненужния автомат настрана.

Оборе стоеше изправен до мачтата, обърнал прозрачната лицева част на скафандъра си към Джетро. През една от кратките почивки той отприщи фантазията си. Разказваше за Земята, на срещата с която вече се радваше, за децата си, които за изминалото време щяха да са станали по-възрастни от него — по години, а може би и по опитност, и естествено за африканската си родина. Как ме нервираше тази дума „Земя“! От седмици родната ни планета определяше темата на всеки разговор: „Върна ли се веднъж на Земята, тогава ще...“, „Как ли се е

променила според теб Земята за последните тридесет години...“ Много бих се учудил, ако всичко там не си остане същото за три, тридесет или триста години.

— Дъждоносецо, стига си държал речи! Вместо това гледайте да си свършите по-бързо работата!

— Добре, добре.

Джетро спусна един дефектен блок, вързан за края на кабел. Частта се люлееше заплашително и се удари няколко пъти в мачтата. Защо Оборе не се дръпне поне малко настрана? Той хвана блока и го замени с нов, който се издигна, клатейки се наляво-надясно. Колко лесно биха могли да попречат на полюшкването с помощта на тънко пластмасово въже... Но може би от моята гледна точка всичко изглеждаше по-опасно, отколкото бе в действителност.

В продължение на няколко минути цареше тишина, нарушавана само от пъхтенето на Джетро.

— Мисля, че няма да успея — каза той накрая. — Разрушенията са много по-големи, отколкото предполагаме.

— Връщайте се — обърнах се към двамата, — кислородът ви ще се свърши.

Кабелът почти достигаше земята. Джетро го остави да падне. Кабелът се свлече и изви като змия. Пръски хелий подскочиха нагоре, а над влажната земя пробягаха кръгли отражения.

Свих юмруци.

— Връщайте се! Ама бавно!

Те закряха тежко и излязоха наляво извън зрителното ми поле. Мишката чистач се приближи с бръмчене и започна отново да се върти около крака на стола. Хвърлих по нея един електронен бележник, но не я уцелих.

На контролното табло светна червена сигнална лампа, която показваше, че шлюзът е отворен. Когато угасна, аз се запътих насреща им. Трябваше да се движа внимателно, защото чувствавах болки в навехнатия си крак. След малко дочух глухото тръшване на вътрешната врата на шлюза. Срецнахме се в дългия централен коридор на малката станция. Черното лице на Дъждоносеца изглеждаше отпуснато и леко пребледняло.

— „Птолемей“ ще долети най-рано след три дни. Дотогава ще сме свършили с антената — рече той.

Кимнах, макар че намирах оптимизма му за неоснователен. И утре нямаше да разполагаме с повече резервни части, и утре повредените предусилватели щяха да са залепнали все така здраво за параболичната антена.

Джетро се усмихна уморено и ме потупа по рамото.

— Е, Дамян, издържа ли жив и здрав нашия излет?

Въздъгнах. Джетро никога нямаше да добие чувство за опасностите на космоса.

Те се спуснаха надолу по коридора, а аз се върнах обратно в командната зала. Може би щеше да ми хрумне някаква друга възможност за връзка с „Птолемей“.

Оптическият телескоп бе останал невредим въпреки земетръса и бурята от частици. Седнах зад екрана, на който се проектираше звездното небе, и потърсих „Клавдий Птолемей“ отначало със слабо увлечение. Руис-Шиджара и екипажът му сигурно се бяха разтревожили вече. Какво биха предприели, ако забележат от орбитата си разрушенията тук, долу? Колко дълго биха чакали? Според мен нямаше вероятност да засекаат слабите сигнали от предавателите на скафандрите ни.

Започнах да настройвам телескопа. Трябваше да долетят от посока на съзвездието Кормило. Но и при най-голямото увеличение не можех да забележа никъде светлинното излъчване на двигателя. Докато въртях телескопа, звездите прелитаха като метеорити отляво надясно през екрана. После го изпълни абсолютна тъмнина. Бях насочил телескопа към Черния великан.

С колабиралото слънце се бе случило нещо, което не можехме да определим. Някаква нестабилност. Значението на думата обхващаше единствено явленията, които бяхме наблюдавали: твърдите лъчи, които разрушиха инструментите ни и разпрограмираха компютъра, и земетресението, породено от гравитационната ударна вълна, което накара станцията да затанцува като корабче сред бурно море.

Това, че оживяхме, дължахме изключително на нейната съвършена топлинна изолация. Носена от свръхпроводими магнити, станцията висеше на половин метър над повърхността на планетата.

Но без реконструкция тя нямаше да преживее едно повторно земетресение.

Под превръзката ми пулсираше кръв от одраната кожа на прасеца. За секунди тя отвлече вниманието ми. По екрана премина незабелязано мъничка светла точка.

Ядосах се. Не на разрушенията около нас, нито на неопределеността, дали и как ще бъдем измъкнати оттук, ами заради изгубения шанс. Три години водихме отшелнически живот на най-студената от достижимите планети, три години измервахме и най-малкото отклонение от метриката на Кер, изстрелвахме сонди в ергосферата, експериментирахме с процеса на Пенруоз, изчислявахме, правехме невероятни предположения, развивахме теории без кой знае какви резултати. А когато никой не го предполагаше, се случи жадуваното чудо и Черният великан показа неочаквана реакция, която обещаваще напълно нов подход към проблемите, най-напред отказаха инструментите ни и ние си останахме така, без да разполагаме с нито един регистриран факт...

За престоя си тук и за тези изследвания бях изразходвал десет години от живота си. А ако някога се завърнехме на Земята, там, където междуременно бяха изминали тридесет години, щеше да ми се наложи да навлизам наново в специалността си, ако предположим, че изобщо намерех връзка със старите си познания.

В долния десен ъгъл на екрана потрепваше светлинна точка. Най-сетне тя събуди вниманието ми. Не беше звезда. Но тогава какво? Светлина пред Черния великан? Астероид, метеорит? Невъзможно, такива тела не светят.

Заподскачах на един крак към апарата на вътрешната уредба, натиснах копчето „До всички“ и извиках в микрофона:

— Дъждоносецо, Джетро, скачайте от леглата! Хванах „Птолемей“ на екрана. Пристигат два дни по-рано!

Като ругаех нараняването си, закуцах обратно към телескопа. Завъртях го докато светлинната точка се премести в средата на екрана. С малкото останали здрави уреди се опитах да я засека и да определя местоположението ѝ.

Един след друг в залата нахълтаха Джетро и Оборе.

Къде е, Дамян? Остави ме да видя! — напираше Джетро.

Мълчаливо освободих мястото си и се отпуснах зад един сглобен набързо от резервни части терминал на компютъра.

— А нямаше никаква радиовръзка — оплака се Оборе. Карираната му риза висеше наполовина извън панталона, но той не я забелязваше.

Спогледахме се безпомощно. През равни интервали от време в съседната стая се блъскаха една в друга две развалени мишки-чистачки, обзети от електронна твърдоглавост.

Въведох данните от терминала, за да изчисля курса на „Птолемей“. Може би щеше да ни остане още достатъчно време, за да извършим аварийен ремонт. В командната зала цареше напрегнато мълчание. Чуваше се единствено тихо дишане, движението на пръстите по клавиатурата и от време на време похъркването на климатичната инсталация.

Те не само идваха по-рано, но и летяха по абсурден курс. Скоростта им бе прекалено голяма. Ако човек проследеше пътя им назад, изглеждаше, че сякаш са били изстреляни направо от Черния великан, а ако се пресметнеше пътят им напред, след по-малко от десет минути трябваше да се разбият в Крион — и едно второ земетресение би разтърсило станцията ни.

Можеше да има грешка в изчисленията: местоположение, скорост? Погледнах Оборе. „Това е сън!“ бе изписано на широкото му лице.

Джетро застана зад мен и се подпря с левия си лакът на рамото ми. Той пусна програмата отново, като че ли нямаше доверие в моите пресмятания.

— Те... — Джетро се изкашля, — те спират. Това не е „Птолемей“, никой кораб от флотата не може да спре за толкова кратко време.

Отстраних ръката на Джетро и се оправих.

Тъмният диск на Черния великан все още запълваше почти целия прозорец. Но тогава за момент блесна светкавица на Крион, толкова близо до станцията, че успях да различа светещите контури на космическия кораб. Изглеждаше затворен в себе си, изящен и крехък, с лъскави подпори, със странни полупрозрачни кълба, които обкръжаваха корпуса му, обхванат от трептящо синьо сияние близо до повърхността. Едва кацнал, от него слязоха три малки двукраки

същества в прозрачни като стъкло скафандри, които се забелязваха само по отраженията върху тях.

Не знам какво изпитвах в този момент. Забравих ранения си крак, забравих Джетро и Дъждоносеца, забравих известните ми правилници... Навън са извънземните, мислех си аз, навън са извънземните! Спуснах се, куцукайки, към шлюза!

Но ключалките заяждаха, винтовете бяха като залепнали, шарнирите се бяха вкаменили. После облякох погрешния ръкав, загубих абсорбера за потта, ругаех компютъра, вграден в скафандъра, който не разрешаваше излизане, докато не се включат всички контакти и не се извършат всички проверки. Спънах се и едва не паднах още на първата крачка върху тясната рампа, която водеше надолу към повърхността на планетата.

— Какво смяташ да правиш, Дамян? — извика Оборе.

Без дори да поглеждам покритата с блестящ хелий почва, се запътих на куц крак към чуждите същества. Когато ме забелязаха, те забавиха ход. Върнаха се като хора, имаха две ръце като хора, два крака като хора. Бяха облечени в пъстри дрехи, които се виждаха добре през прозрачните им скафандри: широки панталони, широки ризи. И лицата им имаха човешки черти. Спрях се.

Те се приближиха до мен и ме наобиколиха учудени, като поклащаха глави. Потупаха ме по горната част на ръцете и по раменете, сякаш трябваше с пипане да се убедят в съществуването ми. Бяха двама мъже и една жена, и тримата млади, и тримата явно доста безгрижни, по което си приличаха донякъде с Джетро.

— Приемам радиовръзката им, Дамян. Да те включат ли и теб?

Потвърдих. Веднага ме заля смях и бърборене.

— Здравейте — рекох аз след малко. — Казвам се Дамян.

Те замлъкнаха и се втренчиха в мен. После произнесоха името ми бавно, високо и ясно, така, като че ли имаха три езика в устата. От останалото не разбрах нито дума.

Без да чакат поканата ми, те поека към рампата. Хора ли бяха? Нова космическа техника ли бе развита на Земята след нашето отлитане? Или всякакво подобие бе само външно и случайно? Болките в крака, които бях забравил в първоначалната си възбуда, се появиха отново. Закуцуках бавно след тримата.

Нещастният случай стана на средата на пътя до станцията. Единият от непознатите се бе отдалечил от останалите, вероятно за да разгледа една от разрушените експериментални постройки. Дочух тих вик, който внезапно замря. Още преди да успея да извърна глава, всичко бе свършило. Мъгла от хелий, която бързо се спускаше към повърхността. Отломки, които при падането си вдигнаха пръски нагоре. Разкъсан скафандър.

Мъртвешки студ проникна сякаш в собствения ми скафандър. Със свито сърце се приближих до мястото на нещастieto.

Единият крак на непознатия бе попаднал в дупка, покрита с хелиева коричка, и при падането скафандърът му се бе пробил. Свръхтечливото вещество бе проникнало през малката дупка и бе предизвикало експлозия при изпарението си. Тя лото на непознатия бе разкъсано на кристализирани парчета. Стъклените останки на лицето му бяха покрити с белия пух на замръзналия му дъх.

Можех ли да го предупредя? Усещах в устата си кисело-горчив вкус, а стомахът ми се свиваше. Натиснах с езика си един контакт на височината на брадичката и глътнах хапчето, което падна в устата ми.

Когато отново вдигнах глава, другите ми махаха от рампата — „Ела“. А другаря си просто оставиха да лежи там.

Бях толкова потресен, толкова объркан, че дори и не помислих да им откажа и да не ги пусна в станцията. Едва когато зад нас се затвори външната врата на шлюза, ми стана ясно, че това противоречи на правилата за установяване на контакт.

Те свалиха светкавично шлемовете си, а веднага след това изскочиха от леките си скафандри. Изглежда, никога не бяха чували за бактерии, нито за разлики в атмосферите на отделните планети.

— Оборе! — извиках аз. — Спри веднага обмяната на въздух с шлюза, иначе ще заразят цялата станция!

Но те отново ме изненадаха. Като на игра превъзможнаха затварящия механизъм на вътрешната врата на шлюза. И още преди да се съвзема от ужаса си, стоях сам всред скафандрите и бутилките с кислород.

— Оборе, Джетро! — викнах аз отчаяно. — Идват...

Свалих механично шлема си, излязох от скафандъра и го закачих на куката. Покрит бе с тънка коричка скреж. След това, като потисках болката си, последвах нетърпеливите ни гости. Когато влязох в

командната зала, те тъкмо заливаха Джетро и Дъждоносеца с неразбираеми словесни потоци. Изобщо не се срамуваха да опипват тъканта на дрехите ни, като при това правеха физиономии, сякаш бяхме облечени в зебло. Смъкнаха ми очилата от носа и си ги сложиха сами, веднъж правилно, веднъж наопаки, и взеха да се пулят. От време на време ми хвърляха бегъл поглед, като че ли бях праисторическо чудовище: човек с недъг на зрението. Най-накрая получих обратно това, което ми принадлежеше.

Седнах на един стол, дъхнах на стъклата, почистих ги и зачаках гибелта ни. Как ли щеше да се прояви заразата? С главоболие или с повдигане? С висока температура или с внезапна загуба на слуха? Оборе също мълчеше. А Джетро? Той не откъсваше очи от момичето. След три години въздържание с гълтане на хапчета всеки ден можех ли да го упреквам за това? Той танцуваше около нея, като че ли тя бе тъй дълго жадуваната добра фея от космоса.

Само преди половин нас те бяха загубили по ужасен начин един свой другар и тази загуба не ги трогваше ни най-малко. Нима човешки същества се държаха така? Може би бяха свършени — и лишени от микроорганизми — астророботи? Явно не — кой би произвеждал такива шури роботи...

После те се заеха с апаратурите и инструментите ни. Заставаха пред пултовете, натискаха копчетата, прекарваха пръсти по екраните. Възкликнаха, когато откриха огромната, както е прието, несъразмерна ръчка на аварийния агрегат, и поклатиха глава в израз на комичен ужас, когато отгатнаха предназначението ѝ. Ту със страхопочтително мълчание, ту разменяйки си забележки с пренебрежителен тон, те разглеждаха учудено обстановката в станцията ни — като откъслечни спомени за една отдавна отминала варварска епоха.

Оборе, доайенът на екипа ни, пръв се върна в нормалната си роля. Той им махна, посочи им вратата на всекидневната и се запъти към нея — по-надалеч от уредите, на които играта на превключване само можеше да навреди. Те го последваха, дърдорейки.

Оранжерията зад стъклената стена във всекидневната привлече само за момент вниманието им. Затова пък повече ги интересува африканският тъпан на Оборе и... нашите обикновени пластмасови столове. Лицата им говореха, че явно ги смятат за непригодни за седене.

Климатичната инсталация ги поздрави с приглушено боботене, което предизвика слаб резонанс в тъпана на Оборе. Джетро донесе пет чаши сок и ги раздаде на всички.

— Искаш да ги отровиш ли? — обърнах се аз към него.

— Правя проверка — прошепна той и ме натисна върху един стол. А сам седна точно срещу момичето и не я изпусна нито за секунда из очи.

Оборе вдигна с несигурна ръка чашата си и кимна към чужденците. Те вкусиха сока. Мъжът се опита да си поеме дъх, очите му изскочиха от орбитите, а тя кихна шумно и изплю портокаловия сок навън. Капките от течността се търкулнаха по дрехите ѝ и се стекоха на пода.

Ние подскочихме изплашени, но тя ни махна, засмя се, сякаш нищо не се бе случило, и отпи наново с издадени остро напред устни. Не можех да разбера повече космоса. Никога не бих и докоснал питие от извънземни...

Наблюдавах я известно време, след което, следвайки внезапно хрумване, взех лист хартия и молив и започнах да скицирам звездното небе на Крион. А в него, всред изкривеното съзвездие Кентавър, нашето далечно родно слънце.

Те взеха хартията от ръката ми и я опипаха развеселени. На скицата ми не обърнаха внимание. Момичето каза едно-две изречения с видимо старание да говори бавно и ясно.

— Те ни питат как сме попаднали на тази станция.

— Стига шеги, Джетро — смъмри го Оборе.

Без да се засегне, Джетро обясни, че можел да разбира „малко“ непознатите.

— Говорят някакъв диалект, наблягат винаги на първата сричка и размазват съгласните... Но във всеки случай говорят нашия език.

Погледнах недоверчиво Джетро, но той остана сериозен. Като че ли изсмуквайки думите от пръстите си, той разказа на чужденците, че сме прекарвали вече цели три години на Крион и очакваме всеки ден смяната.

Облегнах се назад. По стъклената стена на оранжерията се разхождаше един гуцер. През стъклото не проникваше никакъв шум. Ако сега нашите гости паднеха отровени на пода или пък ние бъдехме

поразени от някаква коварна болест, поне логиката щеше да е наред. Но така?

Чужденецът се изправи, дръпна нещо на левия си ръкав и без да разберем как, изтегли от него тънко пластмасово фолио. Като опитен фокусник той продължаваше да вади още и още от блестящия във всички цветове материал, докато накрая покри почти половината от масата. Изведнъж пред нас се откри прозорец към Вселената. Чужденецът се наведе над него и ни даде урок по висша астрономия на нас, неграмотните.

— Тук Земя, там Слънце, там Портата. Тук Черен великан, там Крион.

Картината на Слънчевата система не бе съвсем правилна. Посочих с пръст върху масата.

— Къде е Юпитер? И какво означава тази черна сфера?

Още докато питах, предположих какъв ще е отговорът. Бяха превърнали Юпитер в черна дупка.

— Сега го наричат Портата, защото представлява вход към други светове — изкоментира Джетро. А моят учител се усмихна.

Малката искра на един космически кораб проблесна и се хвърли право в чернотата на Портата — и веднага след това се появи от Черния великан.

Непознатите не скриха детинското си удоволствие от това, как ние се отдръпнахме. И в действителност Дъждоносеца гледаше така, като че ли магьосникът от съседното племе му бе обяснил, че дъждът пада отдолу нагоре от самото начало на света. Колко добре го разбирах!

— Те са тук, за да подготвят строежа на междинна станция в галактическата транспортна система.

Клик! Клик!, чуваше се от въздухоподаващите отвори. Вече не следях отговора. Значи така изглеждаше победата над пространството, съвсем различна от тази, която си бях представял в мечтите за бъдещето. Въпреки раната си станах и се приближих до стъклената стена, зад която гущерът клечеше скучаещ на един обвит в лиани клон. Да, бяха победили пространството, но вече не оплакваха мъртъвците си, помислих си аз без някаква особена връзка. А по-точно разгледано, те самите бяха загинали при втурването им през Портата. Последната мисъл изговорих гласно.

Те се засмяха. Естествено корабът е бил разрушен, разложен на модулиран във времето лъч маса. Джетро превеждаше със запъване и пропуски. Ако се вземат обаче под внимание няколко прости закона на физиката, в изходната сингулярност на Портата като единствено възможен протича обратният процес. Отново се изгражда точно същият кораб само с едно-две квантови смущения. Джетро пое демонстративно дъх, когато свърши.

Още ред въпроси изгаряха езика ми. Как така бяха пристигнали точно на желаното място, а не на някоя друга черна дупка, как е възможно въобще излизането от нея и дали не се страхуваха от модулацията... Обаче замълчах, защото не исках да правя впечатление на дивак, който не разбира как радиото взима думите от въздуха.

— Значи вие сте нашата смяна — заключи Оборе. Момичето се изкиска и каза няколко думи на Джетро.

— Никаква смяна няма да дойде — преведе той колебливо.

Върнах се обратно на мястото си, без да мога да повярвам. Под масата натиснах с длан превръзката, за да намаля пулсирането на раната. Момичето отново отпи от сока, който очевидно бе прекалено лютив за нея, а мъжът взе да подражава на сбръчканото ми от болка изражение на лицето, след което се усмихна безмълвно. Ядосан отдръпнах ръката си.

Взех листа хартия и нескоро нарисувах на него как каца „Клавдий Птолемей“. Резултатът бе, че момичето безцеремонно ми се изсмя.

Все още развеселена, тя поглади с два пръста фолиото. В зрителното поле се изтърколи Черният великан, а покрай него и една слабо светеща звезда: Крион. След това по изкривена орбита към Черния великан се спусна астероид, оцветен в яркочервено и бе погълнат от Шварцшилдовата сфера. В този момент изглеждаше, че Черният великан ще се пръсне. За части от секундата Крион бе залят от разпокъсана чернилка, която обаче веднага се оттегли назад. Но цифрите в горния ляв ъгъл на екрана се бяха променили.

— Вие сте били запратени 500 години напред в бъдещето, а дори не сте го и забелязали. Ами да, с вашите примитивни инструменти! — Момичето се забавляваше чистосърдечно.

Седях в лечебницата и развивах превръзката от крака си. Пресилването през последните часове не беше повлияло добре на

процеса на оздравяване. Раната бе влажна и на много места светложълтата изкуствена коричка се бе накъсала. Стиснах здраво устни и отстраних остатъка от нея.

Вратата се отвори и влязоха Джетро и момичето.

— Това помещение също няма да ни трябва — разбрах аз, а погледът ѝ подсказваше, че смятаха нашите свръхмодерни медицински апаратури и инструменти за усъвършенствувани средства за измъчване. Реших да не обръщам никакво внимание и на двамата и разкъсах опаковката на един нов бинт.

— Тя пита какво увиваш там — обърна се към мене Джетро.

— Ами че кажи ѝ — отвърнах рязко.

Момичето се наведе над крака ми и с инсцениран ужас притисна ръка към устата си. После отстъпи крачка назад, като че ли болката можеше да се прехвърли и на нея. След кратка размяна на думи с Джетро тя ми показа, че трябва да се откажа от старовремските си фелдшерски методи. От ръкава на облеклото ѝ се плъзна къса метална тръбичка. Тя я подържа над раната и от нея потече блещукаща сива маса, която се разтягаше и разтягаше, докато покри тъканта като млечнобяла медуза. Чувствувах как от нея се излъчва топлина.

Момичето прибра тръбичката и веднага загуби интерес към мен и моя крак.

— Станцията е построена погрешно. Планът ѝ не отговаря на данните от архива на флотата.

До ушите ми достигаха отделни изречения. Топлината се превърна в горещина, а после — в изгаряща, поразяваща болка.

— И наблюдателната ви зала е излишна. От оранжерията ще трябва също да се откажем. Един хипноблок за почивка стига.

Да се откажем от оранжерията! Дори и най-малката станция, обитавана от хора, притежаваше собствена оранжерия, парченце природа, късче Земя.

— Оранжерията ще остане — казах аз високо.

— Успокой се, Дамян — наведе глава към мене Джетро. — И не се възбуждай много.

— Оранжерията ще остане — промърморих твърдоглаво аз.

— Вдругиден отлитаме обратно за Земята. Освен това си спомни какво каза Дъждоносеца.

Дъждоносеца! Той ни бе заклел да се отнасяме към хората от бъдещето приятелски и внимателно и да не накърняваме чувствата им с никакви забележки и непредпазливи въпроси. Техните чувства! Но същите чувства би могъл да има и един робот.

Странната медуза върху крака ми стана светлорозова, затова пък бедрото ми бледнееше ли, бледнееше. А сърцето ми биеше като лудо. Чувствувах, че не след дълго ще изпадна в безсъзнание и се хванах здраво за стола си.

— А за какво ви е нужна всекидневната? Обзавеждането ѝ можем да демонтираме за някой музей... И...

Джетро кимаше при всяка нейна дума. Не можех да потискам повече болката и изохках.

— Освен това така наречената ви оранжерия може да разпространява болести. Най-добре ще е, ако я замразим с хелий... Чуй го, слушай какви странни звуци издава, почти като климатичната ви инсталация.

Джетро сложи предпазливо ръка на рамото ми. Цялото ми тяло трепереше.

— Охкане? Какво е това? Искаш да кажеш, че изпитва болка? Но това не е възможно!

Тя клекна пред мен и ме погледна в очите.

— Наистина, зениците му са се свили. Странно...

Тя изкриви лицето си, сякаш сама страдаше. Джетро потърси в аптечния шкаф някакво средство за успокояване на болки. Но в този момент вече бях преодолял кризата, ръцете ми се отпуснаха вяло надолу, чувствувах се изтощен, но приятна топлина изпълваше крака ми. Нараненото място бе покрито с нежна розова кожа. А на пода потреперваше лечителната медуза, не по-голяма от топка памук.

— Наистина ли те заболя? — попита тя загрижено след това. — Нима не функционира инверсният ти рефлекс?

Гледах втренчено зигзагообразната граница на розовата повърхност на кожата. Гостите бяха толкова различни, толкова неразбираемо чужди.

Момичето сви устни и поклати глава, след което заситни към вратата покрай издадената напред лицева част на медицинския апарат. Джетро я отвори галантно.

— Джетро, само за момент — извиках аз след него.

Той и прошепна нещо и се върна.

— Е, завивдаш ли ми?

Магнах с ръка.

— Струват ми се страшни, Джетро. Освен това са очевидно по-напреднали от нас във всяко отношение. Чувствувам се като неандерталец.

— Това са безсмислици. Естествено в началото се получават недоразумения. Но вече сме преминали този етап.

— Знаеш ли какви изненади ни чакат още? Как се разполагат със станцията ни — без капка чувство! Най-добре е изобщо да не се връщам на тяхната Земя.

— Дамян — рече ми настойчиво и тихо той, — какво искаш всъщност от тях? Да се държат като прапрадядо си? Или искаш да живееш в някакъв временен оазис?

Опипах внимателно новата кожа и си помислих: „Той те смята за изкуфял старец. А ти си си го заслужил.“

— Те не са като нас, Джетро. А това обратно пътуване, това пропадане в Черния великан — то е самата смърт. Ако те могат да я посрещнат равнодушно, то аз не мога.

— Смърт, но и възкръсване, когато корабът ни излезе от Портата. Така е! — Той приближи лицето си толкова близо до моето, че усещах топлия дъх на думите му. — Те имат съвсем друга житейска философия, по-прогресивна и по-висша, и ние ще трябва също да я възприемем. И колкото по-рано, толкова по-добре. Като учени трябва да умеем да отхвърляме остарелите хипотези на боклука.

Остарели хипотези! Вероятно и човечността спадаше в последно време към остарелите хипотези!

Всичко в мен се надигаше. Не исках да се връщам на тази с 500 години по-модерна, с 500 години по-чужда Земя. И все пак сега, 48 часа по-късно, стягах багажа си в кабината.

Не изпитвах ни най-малкото желание да си представям какво би ме очаквало на Земята. По-рано мечтаех за успехи от резултатите на изследванията и теориите ни, но сега бих се завърнал в най-добрия случай като изследователски обект за историците на някой университет. И нямаше да видя нито един приятел, нито един познат.

Вместо това щях да срещам нов вид хора — лекомислени, студени и обзети от повърхностна радост, които щяха да си останат неразбрани за мен. Достатъчно бях научил за тях, за да ги отблъсна.

Оборе, който седеше на леглото ми с кръстосани един връз друг крака, слушаше търпеливо горчивите ми слова. Те не му оказваха абсолютно никакво влияние. Дори тъкмо обратното. Колкото повече се разпалвах, толкова по-широка ставаше усмивката му, докато накрая той не издържа повече да мълчи.

— Дамян — рече той тайнствено, — когато свършиш с речта си, ще ти направя едно предложение.

Внукът на един Дъждоносец се опитва да се занимава с магии, помислих си аз с досада, като се качих на стола, бръкнах в надстройката на гардероба и свалих, оттам космическия си куфар. Куфарът, който представляваше един сребърен цилиндър, се различаваше малко по функции от скафандрите: той служеше за изолация, вътрешността му бе климатизирана и го управляваше микрокомпютър.

Но аз не бързах да отворя блестящата бъчвичка. Мисълта за обратния полет ме изпълни отново с ужас. Да се хвърля просто в Черния великан, в самата му среда, както в най-страшните ми кошмари! Това означаваше смърт и нищо друго — мразех Джетро за безчувствеността му, с която бе преодолял този проблем, и за готовността му да отхвърли всичко, само и само да не бъде обвинен в назадничавост. Ключалката на куфара се отвори рязко.

В носа ме удари миризмата на мухъл. На дъното на куфара лежеше пожълтял вестник. Аз го извадих, разгледах Лунната база и онази снимка, която ме показваше сред стари познайници. Пелвис, Яна, Харод — всички те се бяха превърнали на прах, отнесен от времето. А вестникът би трябвало да принадлежи като исторически документ на музея. Подадох го мълчаливо на Оборе, който го разлисти разсеяно.

После прибрах в куфара дребните си вещи, дрехите, прецизно подготвените ми статии и доклади, с които бях искал да предизвикам сензация сред теоретиците, таблицата с речевата трансформация и статуетката на Ганеша, която ме придружаваше, откакто бях напуснал Земята.

Обърнах се, изпълнен с очакване, към Оборе. Дъждоносеца не бе помръднал от мястото си дори на милиметър. Той ми върна вестника и протегна ръка към статуетката, взе я и кимна утвърдително в знак на съгласие.

— Знаеш ли, Дамян, и на мен не ми харесват хората от бъдещето. И вероятно бих се отчаял като тебе, ако няха известна надежда. Ние съдим за новите жители на Земята по тези двамата, които видяхме тук при нас. А те в никакъв случай не са африканци. Аз съм твърдо убеден, че хората от моето племе ще се държат по съвсем друг начин. Макар и да ми разказаха, че понастоящем в Африка се намират най-високо развитите промишлени предприятия, аз познавам сънародниците си.

Оборе бе скочил на крака и като заклинател държеше Ганеша пред очите ми.

— Спомням си за няколко села в родината ми, които по мое време са били посетени от не повече от трима европейци. Климатът и скритото им местоположение, разбираш ли... Когато се върна на Земята, ще се отправя да ги търся. Не искаш ли да ме придружиш? Моите сънародници са си останали хора, каквито харесваш, това ти го обещавам. Въздъхнах.

— Само си въобразяваш, Оборе. Петстотин години са твърде дълго време.

— Дори ако междуременно живеят в най-модерните градове и работят в най-страхотните заводи, те са други, повярвай ми, Дамян.

Той постави Ганеша върху бъчвичката и се измъкна от кабината ми. „Във всеки случай, помислих си, ако го последваш, най-малкото няма да бъдеш оставен да се оправяш сам.“

Бутнах куфара в един ъгъл, но срещнах някакво съпротивление. В ъгъла лежеше една мишка-чистач, вкаменена и мъртва. Беше пропуснала да се презареди от някой контакт.

Покрай мен една ръка се протегна към статуетката на Ганеша. Подскочих от ужас. Чужденецът бе влязъл в кабината. Праценето на климатичната инсталация бе заглушило стъпките му. Той разгледа Ганеша от всички страни и ме попита нещо. Нямахше нужда да се консултирам с таблицата си, за да го разбера. С две-три думи му обясних, че богът с глава на слон покровителствува науката и новите начинания.

— Суеверен ли си?

Отрекох естествено.

— Вие използвате невероятно примитивни и неудобни уреди, летите из Вселената с космически кораби, които достигат целта си само по случайност. — Той трябваше да повтори думите си. — Разбира се, необходимо е време, за да се развие техниката, но това, че вие дори в мислите си си служите с магически категории...

Той ми хвърли поглед, пълен със съчувствие. Ядосано издърпах Ганеша от ръката му и я поставих в куфара.

— Може да сме примитивни и изостанали, може да мислим още за магии... — Отхвърлих всякакво препоръчвано чувство за такт. — Но в едно нещо стоим над вас. Ние все още се отнасяме с внимание към останалите хора, все още можем да ги разбираме и да им съчувствуваме.

Да защитавам своето време срещу свръхмогъщото бъдеще, означаваше да се бия с вятърни мелници, но не можех като Джетро да се реша просто на безусловно пригаждане към новото. Чужденецът ме слушаше с игрива усмивка.

— Може би не сме толкова всезнаещи като вас, но затова пък ближните ни представляват нещо за нас и ние не оставяме мъртъвците си просто да лежат — като животни.

Той ме изгледа изумено.

— На връщане ще вземем, разбира се, енграмата му, студът тъй или иначе я е консервирал.

— Но той е мъртъв! — рекох аз недоумяващ.

— Как така мъртъв? — той се облегна пребледнял на стената.

Почувствувах се вече несигурен и извадих накрая трансформационната таблица от куфара.

— Къде ти е кристалът? — Гласът му звучеше кухо, празно.

— Кристалът? — попитах аз в отговор.

— Нима нямаш кристал?

— Не, защо?

Той като че ли се смръзна, ризата му, която поначало бе с къси ръкави, се разтегна и удължи, покри врата му и здраво прилепна към китките му.

— Та това е ужасно — промълви той.

После извади едно миниатюрно апаратче от ръкава си и каза няколко думи в него, бързо, насечено, така че не можеха да бъдат

разгадани.

— Значи ти си оригиналът? И си посмял да излезеш в космоса с вашите ненадеждни кораби, готов всеки момент да умреш завинаги?

Какво можех да му отвърна? Нерешително оставих куфара да се затвори.

Като разказваше обстоятелствено, той ми обясни всичко. Неговият оригинал живял преди около двеста години. От него бил изготвен един кристал, който представлявал практически неразрушим запис на тялото и духа му и от който могат да се възпроизведат произволен брой копия — хора на съответната възраст, идентични до последната клетка с оригинала. Ако загине някое копие, загубата не е по-голяма, отколкото на една снимка, чийто негатив човек все още притежава.

Подробностите на обясненията ми убегнаха, като например как бе възможно да се използва енграмата на едно починало копие за актуализиране на кристала. Във всеки случай той имаше поглед върху двестата години живот на оригинала и различните му копия. „Атомната обвивка“ нямаше никаква стойност за него, стига само да се запазеше съзнанието.

Седнах върху куфара, тъй като се чувствавах слаб и ми се виеше свят. Хвърлен във въртопа на безбрежните води на бъдещето... А новите ми съвременници ми изглеждаха като най-екзотичните извънземни, в чиято епоха нямаше да се чувствавам у дома.

Чужденецът ме наблюдаваше плахо и същевременно бащински, след което ме потупа любезно по рамото и каза:

— До космическите полети не се допускат оригинали. Няма да ви върнем на Земята.

Звездното стълпотворение на Млечния път светеше ярко през прозореца. Черният великан залезе, току-що последната дъга от чернотата му се скри зад студения хоризонт.

Оборе седеше в креслото си отпуснат, безмълвен Дъждоносец, чиито облаци се бяха изпарили под яркия блясък на слънцето. Дори Джетро не казваше нито дума. Изглежда, само момичето не искаше да забележи покрусата ни.

— Почакайте, докато инсталираме тук записващо устройство за кристали...

Знаех, че това не беше изход от положението. Със старите ни тела ние нямаше да можем да напуснем до самата си смърт заобикалящия ни замръзнал свят, независимо къде щяха да се разхождат „копията“ ни преди и след този момент. Макар и светът на бъдещето, и полетът към него да ме бяха хвърлили в страх и ужас, доживотният затвор на Крион ми се виждаше като ад. Съвсем ясно си представях последната забележка в дневника на станцията, сякаш бе пред очите ми: „И така те останаха в станцията, наблюдаваха гущерите в оранжерията, водеха вечно едни и същи разговори, опияняваха се от все същите спомени за една отдавна изчезнала Земя. И ако не са умрели...“ Горчив край, ето какво ни очакваше.

В яда си Джетро удари с отворена длан по масата.

— Ами ако настоявам да летя с тях?

Оборе махна уморено и Джетро, който бе скочил предизвикателно, се свлече отново на стола си.

— За тези няколко години, докато сте живи, няма да променяме кабините ви — опита се да ни утеши чужденецът.

Едва бе завършил изречението си и момичето бръкна в ръкава си, откъдето извади фолиото.

— Приемаме някакъв сигнал — промърмори то, — към нас се приближава чужд кораб.

То пъргаво разпъна върху масата фолиото, което се освети при изглаждането му. Картината, която ни показваше с болезнена яснота, но все пак в равнинна проекция, познавахме вече добре.

— Здравейте, как сте там на айсберга? — ни поздрави Руис-Шиджара, командирът на „Клавдий Птолемей“. — Подгответе всичко за посрещането, ще кацнем по разписание.

Двамата чужденци отвориха уста от смайване. Аз бях загубил междуременно способността си да се учудвам и дори самата Земя лично да бе оповестила пристигането си, приемах всичко за възможно, никаква логика не бе вече в сила...

— Какво има? — попита след няколко секунди Руис-Шиджара. — Проблеми с предаването ли имате? Не долавям никакво радиоизлъчване! Оборе, стари Дъждоносецо, обади се! — той изруга и изключи.

Климатичната инсталация изпъхтя шумно, след което дълго време бе задавена от кашлица. От въздушния отвор се разлетяха малки пластмасови парченца.

— Трябваше да поправим антените — рече Оборе загрижено. Около ъгълчетата на устата му заигра слаба усмивка: очакваният дъжд заваля. После се обърна към чужденците: — Не можете ли да излъчите отговор от наше име?

Едва сега те отново се раздвижиха. Изтърсиха от ръкавите си фолия, малки, подобни на изрезки уреди и нишки с метален блясък. Те направиха знак на Оборе да се наведе над фолиото, което служеше и за екран, и да говори направо в него.

Докато установявахме контакт с Руис-Шиджара, пръстите на чужденците се плъзгаха по миниатюрните апаратчета. Присвяткваха светлинни сигнали правеха се изчисления, извеждаха се данни, водеха се разговори с техния кораб.

Аз се облегнах назад в креслото си и не можах да удържа повече широката си свободна усмивка. Въпреки цялата им безкрайно посъвършена техника те се бяха отклонили по погрешка в полета си на не по-малко от пет века в миналото.

— Трябваше да забележите отклонението много по-рано — обърнах се триумфално към тях. Момичето откъсна очи от инструментите си и повдигна вежди.

— Не, не с вашите свръхчувствителни измервателни инструменти, а с малко логика. Вие се оплакахте, че планът на станцията не отговаря на документите. Разбира се, че не отговаря, защото той тепърва ще бъде променен.

Очите ѝ подсказаха, че тя не ме слуша. Нейният другар ѝ подаде едно апаратче.

— Моля, ако искате да знаете, по време на транзитния ни полет се случи да придобием още малко маса. По този начин отправната система се е извъртяла. Това обяснява отклонението. — И после добави почти шепнешком и толкова бързо, че едва успях да го разбера: — Не искам да оставам в това време. Те са толкова трезвомислещи, толкова безрадостни.

Аз погледнах към него и за пръв път почувствах, че нещо ме свързва с този чужденец.

**ГЕРТ ПРОКОП
КОЙ КРАДЕ КРАКА?**

1

Когато Тимоти излезе от банята, комуникаторът светеше.

Тимоти се подвоуми — вече бе обезцветил косите си и бе наметнал сиво-синия си копринен халат, чиято нежна бродерия издаваше, че е оригинален Ченг-Ли. Затова изключи изображението преди да пусне комуникатора.

— Здравейте, Тини^[1], там ли сте? Нищо не виждам! — От високоговорителя изписка гласът на Падингтон, който не можеше да бъде сбъркан. На млади години професорът бе изгубил ларинкса си, като изпробвал върху себе си лекарство против рака.

— Здравейте, Едуард! Изглежда, видеоапаратът ми пак стачкува. Аз ви виждам добре.

Тимоти познаваше професора само като студен мислител, управляван от неумолима логика, чието спокойствие нищо не можеше да наруши. Сега Падингтон се бе изпотил. Нервно потрепващото му лице и падналият на челото кичур коса представляваха пълна противоположност на строгата елегантност на високата яка и украсената с перли папийонка, която Падингтон носеше, за да скрие изкуствената си адамова ябълка.

— Елате колкото се може по-бързо — помоли той. — Трябва да ми помогнете.

— Вече е полунощ, Едуард!

— В клиниката е извършена кражба, и то за трети път.

Тимоти преглътна надигация се гняв и успя да се покаже само учуден.

— И затова викате мен?

— Не става дума за обикновена кражба, Тини, напротив, нещо тъкмо за вас. Тук, в клиниката...

— Слушайте, Едуард — прекъсна го Тимоти, — от години почти не излизам от „Небраска“, а особено нощем — никога.

— Моля ви! — Падингтон изглеждаше толкова отчаян, че Тимоти трябваше да го утеша.

— Добре, разказвайте.

— Не по телефона. Боя се. Всичко е толкова страшно.

Тимоти се замисли.

— Спомняте ли си, че преди една година ми предавахте секретни материали. Смятате ли, че все още имате някъде честотата?

Падингтон кимна утвърдително.

— Веднага ще запиша най-важното върху кристала.

Тимоти извика едно кресло пред комуникатора и нагласи честотата. Малко след това синкава светлина показа, че професорът предаваше.

Тимоти не бе в състояние да си представи какво толкова тайнствено можеше да има в обира на една клиника на Общественото здравеопазване, но каквото и да представляваше то, никой не би успял да дешифрира тази честота освен естествено Централният компютър на правителството, който я бе разрешил. Дори специалистите от концерните щяха доста да се поизмъчат, докато разберат какво фазово отместване използваше Тимоти. Ако изобщо им хрумнеше, че в епохата на свръхкъсите вълни някой работеше все още на принципа на добрия стар Морз.

Разбира се, Тимоти разполагаше също и с модерен честотен модулатор. Да, ако някой разглобеше умивалника в мавзолея^[2], който дори един познавач не би отличил от оригинален майсенски порцеланов леген от XIX век, щеше да намери в изолационните порцеланови слоеве странно преплетени елементи на електронна система, а в коляното на отточната тръба — квазерно ядро, но само в случай, че вграденият анихилатор откаже и не вдигне цялата инсталация във въздуха. За това обаче знаеха само Тимоти и Големия брат^[3], дори Националната сигурност нямаше ни най-малко представа, че бе станало възможно да се предават разговори посредством квазерен трептящ кварц.

Слаб удар на гонг отбеляза края на предаването. Професорът се появи на екрана.

— Сега ще го чуя — каза Тимоти — и ще ви се обадя пак.

— Предпочитам да почакам.

— Какво си мислите, Едуард? — поклати глава Тимоти. — Ако ще прослушвам записа при включен апарат, можехте направо да ми кажете всичко, без да го кодирате.

Паддингтон почервения като момиче, което за пръв път гледа порно.

— Естествено, извинявайте, съвсем съм се объркал.

Тимоти се изключи и заедно с креслото се изтъркаля в мавзолея.

Това е вече трети случай — чу той гласа на Паддингтон. — Първата кражба бе извършена предишната събота и я открих съвсем случайно. Втората бе в понеделник, а третата днес. Няма следи от взлом и полицията смята, че това е студентска шега, но аз знам какво твърдя: кражба е. Що за шега е тази, която човек ще открие едва след седмици! От друга страна, кой краде крака? Най-странното в историята е, че изчезналият в събота екземпляр в понеделник бе върнат там, затова пък изчезна друг. Днес намерих и него отново на мястото му, само че сега липсва трети. А тъкмо този искахме да трансплантираме вдругиден. На Лайонел Маккол. Вероятно сте чули за катастрофата с него. Така се радвахме, че случайността ни прати Маккол за пациент. Много би ни помогнало, ако той остане доволен. Откъде да вземем толкова бързо нов крак? Мъжки крака с такива размери се намират рядко. Моля ви, елате и огледайте всичко. Рано сутринта клиниката ще е пълна с хора.

Тимоти се върна в работния си кабинет. Професорът седеше нетърпеливо пред апарата си.

— Е, какво ще кажеш, Тини?

— Сега няма да дойда в никакъв случай. Но проблемът ме заинтересува. И никакви следи, казвате? Кой извърши огледа?

— Инспектор Хопкинс.

— Хопкинс го бива. Ако той не открие нищо, значи наистина няма следи. Обадете му се и нека да продължи да търси. А утре елате при мен. Лека нощ!

---

[1] Тини (англ.) — мъничък, дребен. В уводния разказ към цикъла „Кой краде крака?“ се споменава, че на ръст Тимоти едва достига метър и петдесет и че всички го наричат Тини (б.пр.). ↑

[2] Така Тимоти нарича своята малка звукоизолирана стая, предназначена за поверителни разговори без опасност от подслушване (б.пр.). ↑

[3] Шеф на нелегална организация, за която, както се разбира едва в последния разказ от цикъла, Тимоти работи като разузнавач

(б.пр.). ↑

2

Тимоти покани професора в работния си кабинет.

— Във всекидневната щеше да е по-приятно — рече той, — но още не съм я разтребил. Просто е твърде рано.

Падингтон пренебрегна упрека. Той оглеждаше обстановката.

— Представях си кабинета ви много по-голям. А вашият прословут Наполеон се намира някъде другаде, така ли?

— Застанал сте точно пред него. Ще разрешите ли да ви представя един на друг: Наполеон — професор Падингтон.

Падингтон изгледа изумено пепеливосивия корем на Наполеон, отстъпи крачка назад, мина встрани, за да прецени дебелината му, след което се обърна недоверчиво към Тимоти:

— Не изглежда особено мощен.

Тимоти се усмихна доволно.

— Не сте първият, който се подвежда от това, Едуард. Повечето ги оставям да си живеят с погрешно впечатление, но на вас ще ви разкрия истината. Наполеон е доста старичък, но е учудващо мощен: дава седемнадесет мегадата.

— Седемнадесет? Това джудже? Нашият компютър работи с четири мегадата и заема цяла стая!

— Добрият стар Наполеон е още от времето на миниатюризацията — обясни Тимоти. — Той дори не представлява най-малкият модел от своя клас. Трябва да е имало компютри с над двадесет мегадата, които са били два пъти по-малки от него. Изненадан ли сте? Сега се питате защо днес не се строят такива мънички компютри, нали? Защото не достига метал!

— Но това е абсурдно, Тини. Именно защото металът става все по-дефицитен, трябва да се стараем да го използваме в колкото се може по-малки количества.

— Напротив, Едуард! Именно защото металът не достига, т.е. става все по-скъп, стремежът е да се използва повече от него. Светът е толкова абсурден, най-малкото нашият. Колко горе-долу тежи вашият

компютър — тридесет тона? Да предположим, че свръхтеглото му е едва двадесет и пет тона, което би донесло печалба само от цената на метала в размер на: ... Е, Наполеон?

Отворът на Наполеон изплю къса лента: „++ ок. 4750,00 % + п. +++“.

— Всъщност исках да го знам в долари — разсърди се Тимоти.

— Успяваме да извършим само част от възможните изследвания, защото не сме в състояние да си позволим по-голям компютър — изпъшка Падингтон. — Но вашият Наполеон все още не може да говори.

— По принцип може — възрази Тимоти. — Искате ли нещо за пиене?

— Може би глътка вода?

— „Арктис“, „Мисури“, „Делауер“, „Чипюа“...?

— Изглежда, сте се подредили чудесно, Тини.

— В момента не мога да се оплача. Във всеки случай водата получавам безплатно.

Падингтон го погледна с недоверие, но Тимоти не даде никакво друго обяснение, а само извади кутия вода „Арктис“, откъсна капачката и постави чаша пред професора. Но със сипването трябваше да почака. Падингтон повъртя чашата между върховете на пръстите си, като разгледа гравираниите шарки.

— Истинско стъкло! Тини, вие сте направо сноб!

— Защо всъщност сте толкова сигурен, че става дума за кражба, а не за глупави номера? — запита Тимоти. — Когато отидете в клиниката, може би и третият крак ще е отново там.

— Такъв трансплантант е нещо невероятно сложно — обясни Падингтон. — Първо, материалът се подлага на рязко замразяване, после се държи при минус 80 градуса. Когато се извади от хладилника, трябва веднага да се свърже към преносима система, иначе настъпват промени в тъканта, преди всичко в нервните връзки, и материалът става неизползваем. Не съм стоял със скръстени ръце тази нощ, Тини. Още веднъж изследвах основно двата върнати крака. Който и да ги е взел назаем, се е грижил за тях както трябва.

— Може би вашата „пача“^[1] въобще не е напускала клиниката, а само са я съхранявали на друго място?

— Не. Охладителните ни системи работят все още с амонячни разтвори. Институтът ни е обществен и няма средства, за да ни снабди с най-новата апаратура. Краката обаче междувременно са били замразени с лабинол.

— И кой употребява лабинол?

— Правителствените болници и някои от клиниките на тръстовете. Но защо им е притрябвало да крадат краката? Би било достатъчно само да ни се обадят.

— И тогава бихте ли им отстъпили търсената резервна част?

— Разбира се. От една страна, се чувствуваме задължени от лекарската клетва да помагаме на всекиго, а от друга, съществува закон, според който трябва да снабдяваме частните клиники. При нас попада несравнимо повече материал. На кой богаташ би му хрумнало да завещае трупа си за вземане на резервни части? В нашата клиника обаче умират бедни хорица и много от тях се опитват да оставят още нещо на семействата си, като продават собствените си тела за трансплантационен материал. — Професор Падингтон въздъхна. — Ако знаехте колко са много, Тини! И то не само умиращи.

— В краката имаше ли нещо променено?

— Нищо. Получихме си ги обратно такива, каквито бяха, когато ги откраднаха.

— Искам да кажа дали вие не сте променили нещо, което да ги прави по-ценни за трансплантиране. Бяха ли необикновени или редки типове?

— Нито необикновени, нито пък особено редки. Първият крак беше дори от най-често срещаните — мС-л-35, вторият и третият бяха малко по-редки по рода си, мГ-л-52 и съответно д.

— Ще бъдете ли така любезен да преведете това на един простосмъртен?

— Извинявайте, Тини, малкото „м“ означава мъжки, голямото „С“ е за среден, „Г“ — за голям, „л“ — ляв, „д“ — десен; числото дава дължината в сантиметри. Това означава, че най-напред бе откраднат средно голям тип, след това много голям, накрая вместо ляв бе взет десен крак.

— От един и същ донор ли?

По лицето на Падингтон се изписа учудване.

— За това изобщо не бях помислил досега. — Той извади от чантата си три формуляра и ги прегледа. — Това са паспортите им — обясни той. — Току-що ви представих само грубата класификация, разбира се. Прав сте, Тини. Двата крака принадлежат на един и същ дарител, значи имунобиологичната им картина е еднаква.

— Изглежда, зад всичко това не се крие нищо смислено, така ли? Че нали би трябвало да се знае предварително дали е нужен лъв или десен крак.

Падингтон повдигна рамене.

— Трудно ли е да се извърши кражба при вас?

Падингтон даде подробни обяснения.

— За опитен престъпник определено не би представлявало проблем — заключи той, но крадецът трябва да познава добре хладилната техника, поне това е сигурно. — Падингтон си наля останалата вода от кутията. — Ще поемете ли случая?

— Смятате ли, че Общественото здравеопазване е в състояние да ми плати?

Професорът не отговори веднага.

— Знам, че струвате скъпо, Тини, но това е най-малкото. Управителният съвет би трябвало да отпусне парите, но по възможност именно той не бива да узнае за кражбата.

— Защо не? — Въпросът на Тимооти дойде като удар отзад.

Падингтон се сви.

— Известно ви е, че зависим много от общественото мнение. След четиринадесет дни ще се състои конференцията, на която ще бъдат гласувани средствата ни за следващото тримесечие. — Той пое дълбоко дъх. — Знаете за кампанията против обществените институти. В момента има силен натиск и последните клиники да станат частни. Ако сега се разчуе, че при нас стават нередни неща, страхувам се, че може да се случи най-лошото.

— Да, но мислите ли, че ще остане в тайна, ако полицията се заеме със случая?

— Инспектор Хопкинс ми обеща. Той предприема разследванията само нощем и смята да предаде досието по-нагоре едва след като се изяснят нещата. Той се чувства задължен към мен, Тини. Присадохме на съпругата му нова ръка, тя не би могла да си

позволи никога на частно. А колкото до парите, предполагам, че спестяванията ми ще стигнат, за да ви ангажирам за ден-два.

— Защо жертвувате собствените си пари, Едуард?

— Защо съм станал лекар, Тини? — Падингтон позатегна папийонката си.

— Може ли всичко това да е маневра на клиниките в тръстовете, за да бъде дискредитирано Общественото здравеопазване?

— Защо им е притрябвало тогава да връщат трансплантантите?

— Какво му е на Лайонел Маккол? Защо големият шеф на Дженеръл Мотърс енд Скай драйвърс е на лечение именно при вас?

— Той падна близо до нашата клиника, след което два-три дни не можеше да бъде транспортиран. Междувременно му се стори много забавно да му присадят крак в Общественото здравеопазване. Скъперничеството му е пословично.

— Нещастен случай ли бе, Едуард?

— За племенника му ли мислите?

Тимоти кимна. Караниците между Лайонел Маккол и племенника му бяха тема за разговор в града: Кинг Коде, както наричаха Хъмфри Маккол, тъй като още преди ставане си впръскваше във вените доза кодепермин, бе един от най-големите скандалджии на Чикаго. Но въпреки лудите му цинични и декадентски истории симпатиите бяха на негова страна, защото все успяваше да погоди номер на своя мразен от всички чичо, който безскрупулно си играеше с живота на хората. И освен това, защото беше първокласен тромпетист — един от малцината, които все още владееха отлично такъв стар инструмент.

— За момент си помислих същото — призна Падингтон. — И че първите кражби са били само за заблуда. Обаче крайният резултат от това е единствено, че Маккол ще трябва да почака няколко дни повече. Смятам, че Кинг Коде би имал по-други идеи — например да подкупи хирургическия екип да сложат твърде къс крак на чичо му.

— Въпреки всичко аз ще му издърпам ушите — каза Тимоти. — Между другото ще се осведомя какво би означавало за Дженеръл Мотърс забавянето на големия шеф в болницата. А вие ще ми осигурите набързо списък на всички клиники и специалисти, които се занимават с трансплантации, и на всички институти, които работят с лабинолно охлаждане. И още тази вечер свържете вашия грамаден и

глупав компютър с моя Наполеон, защото ще са ми нужни данни за хората и охраната.

— Но, Тини, ако това се разкрие!

— Трябва все пак да рискувате нещо, ако искате най-скъпият детектив на Щатите да работи за вас безплатно.

— Безплатно ли казахте?

— Мислите ли, че ще се оставя да бъда засрамен от един беден лекар и един полицаи? Освен това човек трябва да е в добри отношения с докторите. Може би някой път ще ми е нужна дискретната ви помощ. Нямате ли няколко хапчета против гадене? Доста често ми се повръща.

— На мене също — рече Паддингтон и поглади корема на Наполеон.

---

[1] Игра на думи: на немски „пача“ звучи като „леден крак“ (б.пр.). ↑

3

Тимоти програмира Наполеон, след което се обади на приятеля си Джошуа Тревърс, който не само по наклонност, но и професионално спадаше към най-добре информираните хора в Чикаго. Джо завеждаше архива на Ай Си Си.^[1] Тимоти му поръча да узнае всичко за Лайонел Маккол и Кинг Коде, за трансплантационните клиники и за пререканията относно Общественото здравеопазване, за кражбите на трансплантанти и престъпленията, при които са играли роля трансплантанти. Джо не попита нищо. Отдавна бе отвикнал да задава въпроси. Тимоти му обеща китайска вечеря и подробен отчет веднага щом приключи със случая.

Докато Наполеон още разпитваше Централния компютър по тези теми, Тимоти поръча на комуникатора да го свърже със Смайли Хепбърн. Не изминаха и десет минути, когато на екрана се появи Смайли. Беше в кантората си, която носеше високопарната фирма „първокласни супердетективи и следователи“, но в действителност се състоеше само от него самия и един комуникатор. Обаче независимо от това Смайли бе един от най-добрите в професията си и наистина разполагаше с необходимите хора за каквато и да е работа.

— Ако не ти се е запушил напълно носът — каза Тимоти, — трябва да го оставиш да подуши отново за мен. — Той разказа всичко, което знаеше. Можеше да разчита на мълчанието на Смайли. — Имам чувството, че може да се крие нещо голямо зад това — завърши той.

— Може би ще откриеш някой, който се нуждае от нов крак. Не може ли да разгласиш, че разполагаш с човек, който е способен да ти осигури какъвто и да е трансплантант?

Късно следобед Падингтон, застанал отново пред вратата на апартамента, размаха една бутилка.

— Божоле — обясни той. — Един пациент ме удостои с него. Не исках да го изпия сам, а едно добро вино изисква стъклени чаши. —

Той се засмя смутен. — Имате ли вече някакви резултати?

Тимоти постави показалеца си върху устните. Той сложи два бокала на масата, взе внимателно бутилката и разгледа етикета ѝ. След това отстрани с церемониална педантичност покритието от станиол, извади корковата тапа със старинен тирбушон, помириса тапата, кимна доволен, наля си малко за дегустация, одобри цвета, вдъхна дълбоко аромата, опита виното, като примляска и най-накрая напълни чашите.

— За ваше здраве, Едуард.

— И за вашето, Тини.

Чукнаха се като съзаклятници.

— Просто да не повярва човек, че има хора, които пият такова нещо всеки ден — въздъхна Падингтон.

— И без да платят нито цент за това — добави Тимоти, — докато у нас, ако човек изобщо успее да се сдобие с бутилка естествено вино, трябва да плати невероятни суми.

— Намеквате за ония ОТВЪН? — Падингтон се огледа уплашено. — Да не би да не ви подслушват?

— Напротив! — Тимоти показа над главата си една кристална клетка, залепена на тавана. — Естествено, че ме подслушват. Само че не знам всички, които го правят. — Той се изкиска. — Освен полицията, ФБР, Националната сигурност и Комитета за морален надзор познавам още редица хора, които би трябвало да се интересуват от мен. Надявам се все пак, че ме подслушва само държавен служител, а от него нямам какво да крия. А вие?

— Разбира се, че не! — увери го Падингтон. Когато изпразниха чашите, Тимоти смигна на професора. Креслата им се изтърколиха в мавзолея.

— Съществува ли черен пазар за трансплантанти? — запита Тимоти.

— Не, няма нужда от такъв. Като оставим настрана някои изключения, има достатъчно трансплантанти, мога да кажа, в сравнение с ограничените възможности за такива операции. Разполагаме с твърде малко специалисти и с още по-малко операционни зали за това. Обикновено пациентите трябва да чакат с месеци, докато им дойде редът, а междувременно се намира и подходяща резервна част. Макар че не можем да плащаме много на донорите.

— А в клиниките на гръстовете?

— И там се чака дълго. Най-малкото, за да се поддържат високи цените. А ако им липсват част, получават я от нас. На номинална цена.

— Падингтон се засмя горчиво. — Ако знаехте, Тини, какви сметки представят те на пациентите си! Мислите ли, че някой би взел краката, за да ги продаде на черно?

— Това изключено ли е?

— Защо тогава първите два бяха върнати?

— Понеже не са ги пласирали. И защото тук е имало по-голям шанс дълго време да не се открие кражбата. Вие сте забелязали първото изчезване съвсем случайно и затова после сте проверявали всяка вечер наличността им, нали?

— Точно така. Само ако знаехме кой е крадецът!

— Аз знам.

Светъл лъч премина през лицето на професора.

— Разрешили сте случая?

— Страхувам се, че работата не е толкова проста. Все още нямам представа защо са били откраднати краката. И то три толкова различни екземпляра? Наполеон казва — защото първият и вторият не са подходжали. Първият е бил твърде малък, вторият е бил точно колкото трябва, но е ляв, докато е бил необходим десен. Означенията в хладилника са толкова ясни, че дори един глупак не би могъл да сгреша, а за ваш служител изобщо и дума не може да става. Това, което ми разказахте, засилва впечатлението ми, че краката са били откраднати по поръчка. Човекът не е ли знаел предварително какво му е нужно? Или го е установил едва след кражбата, като е премерил крака по някакъв начин. Звучи доста абсурдно, не е ли така?

— Попитайте по-добре мерзавеца! Кой е той?

— Дадох на Наполеон да прегледа данните на сътрудниците ви. Може да бъде само някой, който познава методите на замразяване и може да отваря и затваря хладилника, както му е редът. Освен това трябва да има възможност да влиза и излиза, носейки багаж с размерите на преносим хладилник, и трябва да е бил по време на трите кражби в клиниката. Значи Карутърс или Труман.

— Карутърс! — извика Падингтон. — Карутърс днес не се появи на работа. Трябва веднага да го пипнем. Трябва да признае къде е оставил крака!

— Самият той няма да го знае. Ако зад тази история, както предполагам, се крие голяма афера, тогава между крадеца и крайния потребител ще бъдат използвани няколко посредника, за да се заличат следите. — Тимоти почука върха на пръстите си по чашата. — Защо три толкова различни крака?

— Питайте Карутърс!

— Ако го намерят. Инспектор Хопкинс се е заел да го търси. Можем да чуем какво е постигнал.

Креслата ги откараха обратно в кабинета. Тимоти се свърза с Управлението на полицията. Хоп-кинс току-що се бе върнал.

— Карутърс е мъртъв — каза той. — Намерихме го в жилището му. Изглеждаше като убийство при грабеж.

— Имаше ли нещо необикновено? — осведоми се Тимоти.

— Да, може би. На пода лежеше стъпкана туба с талк.

— Талк? За какво, дявол да го вземе, му е притрябвал талк?

Падингтон също гледаше безпомощно.

— Попитайте деветорно по-умния си Наполеон — предложи Хопкинс.

Наполеон дори не знаеше какво е талк. Тимоти го смъмри, че би трябвало да запълни пропуските в образованието си.

— Край на следата — рече той после. — Така си и мислех.

— Ако искам да се прибера в къщи, крайно време е да потеглям. Или мога да ви помогна с още нещо, Тини?

Падингтон се изправи разочарован.

— Седнете пред комуникатора и разберете дали някъде няма да се извършва трансплантация на крак. Повикайте ме, когато сте готов. Аз ще съм в спалнята.

— Да не би да възнамерявате да си легнете?

— Да, мисля да си легна — подсмихна се Тимоти. — И оттам мога да работя с Наполеон. Тук ще си пречим взаимно.

---

[1] Ай Си Си — една от най-големите телевизионни и информационни компании в Съединените щати (б.а.). ↑

4

Измина доста време, преди Падингтон да се обади. Той откряна леко вратата и се изкашля. Тимоти му махна да влезе.

Две трети от спалнята беше заета от голямо, простиращо, се от стена до стена легло, над чийто край откъм възглавницата се намираше командно табло като в някоя фабрика или електроцентра. Четвъртата стена представляваше огромен видеоекран, върху който в момента трептяха гръмотевици, светкавици и бури. Изведнъж заплющя силен дъжд, мрачното небе се разкъса на облаци, между които изскочи сияещо слънце и освети във всички окраски на синьото и зеленото бучащо море с високи като планини вълни.

— Седнете! — Тимоти посочи долния край на леглото. — Добре ли ще ви дойде едно кафе? — Без да изчака отговор, той ловко измъкна от панела на леглото машинка за кафе и след малко в стаята се разнесе приятен аромат.

— Добре си живеете — рече Падингтон.

— Да бъдеш уважаван и скъпо платен слуга на големите шефове си има своите предимства. Открихте ли нещо?

Падингтон поклати глава.

— В никоя от чикагските клиники не лежи пациент, който да чака за крак с тези размери. Г-52 означава, че човекът трябва да е поне два метра висок. И без това не мога да си представя, че някой от колегите ми ще обработва трансплантант без паспорт, а последният лежи все още в нашия сейф.

— Но би било възможно, нали?

— Ако отново се определят параметрите. — Той отпи глътка кафе. — Иначе всички възможни операционни зали са заети. Операция с нашия крак няма да е възможна най-малкото през следващите четири седмици.

— Ако не са ви измамили.

— Защо да ме мамят?

— Защото някой от драгите ви колеги ще получи доста кръгла сумичка, ако извърши тайно операцията.

— Първо — каза Падингтон тежко, — говорих не само с колеги, но и с хора от екипите им, на които аз мога да разчитам — и той наблегна на „аз“, — второ, такива операционни зали струват милиони и те се използват всеки момент, т.е. без почивка, за да се извлече по възможност най-голяма печалба, така че нищо не може да остане скрито и, трето, познавам всички хирурзи в Чикаго, които са в състояние да извършат такава трансплантация. Никой от тях не би рискувал подобна криминална операция.

— Не може ли да са отлетели с вашата „пача“?

— Изключено. Още няма транспортни хладилници, в които да могат да се запазят свежи трансплантанти с тези размери повече от половин час. Можете ли да си представите с какви проблеми се сблъскваме при пренасянето им от една клиника в друга? Без хеликоптер това не би било възможно. Но дори да бяха отлетели от някоя писта близо до клиниката — той поклати глава, — няма клиники извън града, които да са на по-близо от един час полет.

— Непременно ли трябва да е клиника? Не може ли да се импровизира някаква операционна зала?

— Да се импровизира? Необходима е машина от типа сърце — бял дроб — черен дроб, изкуствен бъбрек, изпитател за неврони, свръхбързи шевни машини — целият арсенал на съвременната медицинска техника. И най-вече — сработване на екипа.

Тимоти го изгледа въпросително.

— Освен главния хирург са необходими още трима, по-добре дори четирима асистенти, двама анестезиолози или поне един. И четири сестри. Това е минимумът. Колкото са по-малко хората, толкова повече трябва да са свикнали един с друг.

— Колко време е нужно за подготовка?

— От два до четиринадесет дни, в зависимост от това, колко голям е периодът на непоносимост.

— Значи пациентът трябва да постъпи няколко дни предварително в клиниката?

— Не е задължително. Ако разполагаме с характеристиките му, достатъчно е да дойде ден преди операцията. Приспособява се не пациентът, а трансплантантът. — Падингтон се огледа къде да остави

празната чаша. Тимоти я пое от ръцете му. — Но, изглежда, в цял Чикаго няма пациент, който да чака за петдесет и два сантиметров крак. Или поне никой не е записан в списъците на официалните клиники и на регистрираните лекари. Но може би Капо^[1] има собствени клиники.

— Капо ли? — Тимоти се изсмя така, че чашата за малко да падне от ръката му. — Какъв примерен гражданин сте вие, Едуард. Нима вярвате на всичко, което ви показват на видеото. Капо не представлява нищо друго освен една измислица на хитри журналисти и на официалните говорители на разни организации.

— Да не би да твърдите, че цялата борба срещу Капо е само...

— Приказка — довърши Тимоти, — една хубава приказка за наивни слушатели, така че да има от какво да се страхуват и да не мислят за други работи.

— Ами Коза ностра, ами мафията?

— Това е било едно време. През миналия век. Повярвайте ми, Едуард, оттогава няма никаква разлика между чисти и мръсни предприятия. Още повече че използването на днешните закони носи по правило повече пари, отколкото нарушаването им. Старите престъпнически синдикати са започнали още през миналия век да влагат парите си в съвсем обикновени фирми. Откакто преди шестдесет години бяха легализирани основните им източници на печалба — хазартните игри, наркотиците и проституцията — и по този начин станаха свободно достъпни на всички групи на капитала, към тях се втурнаха също и така наречените сериозни концерни. Остава само въпросът, кой какви пазари владее. И когато се стигне до него, всички стават престъпници.

Падингтон го гледаше и не вярваше.

— Добре, добре, да оставим това, — потънал дълбоко в мисли, Тимоти погледна към видеостената, където сега се образуваха дребни облачета над почти огледално гладко море. — Значи е безсмислено да се отлети с трансплантанта. И за нашия случай няма нито клиника, нито лекар, нито пациент в цял Чикаго. Защо, по дяволите, са ви откраднали „пачата“ тогава? И освен това са я заменяли на два пъти. Защо е бил убит Карутърс?

Падингтон повдигна безпомощно рамене. Тимоти наведе глава и чак след известно време погледна отново професора.

— Забравете всичко — рече той повелително. — Искам с никого да не говорите за това. Помолете Хопкинс да преустанови разследванията. Кажете му, че със смъртта на Карутърс проблемът за вас е приключен. Няма да има повече кражби. Който се е нуждаел от крака, вече се е сдобил с него. И не споменавайте никому, че сте бил при мене заради този случай. Сутринта напуснете „Небраска“ колкото се може по-незабележимо и занапред не идвайте повече тук. Също така не се обаждайте. Един мъртвец стига.

Тимоти посегна към командното табло, след малко музика запълни стаята — една старовремска симфония от XVIII или XIX век. Падингтон никога не я бе чувал. Седеше на ръба на леглото и не смееше да прекъсне мислите на Тимоти. Накрая се изкашля, но след като това не помогна, той побутна Тимоти. Последният само се обърна настрана и захърка. Падингтон се върна в кабинета и се изтегна в едно кресло.

---

[1] Наричателно име на гангстерска организация, произлизащо от Ал Капоне, крал на гангстерите в Чикаго през XX век (б.а.). ↑

5

Тимоти прекара следващия ден в трескава работа. Едва се бе сбогувал с професор Падингтон, когато започна да бомбардира всички възможни хора със запитвания, като презаписваше все нови и нови данни, след което дискутиреше часове наред с Наполеон, докато не му се наду главата. Погледна часовника си.

— Окей — измърмори той, — и без това е време за залеза.

Без да се бави много, подбра съответния фрак. Но после стоя доста по-дълго под оцветителя. Рубиненочервеното, което бе избрал най-накрая, все пак не му хареса. Той обезцвети фрака и го остави да се боядиса в оранжево. За ризата си избра наситено лилаво. След това седя дълго пред огледалото и вчесва внимателно гъстата си коса, докато тя доби подходящ матоволилав оттенък. Накрая Тимоти боядиса един кичур над челото си в ярко оранжево. Когато се погледна в огледалото, остана много доволен от себе си.

Том по поздравя с широка усмивка, поклони се ниско, но въпреки това главата му не достигна надолу до Тимоти.

— О, маса Тини — каза той на жаргона на негрите роби, който заедно с украсената със златни ширити униформа спадаше към ролята му на момче в асансьора на бар „Стардъст“, — защо аз не зная, днес вие в оранжево идва, аз тогава облича синьо.

Тимоти му намигна. Когато стигнаха 1112 етаж, Том отвори вратата на асансьора с такъв трясък, че всички глави в бара се извърнаха. Той се изпъна тържествено, сякаш бе докарал президента на Щатите. Тимоти бавно се придвижи към тезгяха, оглеждайки се внимателно наляво и надясно, като от време на време удостояваше някой от гостите с усмивка. Изглежда, се наслаждаваше на учудването и възхищението, които предизвикваше.

Барманът вече му бе сложил специалния стол. Тимоти му махна благосклонно.

— Здравейте, Мелвин!

— Здравейте, мистър Тини!

Тимоти си поръча „олд финч“ без лед.

— На мене също — рече някой зад гърба му, — но с лед.

Беше Смайли Хепбърн, и то облечен в смокинг! Тимоти го огледа развеселен.

— Не ме зяпай така! — изръмжа Смайли. — Всичко е заради теб. Бях на един прием на Медицинската академия. Само поканата ти струва сто долара. И тъй като вече бях облечен доста елегантно, реших да ощастливя и твоя шикозен бар и да пия за твое здраве... и за твоя сметка. Помислих си, че ще искаш да видиш залеза. Ако не, след това щях да сляза долу. Наздраве!

— Наздраве! — Тимоти посочи западния прозорец, където слънцето се гласеше да потъне в облаците.

Смайли не бе узнал много. Най-ценното, което носеше, беше списък с имената на хирурзи, изгонени от Лекарския съюз заради криминални операции. Тимоти изчезна за момент зад бара и ги предаде на Наполеон. И на един познат от охраната на полетите.

Към полунощ бяха опитали всички видове уиски и взеха на прицел коняка.

— Човече — каза Смайли с натежал език, — това ще е една сметка, висока, колкото барът тука. Кой ще я плати? Кой е клиентът ти?

— Аз сам съм си клиент. Просто не мога да понасям да има нещо, което не разбирам.

— И ти си един — изкиска се Смайли, — като че ли човек би могъл да разбере този свят! Разбираш ли защо вече от три седмици няма пресен хляб? Или защо старият Форман на всеки шест месеца си взема нова жена, макар въобще да не може повече, или защо „Универсал“ тренира цяло стадо водолази, въпреки че изобщо няма вече истинска вода, или защо имаме Космическо управление, щом не бива да изстрелваме дори миниатюрен спътник? Разбираш ли всичко това?

Той удари Тимоти по рамото и едва не го събори от стола.

Барманът се наведе над Тимоти:

— Не заради мене — прошепна той, — но за вашето реноме, Тини, би било сигурно по-добре...

— Затваряй си устата! — изломоти Смайли. — Тини не се нуждае от реноме. Тини е най-великият и ако някой от тези предвзети

контета тук иска да оспорва това, ще му разбия муцуната.

Той се опита да се извърти, но се свлече от стола. Том застана мигновено до Смайли и го повлече към асансьора.

— Твоето реноме! — сумтеше Смайли, когато излязоха от асансьора. — Станал си истинска наконтена маймуна, Тини. Кайсиев фрак и сини коси!

Тимоти го удари в стомаха.

— Задръж въздуха, Смайли. Какво си мислиш, защо разигравам този цирк? Джудже в най-добрия случай това е само смешно, но едно суетно, арогантно джудже-сноб е нещо друго — атракция!

Наполеон ги поздравя с кашляне. Тимоти взе лентата от отвора и я подаде на Смайли.

— Можеш ли да прочетеш това, защото аз не мога. Буквите танцуваха, просто танцуваха.

— Ти си пиан — обясни Смайли. — Нужна ти е глътка алкохол. Къде държиш уискито?

Тимоти бърникаше нещо по Наполеон.

— По изключение веднъж ще ти разреша да говориш с мене. Какво искаш?

— Сър — прозвуча гласът на Наполеон. — Помолихте ме да си запълня познанията за талка. Талкът представлява моноклинно кристализиращо вещество, което образува листовидни агрегати и е мазно на пипане. Или с други думи, магнезиев силикат, чиято формула е $3\text{MgO} \cdot 4\text{SiO}_2 \cdot \text{H}_2\text{O}$. В стрито състояние талкът е бил използван по-рано като абсорбиращо вещество и като пълнител за пудри, пасти, фармацевтични смеси и таблетки, а също и като средство, улесняващо плъзгането върху гума и пластмаса, например при хирургически ръкавици, водолазни костюми и гимнастическо облекло. Ще разрешите ли, сър, да направя във връзка с това една забележка?

— Не разрешавам — измърмори Тимоти. После извика сервитьорската количка.

Смайли огледа бутилките.

— Тук разполагаме с всичко, което душата желае — рече той. — Не разбирам защо ходиш в този скъп бар. Само заради залеза ли?

— И заради клиентелата ми, която седи там. Тази вечер се бяха събрали най-малко десет милиарда долара.

— Ти си честолобив, Тини. Човек не трябва да мисли за работа особено когато има уиски. Защо му и трябва? Имаш всичко — апартамент в „Небраска“, дори над смога, собствен компютър, мавзолей, поръчки колкото искаш, успех, пари.

— Само най-важното ми липсва — продума тихо Тимоти, — любов.

— Който има пари, има и любовта, стига да пожелае.

— Искаш да кажеш секс, Смайли. Любовта не може да се купи.

Смайли сложи ръката си върху рамото на Тимоти.

— Извинявай, Тини. Хайде да изпием още по едно. Какво се е случило в действителност с този крак?

— Само ако можех да знам. — Тимоти потри върха на носа си. — Защо трябва да се краде крак, който би могъл да бъде получен почти безплатно от Общественото здравеопазване? Това би имало смисъл само ако операцията е нелегална. Защо е нелегална? Човек може съвсем открито да си замени крака. Е, ако бе някоя промяна на лицето! Защо са сменили на два пъти крака? Защо не са откраднали веднага необходимия? Отгоре на всичко, изглежда, че изобщо няма никой, който да се нуждае от крак с такива размери.

Наполеон се изкашля.

— Какво искаш? — попита Тимоти.

— Ако на някого не му трябва крак от тази класификация — обади се Наполеон, — тогава с голяма вероятност трансплантантът е предназначен за някой, който тепърва ще има нужда от него.

— Може би, ако се осакати сам, така ли? Отначало човекът е искал да си вземе къс крак, после голям и най-накрая не ляв, а десен.

— Остави го този дърт Наполеон — избърбори Смайли, — та той е пиан.

6

Сигналът за спешно повикване извади Тимоти от леглото. На апарата бе Падингтон.

— Извинявайте, Тини, мога ли да вляза за момент. Обаждам се от фоайето. Много е важно.

— Тогава трябва да почакате, Едуард. Ще ми е необходим най-малко половин час.

Тимоти успя за двадесет минути да разбуди Смайли и да го изхвърли навън, да вземе един душ, да се облече и да поразтребви наполовина жилището. Когато професорът дойде, на масата вече бе сервиран чай.

— Не знам дали още ви интересува — каза Падингтон, — обаче има все пак една възможност за трансплантация. Когато научих за нея, веднага си поръчах аеротакси. — Той махна успокоително с ръка. — Внимавах добре. Никой не ме следеше.

— Отлично — похвали го Тимоти.

— Операционната зала на клиниката „Универсал“ на 83-та улица ще е затворена в другиден сутринта по време на първа смяна поради ремонт, както казват. Предвидената операция е обложена, екипът е получил извънредна отпускат. — Падингтон погледна триумфиращо Тимоти. — Тази операционна зала е била затворена миналия петък по същата причина, но нищо не е било ремонтирано.

— Момент — рече Тимоти. — За пръв път ви бяха откраднали крак в сряда вечер, нали?

— И в четвъртък сутринта бе върнат обратно.

— Защо Карутърс не е откраднал втория крак още в четвъртък? Тогава операцията би могла да бъде извършена в петък сутринта.

— Не би имало достатъчно време да се адаптира трансплантантът.

Тимоти поклати замислено глава.

— Трябва да има и нещо друго, Едуард. Смятате ли, че Карутърс е могъл да сгреша дължината на крака?

Тимоти отиде до комуникатора и взе последните съобщения. Изведнъж подсвирна с уста.

— Във вторник миналата седмица в Чикаго е пристигнал някой си д-р Бенито Рамирес.

— Да не би да имате предвид онзи Рамирес, който някога се бе опитал да присади човешки ръце на маймуна?

Тимоти не отговори. Той прочете трескаво съобщението.

— И не е пристигнал сам. В списъка на пътниците е имало и други двама хирурзи, които също са били изхвърлени от Съюза на лекарите. Обзалагам се, че с тях е имало още анестезиолози и сестри.

Тимоти извади друго съобщение.

— Събота вечерта Рамирес е отлетял обратно. — Потънал в мислите си, сръбна от чая. — Снощи Наполеон каза нещо — внезапно промърмори той. — Наполеон, повтори предложението си относно краката!

— Ако някой се нуждае от крака мГ-д-52, тогава е много вероятно трансплантантът да е предназначен за някой, на когото тепърва ще стане необходим. Вие забелязахте, сър, че трябва да бъде нещастен случай, който все още не е станал, или дори самоосакатяване...

— Стоп! — Тимоти изключи говора на Наполеон. — Може да е това: някой, който ще загуби крака си при някакъв, да го наречем засега „нещастен случай“. Операцията ще е подготвена. Но мъжът избягва. Кракът е върнат. Намира се нов човек и се открадва втори крак. Рамирес проверява дали трансплантантът е подходящ и как да бъде адаптиран, след което отпътува.

— Но защо след това го сменят още веднъж с десен крак?

— Защото ако на нещастния случай му е все едно кой крак ще пострада, то за жертвата не е едно и също. — Тимоти скочи и се заразхожда из стаята. — Сега са налице клиника, операционна зала и хирург. Трябва да намерим още и двуметров мъж, който предпочита да има нов десен крак вместо ляв. Искате ли да се обзаложим, че най-късно до утре вечерта Рамирес ще пристигне отново в Чикаго? — Тимоти погледна часовника си. — Остават ми най-много тридесет и два часа.

— Не е ли по-добре да се откажете от случая или поне да се обадите в полицията? Искам да кажа, щом зад всичко стои

действително „Универсал“... Съвестта ми е гузна, Тини. В края на краищата, аз ви въвлякох в тази афера.

— Успокойте се, Едуард. Това няма нищо общо с вас, просто изпитвам любопитство. Не мога да понеса да си пъкна носа в купчина боклук и да не разбере какво вони толкова там. Колкото до полицията, „Универсал“ има достатъчно полицаи в списъците си за подкуп, за да научи веднага. По такъв начин наистина ще се изложим на опасност и в най-добрия случай операцията само ще бъде отложена. А ние дори не знаем какво и кога ще се случи. Имаме само предположения, на които не би се хванал даже Хопкинс.

— Бихме могли да предотвратим операцията.

— И за какво? — Тимоти застава пред Падингтон. — Знаете ли, Едуард, операцията не ме интересува, тъй или иначе няма да си получите обратно крака. А можете ли да докажете, че е бил откраднат от вашата клиника?

— Разбира се, чрез паспорта.

— А ако отдавна съществува фалшив паспорт?

— Тогава не. — Падингтон изглеждаше много нещастен.

— Дори ако успеем да издействуваме заповед за обиск, смятате ли, че ще ни разрешат да влезем там по време на операция? Можем ли да докажем, че става дума за нелегална операция? Никой закон няма да е нарушен, ако „Универсал“ е наела Рамирес. Това, което трябва да предотвратим, е не трансплантации, ами този... „нешастен случай“. Сега си вървете, Едуард. Трябва да размисля. Някъде из гънките на мозъка ми се върти една идея, която трябва да уловя.

Тимоти отдавна не бе изпадал в такова трудно положение. Даваше от време на време почивка на Наполеон и междуременно се опитваше по всякакъв начин да се концентрира. Влезе във ваната, легна си в леглото, пусна си в произволен ред серия картини, натисна слепешката клавиатурата на музикалния архив и изслуша едно след друго фуги на Бах и банални шлагери, изгледа различни записи на видеоекрана, между които полет ниско над океана, надбягване със скутери в Големия каньон, пускането на хвърчила над пустинята и кулден театър за Дон Кихот. Но нищо не помагаше.

Най-накрая отиде в кухнята и огледа запасите си. Реши да изпече шведски кекс с мая.

Тимоти глътна две лилави перли, за да се изключи напълно за един час. След това се отдаде само на кекса: разби сметана, разтвори маята в мляко, замеси тестото. Изчака търпеливо, докато увитата в кърпа тестена топка се отлепи от дъното на кофата със студена вода и се надигна, след което прибави захар, разточи тестото, поръси го с бадеми и стафиди и накрая оформи продълговатото руло. Ако някой наблюдаваше Тимоти, никога не би му хрумнало, че той се занимава с един от най-тежките случаи в практиката си. Докато приготвяше захарната глазура, споменът изплува. Но не и решението.

Тимоти започна да ругае гласно проклетото пиене и Смайли, който никога не можеше да получи достатъчно информация. Но по средата на една ужасна арабска клетва млъкна, изтича до комуникатора и се свърза със Смайли Хепбърн.

— Трябва да си спомниш — нахвърли се той върху него. — Вчера държа разпалена реч, колко слабо все още разбираш света. Моля те, повтори всичко, за което се сетиш, но дума по дума! — Тимоти се вслуша със затворени очи. Изведнъж лицето му просветна. — Благодаря, това бе всичко!

Преди Смайли да успее да каже нещо, Тимоти прекъсна връзката и изтича в мавзолея. По пътя погали Наполеон и му викна:

— А ти си най-великият!

Застана пред умивалника, отви крана за вода, извади от тръбата тънък шнур от стъклени влакна, разтвори края му, взе две капсули от крана и ги закрепил за двата края на шнурата. После пъхна едната капсула в ухото си, а другата в ъгъла на устата. След това завъртя крана на топлата вода и така задействува трептящия кварц.

Трябваше да почака цели пет минути, докато Големия брат се обади. Гласът звучеше метално, почти нечовешки.

— Трябва пак да ми помогнеш — рече Тимоти. — Търся предприятие или институт с директен достъп до вода.

— Това има степен на секретност „две“ — запротестира Големия брат. — Само правителственият компютър разполага с подобна информация.

— Иначе щях ли да се нуждая от помощта ти? Утре вечер някъде в Чикаго ще бъде инсценирана голяма свинщина. Не ме питай каква.

Сам не знам все още.

— Ако нещо се провали, и двамата сме загубени.

— Какво може да се провали! Разчитай на мен. Никой няма да разбере, че можеш да влезеш в компютъра на правителството.

— Е, добре, ще се опитам. Но нищо няма да получиш по-рано от утре сутринта.

— Окей. Утре сутринта ще бъде тъкмо навреме. И без това не се чувствавам достатъчно силен да не мигна цяла нощ.

— Болен ли си? — осведоми се загрижено Големия брат.

— Само съм махмурлия.

— Не трябва да пиеш толкова, Тини.

— Имаш право. Но понякога се налага да се понапия, иначе ще полудея от този хубав свят.

— Действително ли трябва да влезем в мавзолея? — изохка Падингтон. — Мразя звукоизолирани стаи.

Тимоти го изблъска през вратата.

— И сега ли ги мразите?

Той посочи масата, върху която стоеше бутилка мозелско вино.

— Мисля, че искате да научите как се разреши случаят ни? Има едно-две неща, които никой не бива да узнае. Дори това, че ви го разправам, е лекомислено. Разчитам, че ще мълчите.

— Естествено. Но ако нещо ви затруднява...

— Знаете ли, Едуард, ще ми се отрази добре да поговоря за това. А с кого, ако не с вас?

Тимоти отвори бутилката и напълни чашите. Падингтон опита внимателно виното. Лицето му грейна.

— Нещо ми се въртеше в главата — обясняваше Тимоти. — Най-накрая се досетих какво. Докато пекох кекса.

— Докато какво?

Тимоти пренебрегна въпроса.

— Някой ми бе разказал, че „Универсал“ тренира водолази. Да, водолази. Макар че вече няма почти никакви обществено достъпни води, особено в Чикаго и околностите му. Освен това, спомняте ли си, полицията намери смачкана туба с талк край мъртвия Карутърс. Наполеон проучи, че едно време са използвали талк за улесняване на плъзгането, когато се обличали гумени или пластмасови дрехи. Аз естествено си помислих най-напред за гумени ръкавици и операции и забравих този факт. Но кой хирург използва днес гумени ръкавици? На водолазите обаче им е нужен талк, за да облекат костюмите си. Сега оставаше само да свържа правилно отделните факти.

Тимоти отпи голяма глътка. Падингтон също вдигна чашата си.

— Карутърс открадва крак и бива убит. Край него е намерен талк. Талк употребяват водолазите. „Универсал“ тренира водолази. „Универсал“ разполага също с операционна зала за трансплантации.

Рамирес е бил в Чикаго и вчера е дошъл отново. Това, което трябваше да търся, е място, което да има нещо общо с водолази и където човек би могъл да загуби крака си.

Тимоти изпи чашата си и наля отново.

— Повечето достъпи до водата в Чикаго са така охранявани, че не е възможно човек да мине през тях. Остават около две дузини различни заводи и институти, които товарят радиоактивни или други отровни отпадъци директно в подводници. Само в един-единствен от тях охранителната инсталация е такава, че ако човек иска да мине, не рискува нищо друго, освен да изгуби някой крак. Но това можеше, разбира се, никога да не го научим.

Тимоти се изправи и се заразхожда из стаята, като продължи да говори:

— Ако историята не бе започнала толкова откачено, вероятно никога не бих стигнал до разкриване на загадката ѝ, но в дадения случай, изглежда, абсурдното е нещо нормално. — Той се спря пред Падингтон. — Става дума за Института за ядрени изследвания на концерн „Монолайн“. Шахтата, през която изхвърлят пресования на пакети боклук към подводниците, е достатъчно голяма, за да може да проникне през нея двуметров човек. Обаче всичко, което минава през шахтата, пресича пътя на сноп различни лъчи, които разрушават и най-стабилните молекули. Затова отначало отхвърлих този институт. Но лъчевото оръдие е скъпо. Ето защо са го свързали с биосензори и източник на ултразвук, сигурно не само за да пазят шахтата от промъквачи се хора, но същевременно разни плъхове и жаби да не задействуват скъпия лъчев капан.

— Значи двоен капан — каза Падингтон.

— Да. Но двата капана са взаимно свързани. Когато се задействуват биосензорите и предизвикат ултразвуков удар, лъчевото оръдие се блокира за няколко секунди. Така че някой плъх да не го задействува, преди да издъхне. Но ако някой, така го изчислихме с Наполеон, носи звуконепроницаем скафандър и стъпи там, да речем, само с един крак? Тогава само този крак ще бъде поразен и човекът може да премине безпрепятствено блокираното лъчево оръдие.

— Защо тогава той не пусне някой плъх или риба пред себе си?

— Да, защо наистина? При този въпрос бях близо до отчаянието. Но тогава Наполеон попита: да не би човекът да иска не да влезе, ами

да излезе от Института?

Тимоти седна отново и смигна самодоволно на Падингтон.

— Именно така беше! Осведомих се веднага. Лъчевото оръдие е снабдено и от двете страни с биосензори. По този начин абсурдното положение се изяснява, защото институтът на Монолайн е така охраняван, че никой не може да внесе тайно нещо живо. Сътрудниците му дори трябва да минават голи през една камера. Значи самият мистър Хикс е трябвало да излезе оттам. Вероятно не е толкова трудно да се излъже един електронен портиер, че човек си е тръгнал. Тогава мистър Хикс се оставя да го заключат, за да може на спокойствие да открадне, каквото пожелае, качва се в един контейнер или в каквото и да е там и се спуска в шахтата. При биосензорите изважда навън единия крак, задействува ултразвука и така блокира лъчевото оръдие. В това време водолазите са отстранили подводницата, събираща боклука, посрещат мистър Хикс и го закарват в клиниката, където вече чака д-р Рамирес, за да му присади нов крак.

Падингтон кимна въодушевено.

— Звучи твърде логично, Тини. Само че, извинявайте, изходната ви хипотеза не е съвсем сериозна. Искам да кажа, че намирането на талк край Карутърс и използването му от водолазите...

Падингтон спря на средата на изречението си и погледна объркано хилещия се Тимоти.

— Смешното е — каза Тимоти, — че и водолазите днес не използват вече талк. Но главното е, че това ни доведе до правилното решение.

— Значи комбинациите ви са били правилни?

— Фрингс, шефът на Охраната на „Монолайн“, бе тук преди два часа, за да ми благодари. Разреших му да представи всичко като собствена заслуга, за да спечеля, както каза, „един приятел за цял живот“.

— И омразата на „Универсал“.

— Някой споменавал ли е нещо за „Универсал“? Аз не съм. Никому, разбирате ли, Едуард?

Падингтон кимна утвърдително.

— На Фрингс казах само, че съм научил за опит за кражба и как евентуално ще бъде извършена.

— И те са хванали мистър Хикс? Кой е той?

— Не съм питал Фрингс. — Тимоти замълча. Беше се излегнал тихо на креслото и свитите му устни бяха като тънки резки.

Падингтон го наблюдаваше смутено.

— Мъртъв е — рече най-накрая Тимоти. — Лесно биха могли да го причакат и да го хванат. Обаче са си направили шега с него, като са го тласнали в собствения му капан. Сложили допълнителна сигнализация на сейфа и когато тя показала, че мистър Хикс се опитва да го отвори, нахлули с голям шум. Мистър Хикс изпаднал в паника и решил да избяга по набелязания път. Но Фрингс отстранил връзката между защитите. Така че изваждането и жертвуването на единия крак не е помогнало на мистър Хикс и секунди по-късно той е бил поразен от лъчевото оръдие.

— Въпреки всичко това е успех — каза Падингтон. — Искате да предотвратите този „нещастен случай“, Тини, и успяхте, макар че на практика не разполагате с нищо. Само великолепната ви комбинация...

— Престанете — срязва го Тимоти сърдито. — Успех! Искан да възпрепятствам кражба, а спомогнах за убийство!

— Не сте виновен за това, Тини!

Тимоти не отговори. Беше втренчил поглед в тавана.

— Така никога няма да разберем защо левият крак е бил сменен с десен — рече Падингтон.

— Сигурен съм, че при първото изследване Рамирес е установил, че тъй или иначе мистър Хикс скоро ще загуби десния си крак. Може би рак? По-нататък предполагам, че мистър Хикс е поставил условието още сега да му се смени този крак.

— Спомена ли ви Фрингс какво са искали да откраднат от „Монолайн“?

— Знаете ли какво е тежка вода?

— Естествено, вода, която вместо обикновен водород има деутерий, изходен материал за ядрена реакция.

— Знаете ли също какво е тежко злато?

Падингтон го изглежда смаяно.

— Трансуран. От близо един век учените предполагат, че някъде след номер 126 в таблицата на Менделеев биха могли да съществуват елементи със стабилни ядра, изкуствени вещества, които няма да се разпадат веднага. От тези трансуранови елементи се очаква да бъдат

получени съвършено нови материали с още неизвестни или засега недостижими свойства. Някой ми беше разказал, че Монолайн отдавна работи върху получаването на така нареченото тежко злато.

— В такъв случай това обяснява цялото им старание — въздъхна Падингтон. — На мен биха ми стигнали само няколко унции обикновено злато.

— Не мога да ви услужа с подобно нещо — рече Тимоти, — но какво ще кажете за чаша кафе и пресен шведски кекс с мая.

— Мая ли казахте?

— Да, така казах. Не знаете ли какво е мая?

— Знам, при нас, в клиниката, имаме гъбични култури за мая, които трябва да убиват бактериозите. Учудвам се само какво общо може да има кексът с маята.

АЛФРЕД ЛЕМАН, ХАНС ТАУБЕРТ СТЪКЛО?

6. 3. 22

Неприятностите започнаха още днес, на втория ден в РТ 12, в края на дежурството.

По време на пътуването работата ни не е напрегната. Уредите сами извършват проверките и си подават сигнали. Даже автоматиката скучае. Пътят води направо в тъмната като нощ пустош, където липсва дори хоризонт, който би създал илюзия за ограниченост. Колко много от тънкостите в системата на колата са проектирани напразно. Машината трябва да преодолява отново и отново тези еднообразни плоски възвишения и плитки долчинки по стъклената повърхност, позната на всички ни до втръсване.

Тук, вътре в колата, непрестанното издигане и спускане ни държи постоянно в движение и прави досадно забележима гравитацията на великана под нас.

Изведнъж се чу сигнал с неприятно висок тон, чиито трептения играят по нервите. Едновременно с него на контролното табло замига една червена светлина, указваща повреда в дясната гъсеница, това засягаше мен. Трябваше да изляза с Анцев. А навличането на скафандрите бе досаден ритуал, който трябваше да бъде извършен с търпение и сила.

Като се държахме здраво и пазехме равновесие върху стъклената повърхност, ние заобиколихме колата отвън и стигнахме до дясната ѝ страна. Въпреки безпомощните подхлъзвания, бързината и безпокойството, какво ли се е случило, не можех да устоя на странното очарование на този свят. Освен колата, чудовищната равнина и черното небе, сякаш прободено от малки, бледи звезди, наоколо нямаше нищо друго.

Анцев вървеше след мен и носеше лампата, като ругаеше полугласно. Той вдигна за секунда поглед и си пое дълбоко дъх:

— Човече, това е... Който свикне с това тук, няма въображение.

От високоговорителите в шлема прозвучаха едновременно звънлив кикот и неопределено ръмжене, явно гласовете на Минехоа и Фалкховен. Минехоа, или Смеещата се вода, носеше с право индианското си име. Сега се зарадвах на веселието ѝ, което напоследък заплашваше бавно да се стопи. Момичето намираще за доста чудати емоционалните изблици на Анцев или поне това, че им даваше израз.

Като продължи да се пързая, Анцев изръмжа смутено:

— Ей, да си затваряте устата там вътре.

Ние не можем да виждаме другарите си в колата, но те могат да ни наблюдават. Човек забравя това понякога.

Като минах от дясната страна, прокарах ръка по звената на гъсеницата и ги опипах. Ето къде бе повредата! Анцев я освети. Виждаха се груби назъбени парчета. Едно звено от веригата се бе скъсало.

Инструментите, които обикновено носехме с нас, не бяха достатъчни за извършване на ремонта. Анцев трябваше да се върне в колата и да донесе резервни части. В това време аз започнах да свалям повреденото звено.

Вътре трябваше да помагат на Анцев. Никой не разговаряше с мен, значи не друг, а Фалкховен бе поел грижата да ме наблюдава на екрана.

За известно време, докато отделях един по един свързващите елементи, останах съвсем сам и се отдадох на мислите си.

В началото ни потискаше представата за вечния мрак. Всички знаехме какво ни очаква. Знаехме го още дълго преди старта. Перихелият на планетата, на която трябваше да кацнем, бе точно известен и възлизаше на близо два милиарда километра. Число, означаващо много. Слънцето в центъра на орбитата щеше да представлява само една от безбройните еднакви искрици на небето. Но самата планета единствена бе по-особена от останалите планети. В ИКК бяха решили: да се съберат сведения за тайнствената ѝ отражателна способност — една от основните причини за полета. А той бе доста дълъг. Личната програма на всеки от нас навярно бе помогнала да понесем тежестта на пътуването дотук. Стремезите на всички, с малки изключения — може би на командира Стъфорд, — бяха насочени към един момент — пристигането. Това, което щеше да

последва, имаше дотогава имагинерен характер. Макар да се отнасяше до голямата задача, до целта на пътуването, до загрижеността, дали ще можем да се справим. Но в продължение на много време този момент ни се бе струвал страшно отдалечен, така че за всичко, което ни очакваше след него, можехме да кажем, че ще е някак си по-различно.

И винаги си мислехме за едно: ще бъде тъмно. Свят без светлина. Днес този момент, е отминал. Вече сме тук.

А същевременно съвсем не чувствувахме живота си толкова променен, колкото си го представяхме по-рано. Скоро след като се бяхме събрали на масата и вечерният ни разговор заплашваше да стане твърде възвишен, Анцев рече с характерния си прозаичен тон.

— Е, какво? Вкусът на яденето е все същият. Не е ли така?

Това не отговаряше изцяло на истината, но представляваше тъкмо онази нейна част, която още никой не бе изговорил.

По време на шестнадесетте ваhti след кацането всички имахме по-рано или по-късно възможност да излезем от нашия добър 12 П 2000. През този период новото, което донесе работата навън, вече се изтърка и започваме да си даваме сметка за определени обстоятелства, които се проявяват едва с времето.

Сега тъмнината не ни прави толкова силно впечатление, вероятно защото отдавна се подготвихме за нея. Постепенно привикваме. Нещо друго изплува болезнено на преден план: липсата на свобода, на някакъв вид животинска свобода.

Така сме устроени, че трябва да се чувствуваме свързани с нещата около нас и особено с природата, да ги усещаме с очите, с ушите, с носа и върховете на пръстите си.

Вече от два дни се движим в РТ 12 по избрания маршрут. Теснотията в колата и високата гравитация ограничават желанието ни за движение. Ще има да работим много навън, всред „природата“. Ще спечелим ли от това? В скафандъра всичко е още по-потискащо. Няма да се вижда нищо освен неизменно ясното нощно небе и отражението му в безкрайната пустощ. В най-добрия случай — както и в момента дори — ще се долавят следите на амонячни изпарения и пръстите ще докосват предметите през ръкавиците. Затова пък има изобилие на оптични и акустични сигнали. Но цялата тази информация получаваме „преведена“ от апаратите, нищо не се изживява непосредствено.

Според Сара това, което ще поддържа нишката на живота ни, ще е мисълта, че сме шестима, или дванадесет, ако броим и останалите в 12 П. А тя има предвид непосредствеността на разговорите, контакта на човек с човек, разбирателството и усилието за неговото постигане, сериозността и веселието. Не мога да изброявам по-нататък.

Към това трябва да се прибави и безпокойството. Никой не го е назвал по име досега, но то нараства, и не само у мен. Страхувам се, че скоро ще вземе връх над всички други затруднения.

Една люлееща се светлинка, която потрепваше призрачно около силуета на колата, прекъсна разсъжденията ми. Анцев пристигаше, както оповести звучният глас на Фалкхозен, и пъшкаташе под тежестта на резервните части. Дори и него, с набитото му и яко телосложение, го измъчваше гравитацията.

— Разполагаме с още доста звена — обяви той по време на монтажа. Неприятности ли предвиждаше Анцев?

Половин час по-късно седяхме отново в колата. РТ 12 се носеше напред. Всеки си имаше работа.

Масивното туловище на Фалкховен беше като заклещено в нишата на радиостанцията. До него Минехоа изглеждаше съвсем миниатюрна под черния водопад на косите си. Колкото и да бе чудно, тя все пак си беше намерила място на късата седалка. Дватамата преглеждаха една кодирана лента, която се плъзгаше безкрай през спокойните пръсти на момичето. Когато Минехоа я задържа, Фалкховен вдигна дясната си ръка. Разпери палеца и показалеца на мощната си лапа и ги постави на външните ъгли на светлите си, леко изпъкнали очи. Прокара бавно пръсти през веждите си до началото на носа, така че твърдите им сиви косми щръкнаха във всички посоки.

— Отначало — рече той. Това бе всичко, което се чу от двамата.

От другата страна пулсираше повече живот. Там Бернин работеше на „голямата маса“, както я наричахме. Въпреки че тялото му изглеждаше слабо, той изпълваше с непрестанните движения на крайниците си изненадващо голямо пространство и претендираше да заеме относително широката повърхност само за себе си. И за да наложи собствеността си върху нея, я отрупваше с безбройни листове и хартийки, ленти и табелки като свидетели за периметъра на дейността му. Изпълнен с неуморна припряност, той изписваше все нови и нови листчета със скици и кратки изчисления и ги прибавяше

към наличните вече по начин, който не позволяваше да се разгадае принципът на подреждането. Може би затрупаната дълбоко в подсъзнанието му мисъл, че редът все пак е необходим, го караше от време на време да прокара набързо ръка по русия си перчем. Знаехме какво измъчва пренапрегнатия учен. Това бе стъклената повърхност на планетата. Бернин решаваше структурни проблеми.

Анцев се бе скрил зад една книга, която не изглеждаше твърде научна. Сара оставаше невидима и трябваше да се предполага, че се намира в кухничката на колата, а аз се опитвах да пиша.

През това време Бернин работеше на все по-високи обороти и изведнъж избухна:

— Абсолютно нищо друго не е възможно!

С удоволствие оставихме заниманията си и щом видяхме, че върху неодобрително смръщено лице на Фалкховен са останали само обичайните бръчки, се възползвахме от избухването на Бернин като добре дошъл предлог, за да си побъбрим. Ставаше дума, както вече доста често, за загадъчния материал на повърхността.

Думите на Бернин едва смогваха да следват свръхбързите му мисли. Той обясни, че всички анализи, направени в 12 П, трябва да са чиста глупост.

— Е, не точно глупост — поправи се бързо той и подкрепи с енергични жестове недостатъчната изразителна сила на словата си. — В 12 П извличат какво ли не от анализите. Там ги обработва Ян. Нима той иска да каже, че целулозата и белтъкът са едно и също, само дето в белтъка има още малко азот? Минехоа измери толкова много НЧ-стойности! Е, да, по право те нямат нищо общо, но ако човек прегледа данните от анализите и ги свърже мислено с НЧ-измерванията, трябва да забележим нещо! Човек трябва да види, че тук се крие някаква система! Градивните елементи на това вещество не са разхвърляни безразборно, между тях цари ред!

Бернин взе да рови сред книжката си, но напразно, тъй като дори листовете хартия тук са тежки и се противопоставят на посегателство. С примирение се отказа да демонстрира някой пример.

— Тук има определена... връзка — каза той, но явно това не бе изразът, който търсеше. Погледна безпомощно околните.

Борбата на Бернин с инерцията на вещите и думите намери живо отражение в усмивката на Минехоа. Тя се радваше, че упоритата ѝ

работа бе намерила смисъл и че тъкмо Бернин се бе заинтересувал от нея.

Фалкховен? Той не се усмихваше, защото бе завладян от мисълта, която Бернин не успя да изрази.

8. 3. 22

Предчувствието на Анцев не го излъга!

Двеста минути след първата авария се скъса следващото звено. Вместо да спим, за тридесет часа заменихме едно след друго четиридесет и едно звена.

По повредените парчета не можеше да се забележи нищо, което да издаде защо се бяха скъсали. Въртяхме ги в ръцете си и разбрахме, че така няма да може да продължи дълго. С груби думи давахме израз на безсилието си.

Казах на Фалкховен, че всички заменени звена се намират между деветнадесетото и седемдесет и седмото на лявата верига и между тридесет и шестото и деветдесет и четвъртото на дясната, тъй като подобно разпределение ми се стори особено.

— Разликата дава петдесет и осем — продума Фалкховен, полуоткъснат от света, и изведнъж добави съвсем разбуден: — И двата пъти!

— Това е точно броят на звената от една верига, които се допират едновременно до почвата — рекох аз.

Бернин стоеше до нас и улових почти дебнещия поглед на сивите му очи.

9. 3. 22

Бернин, още по-блед от обикновено, от вчера е обзет от трескава дейност.

Дразнеше ме. Постоянно се пречкаше пред голямото табло, на което се появяваха сигналите за повреди и където червените надписи „дясна гъсеница“ или „лява гъсеница“ час по час светваха с отровен блясък. Днес неприятностите продължиха, макар и през нарастващи

паузи. Това не бе чудно, тъй като междувременно почти всички сто и шестнадесет застрашени звена на гъсениците бяха заменени.

— Аз ще те придружавам навън — бе обявил Бернин.

Той ми помагаше при ремонта вместо Анцев и компенсираше с упоритост липсващата му физическа сила. Изчакваше с иронична отпуснатост момента, в който успявах да открия повреденото звено на гъсеницата. Посрещаше с „Аха“, „Да, да“ или „Много добре, много добре“ съобщението, че то винаги без изключение беше от един и същ отрязък от веригата.

Докато останалите се ядосаха на честите спирания, Бернин като че ли тъкмо в тези къси периоди си възвръщаше душевното равновесие. Във всеки случай поведението му изразяваше това с дразнеща яснота.

Като драскаше с върха на обувката си по светлата стъклена почва, той показва какво занимава мисълта му.

— Тази материя е виновна, това гадно вещество. Разяло е гъсениците още преди да тръгнем. След разтоварването колата стоя цели девет смени край 12 П.

Стремежът му към движение бе задушен от лепкавата, жилава съпротива на скафандъра и цялата му напирателна възбуда се обръщаше навътре.

Той внимателно се завъртя и забърза към шлюза със смешната безпомощна походка, която ни налагаше огледалната повърхност.

Скафандрите ни, закачени в сушилнята, капеха още от топящия се скреж, когато заварих Бернин, седнал отново на масата си, да раздробява с пот на челото малки парчета от пластмасата на гъсениците.

— За рентгеновата сонда — обясни той.

Веднага щом печатащото устройство замълча, Минехоа откъсна хартиената лента и предаде числата на компютъра в 12 П.

— За Ян! Само за Ян! — викна след нея Бернин, без да се обосновава защо предпочита неговото сътрудничество. Вече подготвяше следващата проба.

Защо поведението на Бернин привлича толкова вниманието ни? Не само той е нервен, ами и ние!

Само че не успява да прикрие добре това, което изпитва.

Някои неща просто премълчаваме, като че ли не съществуват. Но всеки носи още в себе си шока, който получихме от този „пейзаж“ при пристигането ни. Неколцина от нас наблюдаваха командира Стъфорд, когато малко преди кацането доби първите си впечатления от повърхността на планетата. Какво ли не бе вижда, през живота си, тю това тук го изненада. Реакция можеше да се забележи дори у Фалкховен, който никога не даваше какъвто и да е израз на чувствата си.

Естествено голяма част от официалното поръчение се изпълни почти от само себе си. При толкова странна повърхност на небесното тяло необикновената му отражателна способност бе лесно обяснима. Получаването на точни резултати от изчисленията се превърна направо в ученическа задача. Но успехът на първоначалните работи не промени някои обстоятелства, които имаха силно емоционално въздействие върху нас. Ако се отдадеш на гледката наоколо, ще изпиташ не само нейната екзотична хубост. Съвсем точно си спомням един случай. Всички се бяхме зарадвали да видим веднъж Минехоа в скафандър и да наблюдаваме дали нейната грациозност ще успее да победи тромавата груба броня. Трудният път по коридора под външния асансьор на 12 П 2000 бе отвялякъл тогава вниманието й. Обаче на края на пътеката тя вдигна черните си очи и за пръв път непосредствено обхвана с поглед този пейзаж, губещ се в тъмнината без край, който вече не беше ограничен от телевизионните екрани и чиято поразяваща сила не бе намалена от електронния превод на картината. Минехоа замря. После се обърна към нас и очаквайки помощ, ни огледа един по един. Знаем, че търсеше Бернин, но не можеше да го разпознае, тъй като всичките изглеждахме еднакво. Тогава тя се обърна с малки сковани стъпки и се подпря с протегнати напред ръце на стената на коридора, за да не вижда нищо друго освен тази ламарина, която й изглеждаше единствената надеждна опора. Анцев пръв разбра всичко и й помогна да се върне до асансьора.

— Не може вечно да си държи ръцете изпънати — забеляза той между другото. — Тук дори с нейното скафандърче те скоро ще й натежат. Какво стърчите наоколо като замислени пингвини? — извика той след малко. — Работа има достатъчно!

Равномерният ход на научните изследвания бе прекъснат, когато се наложи да бъдат направени определени химико-аналитични изводи.

Впечатлението ми днес е, че междувременно химиците са закъсали здраво и причината за неуспеха им изглежда се преплита с неизвестността, която тегне над нас.

Анализите на пробите не дават никакви резултати или си противоречат, ако материалите са взети от този слой, който покрива цялата околност с мантия, дебела няколко сантиметра. Сега, както и преди, е известно със сигурност само, че става дума за високомолекулен полимер на въглерода, водорода и азота. Плътноста му е изключително малка, молекулната му маса показва отклонения. В молекулите му се съдържат куп други елементи, особено тежки метали, свързани със сложни връзки. Всичко останало е неясно.

Още в първото си изказване, докато бяхме всички заедно в 12 П, командирът Стъфорд наблегна на въпроса, че при такава гравитация и тънък атмосферен слой все някога тук трябва да е паднало нещо — метеорити, големи парчета или поне прах. Но от тях не е открита никаква следа, а вече обследвахме доста голяма повърхност. Мненията се колебаеха ту в една, ту в друга посока. Стъфорд се бе излегнал в креслото си, с протегнати крака върху съседния стол, подпрял брадичка на гърдите си, сякаш спеше. Той почти не познава страната на родителите си, но като че ли свободните маниери на жителите на Северните щати на АС са наследствени. При него те се проявяват, когато размишлява. Изведнъж, без да променя положението си, командирът Стъфорд се обади по средата на спора:

— Нова! Това е... — Тъй като ние мълчахме, не разбирайки нищо, той се изправи. — Не проумявате ли? Повърхността изглежда нова или млада, ако искате. Тя няма възраст, която да личи по евентуални следи и драскотини.

Ян бе учуден от температурната разлика между сравнително постоянните сто и шестдесет градуса по Келвин ниско над повърхността и неизменните двеста шестдесет и осем градуса в дебелата няколко сантиметра кора. В минералите под стъклената мантия температурата отново спадаше. Като физико-химик явлението му се струваше необяснимо и той вероятно и днес не знае за какво да се захване, иначе би съобщил на Бернин.

Оттогава загубихме много от оптимизма си. Неразбираемостта не само бе завладяла мислите ни, но и физически ни атакуваше.

Когато се движат на границата на познатото, хората често срещат явления, които са им непонятни. Тогава ги подтиква любопитството и то е най-добрата им движеща сила. Но ние, дванайсетимата тук, сме твърде сами, за да можем да посрещнем непонятното само с любопитство. Съпровождатите ни и до днес остатъци от прастари традиции се сблъскват със съвременните ни възгледи. Непознаваемото ни плаши, както навремето са се страхували от демоните. Да се утвърдим като хора, които мразят демоничното, ни струва много усилия. Може би на това се дължи нервността ни.

10. 3. 22

Какофония от сигнали прекрати внезапно днешната ни почивка.

Всички се втурнахме към екрана, където Минехоа все още натискаше различни бутони.

— Ян се обажда! — извика тя и завъртя няколко копчета, докато настрои добре картината и звука от 12 П Пронизителните сигнали най-накрая замлъкнаха.

Междувременно сме изминали много километри. Въпреки големината на планетата кривината на повърхността ѝ оказва вече влияние на разпространението на ултракъсите вълни.

Ян съобщи резултатите си на Бернин. Говореше, както винаги, неизразително, сякаш предаваше обикновени колонки от символи.

От тях ставаше ясно, че почти всички борнокарбидни групи от мицеларния скелет на пластмасовите звена са се освободили и сега се движат безредно някъде всред молекулите на материала. Голяма част от карбидите, различна от останалите звена на веригата, липсваше напълно. Тогава не бе чудно, че гъсениците се късаха. Такъв разрушен материал вече бе годен само за опаковане на закуски.

— Превключи! — рече Фалкховен и бутна с дебелия си показалец Минехоа по рамото, което едва се подаваше изпод синьо-черната река на косите ѝ.

Момичето сръчно заработи с бутоните и му кимна, когато на осцилографа се появи характерната крива. Фалкховен поиска анализ на елементите в материала от повърхността, на която бе стояла колата след разтоварването ѝ.

Бернин вдигна глава и извика:
— Точно това ни трябва!

11. 3. 22

Очаквахме напрегнато отговора на запитването на Фалкховен. Обаче по време на вчерашното дежурство от 12 П не се обаждаха никакви. Сега и ние знаем защо.

Днес сутринта ни съобщиха лошите новини. Самите те имали трудности. Трите тежки опори, които носят кораба, били променени отдолу, където са стъпили върху почвата. „Променени“, казаха те. Вече знаем какво се разиграва там, тъй като в сплавите на тези конструкции също има борен карбид. Ще им е много по-тежко, отколкото на нас със звената на гъсениците, които се заменят далеч по-лесно.

После самият командир Стъфорд говори с нас. Каза, че на първо време програмата ще остане непроменена. Трябваше да се опитаме да пътуваме без прекъсване, а докато взимаме проби, евентуално да се въртим в кръг. Ако това не бе възможно, трябваше да повдигаме колата на крик.

Макар този начин да е доста примитивен, при сегашната ни безпомощност той бе разумен, докато някой не измислеше нещо по-добро.

Разумните думи на Стъфорд ни се отразиха добре.

В края на дежурството отново се събрахме всички заедно. Закръгленичката и усърдна Сара се пъхаше с усилие в тесните ниши, за да ни подсигури нещо за ядене. Самата тя си похапваше с удоволствие и шеговито се провъзгласи за експерт по доброто настроение. Опита се също да ни посвири. Но този път нищо не се получи. Дори Анцев не посмя да гъкне, когато Бернин, без ни най-малко да се старае да прикрие неуважението си, още при първите акорди продължи на глас размишленията си.

Макар и учудващо лек („прекалено лек“, рече той по-скоро за да наблегне на това, отколкото да разсъждава), материалът бе неимоверно твърд.

— Острите ръбове на гъсеницата с натоварване 500 килограма на звено не оставят дори и драскотина! — извика Бернин и подчерта

възмущението си с изразително движение на ръцете. Искаше да изследва структурата на материала с електронно сканиране. Надяваше се, че така би могло да се изясни противоречивото съотношение между плътност и твърдост.

— Моля! — предостави се Бернин на критиката на слушателите си, които, отначало малко стреснати, се опитваха да се отърсят от унеса на топлата домашна атмосфера. — Някои колеги ще са на мнение, че приложението на този еретичен метод ще наруши отдавна утвърдени конвенции.

Но това нямало да го спре, продължи той оживено. Между другото идеята произлиза не от него, ами от Фалкховен. Бернин представи последното като коз в едностранните си до момента дебати. Но разрошените му светли коси свидетелствуваха красноречиво за своеобразните борби, в които се бе сражавал сам срещу себе си заради този метод.

След като свърши, той се огледа набързо дали някой няма да му противоречи. Минехоа загрижено следеше погледа му. Но преди някой да възрази, се обади зумерът, оповестяващ отговора от 12 П на въпроса на Фалкховен.

Действително бяха намерили повишено съдържание на бор край 12 П, където бе стояла колата ни. Значи през изминалите две седмици борът — и само той! — по неизвестни причини се бе раздвижил в пластмасата на всички звена от гъсениците, които лежах на повърхността, и отчасти преминал в почвата.

Естествено с това въпросът съвсем не бе разрешен. За сравнение на резултатите бяха взети проби и от различни места наоколо. Съдържанието на бор в тях също бе по-високо, отколкото преди. Изглежда, борът се движеше в стъкления материал и сега проникваше дифузно из цялата област около някогашното място на РТ 12. Това се виждаше ясно на диаграмите.

Забелязали бяха още една странност. Съобщиха ни, че старите дупки, пробити за първите проби, след това не са били намерени. Нито дума за обяснение, никакъв коментар, нищо!

— Сигурно са забравили лампата и са нулирали чувствителността на уредите — подхвърли недоволно Анцев.

Малките кръгли дупки, които оставаха при издълбаване на пробите от материала, се намираха лесно върху гладката почва. Анцев

имаше донякъде право. Човек не бива да прави реклама на собствената си разсеяност.

Когато по-късно работехме с Бернин над компютъра, край нас ненадейно се появи Минехоа. В ръката си държеше три рула лента, които подаде на Бернин. Преди няколко часа Фалкховен бе прегледал абсолютно всички сигнали от последните две денонощия, записани в паметта. Както нашите, така и тези, които бяхме получили от 12 П, осведоми ни Минехоа и ни погледна сериозно и изпитателно.

— Върху тези ленти той записа три пасажа. След това седя мълчаливо около час до апарата и ги прегледа още веднъж. Но всъщност като че ли не ги виждаше, сякаш погледът му минаваше през тях. После си отиде и остави лентите тук.

Бернин взе тънките фолиа и се зачете в тях. След като разпозна първите символи, се спря изумен. Хвърли бегъл поглед на другите две ленти и после ги върна на Минехоа.

— Хм, ясно ми е вече — рече той с малко пресилено безразличие. — Едната съдържа предаванията относно историята с бора, данните от анализите на скъсаните гъсеници и прочее, на втората са автоматичните сигнали от температурния сензор на радиотелескопа, който се издига сега до 12 П. От няколко дни температурите се покачват и са станали неравномерни в отделните елементи на антената. В резултат вчера апаратурата е показала, че е надхвърлена допустимата грешка при измерването. Същото е и при нискочестотния приемател. Последното е записано на третата лента. Такива неща се случват и не трябва непременно да ни плашат — добави той уклончиво.

Обаче бе подценил чувствителността на Минехоа. Момичето присви очите си и ги превърна в тесни процепи, а скулите под тях изпъкнаха силно напред. Тя запита спокойно, но настоятелно:

— Бернин! Защо смятате, че тези ленти са ценни? Нискочестотният приемател и друг път се е развалял, без никой да се разтревожи от това!

Но мисля, че тя знаеше вече какво ще ѝ отвърне Бернин.

Все пак му бе необходимо известно време за отговора. Той придърпа една от леките табуретки и бавно седна.

— Е, добре — започна Бернин и с това сякаш тегли черта на един начин на мислене, който не беше правилен и му бе противен. С привично движение приглади косата си. След известно колебание

продължи: — Ако някой има намерението да разруши уредите ни, то не би могъл да го извърши по по-хитър начин. В пластмасите са уязвими само борно-карбидните групи. А двата електронни апарата могат да издържат на удар, но са чувствителни дори и към малките температурни колебания.

12. 3. 22

През свободната смяна Фалкховен събра всички ни с изключение на момичетата. Преди тридесет и шест часа заедно с Бернин бяха дълбали проби и заради неприятностите с бор-карбидите се бяха опитали да бележат дупките.

Сега колата се движеше по същия маршрут както преди тридесет и шест часа и Анцев се готвеше да излезе, за да направи проверка на тези дупки.

Бернин му извика в шлюза:

— Да не си забравил лампата? Включи ли на максимална чувствителност?

Анцев измърмори нещо неразбираемо и излезе от колата.

Очаквахме го да се върне след около двадесет минути. Никой не следеше движението му на екрана. Никой не говореше с него, макар да съществуваха предписания за това, ако навън има само един човек. Ключомахме недоспали, когато Бернин и аз се сепнахме от внезапния въпрос на Фалкховен, който разтъркваше очите си:

— Къде ли се бави?

Фалкховен побърза да включи екрана и видяхме Анцев доста близо до бавно движещата се кола. След известно време той погледна към нас.

— Не мога да открия старите дупки — каза Анцев и в гласа му звучеше не само безпомощност.

13. 3. 22

Въпреки че бе съвсем безсмислено да не се доверяват на електронното определяне на местоположението на РТ 12, Фалкховен и Минехоа изчислиха пътя, изминат през последните една и половина

смени, и както се очакваше, не откриха грешка. Колата се движеше в кръг точно около даденото място.

Ние, четиримата мъже, претърсвахме цели три часа околността, а Минехоа следеше на телевизионния екран да не бъде пропуснат нито един квадратен метър. Да се ходи върху този великан три часа в скафандър е тежка работа. Температурата вътре в него се регулира отлично, но какво помага това, щом системите не могат да отстранят кондензираната се влага и потта.

Бернин беше неуморим и предизвикваше учудването ни. Докато ние тримата се опитвахме да вървим изправени, като гребяхме смешно с ръце, защото от падането тук не само се получават синини, но самото ставане е свързано с много усилия, Бернин сякаш пълзеше по корем. Когато лъчът на бавно въртящия се прожектор на РТ 12 се пълзгаше по повърхността, можехме да забележим превития му силует. От време на време спираше на място и допираше шлема си до почвата, като че ли искаше да се послуша за нещо.

Така той представляваше удобна мишена за подигравките на Анцев, който, макар и сам в несигурно положение, не пропусна да се възползва от случая. С удоволствие бихме се посмели, стига да можехме. Анцев избираше доста своеобразни моменти за шегите си, но постепенно подигравките му пресекнаха. Размяната на въпроси и кратки отговори между Минехоа и всеки един от нас заплашваше да се удави в кашлица, когато белите ни дробове се бореха за въздух. Дочуваха се тихи проклетия. Най-накрая Сара се осмели да се намеси. Разпознаваше добре шумовете и се страхуваше от ожулвания на кожата и от други по-лоши последици. Тя настойчиво ни предупреди, че трябва да прекратим търсенето и да се върнем в колата.

Точно тогава Бернин ни извика да отидем при него.

— Необходимо ли е? — попита някой с шумна въздишка, която заглуши други, по-резки отговори на поканата на Бернин.

Но всички изпълнихме молбата му и се затътрихме мълчаливо и уморено, без да обръщаме внимание на бурното несъгласие на Минехоа, чийто метод на квадратите и план на изследване се объркваха напълно.

Бернин пак бе по следата на нещо ново.

— Легнете долу с ухо към земята — рече той с дрезгав глас. От един от заскрежените вентили на скафандъра му се стичаше

кондензираната се влага. Навярно бе плувал в пот от свръхнапрежение.

— Когато светлинният лъч минава от тук почти по допирателната и човек се вгледа внимателно, може да види следите на гъсеницата — продължи той, като се задъхваше, — но само новите! По продължение на цялата отсечка, която претърсих, няма да намерите нито една стара следа! Или не сме, където трябва, или някой ги е изгладил като с ютия.

— Значи не си се ослушвал за нещо под земята? — попита Анцев лукаво. Но любопитството му се събуди и го накара да легне внимателно на стъклената повърхност.

— Свинщина! — извика внезапно той и се опита да скочи на крака, но това бе немислимо при тази гравитация.

Когато се изправи видяхме върху рамото на скафандъра му петно от изгаряне, от което се издигаше лек дим.

— Горещо е! — ревна Анцев. — Но само тук — и посочи мястото, където се бе допряло рамото му. Гладката повърхност изглеждаше като наранена.

Тогава Фалкховен изправи широките си рамене между нас. Под светлината на прожектора видях лицето му зад стъклото на шлема. Приличащите на ви четки вежди потръпваха. Въпреки изтощението си той концентрира цялото си внимание, за да разгледа петънцето на почвата.

— Бернин — рече Фалкховен, — тук сме дълбали, за да вземем проби, и сме инжектирали борна киселина. Но почти нищо не се забелязва. Мястото е като зараснало. — После коленичи и докосна леко почвата с пръст.

Когато след това се клатушкахме в редица към колата, Анцев, който вървеше пред мен, попита:

— Кой ден сме всъщност?

И притисна с длан петното на рамото си, като че ли се страхуваше, че кръвта му ще изтече оттам.

14. 3. 22

Днес нищо не ни върви, всички имаме мускулна треска и сме като пребити. Когато момичетата са при нас, се стараем да изглеждаме спокойни и невъзмутими. Но нездравият цвят на лицето на Бернин

издава, че бодростта му е само привидна. Сара хвърля наляво и надясно загрижени критични погледи, лекарства и лакомства. По нейно енергично настояване Фалкховен нареди да почиваме. Вместо това ни бе поднесена изненада, и то повесела, отколкото бяхме в състояние да я възприемем в момента.

Освен постоянното бръмчене, тракане и чукане, шумовете при превключване на релетата и концерта на останалите акустични изяви на РТ 12, сега на всеки две минути будилници с всевъзможни тембри на звъненето надигаха неприятните си гласове, за да призват един или друг от нас да изпълни дълга си, който иначе би проспал.

Известно време понасяхме тази шега, но след това се разнесоха протести. Възпитанието на Анцев му разрешаваше да не се ограничава особено в ругатните си. Сара я болеше сърцето, когато не се чувствувахме добре. Настръхнала, тя се изправи, за да превключи системата отново на оптични сигнали.

— Не може така! — извика след нея Анцев. — Ако нещата замлъкнат, ще заспя веднага на място. Какво ще стане тогава с голямата ми преднина в изпълнение на плана?

Това, което бе замислено да ни бъде по-приятно, се превърна в кръг от ада. Дано не ни се случват по-лоши неща.

15. 3. 22

Ден като другите.

Слушахме доклада на Стъфорд за техническите операции около повредените подпори на 12 П. Там всички се радваха, че са превъзмогнали трудностите, и ние можем добре да си представим тяхното настроение, тъй като то се изменя синхронно с нашето.

Веднъж Фалкховен се провря през тясната врата на навигационната кабина и дойде отпред при нас. Минехоа го последва. Чух Бернин да го пита кой е претеглил събраните проби с вещество от повърхността.

— Измерванията са грешни — забеляза той остро.

— Минехоа — отвърна тогава Фалкховен и с този отговор искаше да приключи въпроса. Стоеше като скала пред Бернин и го гледаше в лицето, докато бръчките по челото му бавно се изгладиха. — Минехоа не прави грешни измервания. И затова е тук — завърши той накрая след дълга пауза, през която Бернин стърчеше насреща му с

увиснали ръце. След това се обърна и си отиде, без да каже нищо повече.

Минехоа, свила се зад широкия гръб на Фалкховен, пребледня при думите на Бернин. От смущение вдигна непохватно ръка, сякаш да се защити.

В главата ми все се върти Бернин. Неотдавна бе споменал нещо за стъклото отвън, като го бе свързал с биохимичните понятия. За утре планира приложението на метод, който бе предизвикал революция в изследванията на клетъчната биология. Кой може да си представи какво ще се получи по този метод?

Какво ли мисли Фалкховен?

Може ли зад записаното на неговите три ленти да се крие нещо повече от обикновените загуби, от които е заплашена всяка подредена система при сляпа атака отвън? Тогава разрушението на апаратите ни е дело на разум, способен с шеметна скорост да анализира това, което би трябвало да му е абсолютно чуждо и непонятно, и да го поразява безпогрешно в най-уязвимото му място.

Има и други потискащи подробности: измамно бавни, но пагубни промени претърпяваха само нещата, които стояха непосредствено върху стъклото, които го докосваха плътно. И още по-лошо: всичко, което е било в контакт с него, е повредено или не може да бъде използвано занапред.

Що за разум трябва да е този, който е в състояние да разбере от пръв поглед толкова сложни и различни системи, а само може да бъде забелязан единствено по това, че ги унищожават? Но ние, хората, дори и днес твърде малко сме склонни да бъдем благоразумни, за да имаме право да съдим и осъждаме.

16. 3. 22

Отначало нищо не отличаваше този ден от останалите, но приближаваха онези минути, когато на действията и мислите ни ще бъде дадена нова насока.

Изпълнени с очакване, без никой да ни е викал, ние се събрахме край електронния скенер, на който в този час Бернин щеше да подаде първите миниатюрни парченца от стъклото. Опитвахме се да

превъзмогнем теснотията, за да не пречим на Бернин. Дори мястото на голямата маса днес остана незаето. Безбройните малки кристалчета на прожекционния екран още мъждукаха слабо. Когато бръмченето на вакуумните помпи премина в тихо свистене, изведнъж стана тъмно.

Блестящ светлинен лъч запълни квадрата на стената пред нас. Бернин центрира пробата и внезапно картината изскочи пред очите ни.

Мълчахме, затаили дъх.

Пред очите ни — необикновени картини, изображения със странен произход. Нямо трепкащо движение. Завладяващ ритъм, който натрапчиво прониква в нервната система и се налага с хипнотична сила, макар и твърде абстрактен, тъй като сме свикнали да възприемаме ритмите неизменно свързани със звуци и шумове.

Борех се с изкушението да се отдам на това унасящо напрегане и отпускане. Волята изостри погледа ми. Разумът, трениран да анализира, като отделя части от цялото, с усилие накара очите да проследят в пространството пътя на една точка от картината. Но не успя. За кой ли вече път не успя!

Леко контрастни сенки, подобни на късчета от жива мозайка, се движеха насам-натам по определени траектории и се връщаха на местата си, но след секунди поемаха по нови пътища и пак се изплъзваха от погледа. Ето една точка! Започна да се премества на тласъци и скоро се разтегли в линия. Докато очите, вече раздразнени от ритмичното ѝ трептене всред гъмжилото наоколо, следяха нейните извивки, тя се превърна в повърхност, за да се изгуби почти веднага в пространството като образ на обемно тяло, преплитащо се с подобни прозрачни форми.

Все пак безпорядъкът на явленията се подчиняваше на някаква закономерност. Цялата картина бе подредена като геометрична конструкция, която можеше да бъде не само прозряна, но и почувствувана.

Струваше ми се, че изпитвам още нещо. Тукашната гледка пораждаше усещане за хладина, за да не кажа, че излъчваше студ. Сърцето ми бе свито.

Все още никой не бе проговорил. След като успях да откъсна очи от събитията на екрана, погледът ми попадна най-напред върху Бернин. Русата му глава със зелен ореол от светлината на контролните лампички бе почти неподвижна в противоположност на скритите му в

тъмнината ръце, които съсредоточено и напрегнато обслужваха апарата. В очите му светваха остри пламъчета — отражения на електронните явления пред нас. Ситни капчици пот блестяха върху челото му, стичаха се на пресекулки, за да се слоят и внезапно да се спуснат надолу във вадички.

Видях също как Фалкховен закри с ръка очите си.

А после Минехоа. Отпуснатото ѝ лице бе обърнато неотлъчно към Бернин.

Тогава думите на Анцев нарушиха тишината:

— То е живо — гласът му прозвуча, сякаш в гърлото му бе заседнала буца.

Ние, хората, определяме много форми на съществуване на материята като живот, който винаги се стреми да използва всички възможности, предлагани от условията, и да сътвори невъобразима космическа екзотика. Така е и с живота на Земята, който също се е разгърнал до границите на ексцентричността.

Откриването на живот е рядкост и представлява паметно събитие за космонавта. Анцев бе изразил общите ни мисли. Но това, което наблюдавахме тук, не приличаше на нищо видяно досега от човешко око. Така че този ден представляваше кулминацията на нашето пътуване.

Всички въпроси, на които не бяхме получили отговор от нещото отвън, всички въпроси, които ни бе задало то, трябваше да се поставят сега наново. В този момент методите и обхватът на цялото начинание, отговорите, които са негова цел, променят измеренията си. Тук след нас още много други ще трябва да задават въпроси.

Почти три часа бяха необходими на Фалкховен, Минехоа и Бернин, преди да направят опит да предадат вълшебната картина на командира Стъфорд и хората му. Като очевидци, които знаят нещо за случая, ние се вглеждаме в лицата им на екрана като в огледалото на гордостта ни.

Накрая Стъфорд се изправи. За момент наведе посивялата си глава и забил очи в земята, събра мислите си. Като вдигна поглед, каза само:

— Върнете се при нас.

Нови събития: Стъфорд настоява да се върнем по възможност най-бързо. Надлъжната ос на 12 П се наклонила на почти пет градуса от вертикала, тъй като живото стъкло под една от подпорите се разтопило. И на други места из околността били измерени високи температури.

Няколко часа по-късно ни предадоха серия ужасяващи картини. В светлината на прожекторите 12 П стоеше значително наклонен всред движещата се мъгла. Тук-там от земята се извисяваха къде по-нагъсто, къде по-нарядко, малки и големи струи дим. Те бързо се устремяваха нагоре и изглеждаха като че ли изстреляни от дюзи, въпреки че траекториите им изобщо не бяха прави, ами се виеха при издигането. Всичко това приличаше на гигантски увеличена гора от някакви водни червеи, които се полюшкваха, захванали се здраво с единия си край към почвата. Между тези тънки и ефирни образования се носеха малки и големи облаци пара и се губеха заедно с колоните от дим в тъмната неизвестност. Изстреляното вещество замръзваше на студа във вихрушки от искрящи дребни кристали. Светлината на звездите, премигващи безсилно, едва прозираше през пелената на изпаренията. Както винаги, Анцев пръв намери точните думи.

— Сякаш някой е пуснал филмова лента на бързи обороти — подхвърли той.

Прав беше. Странната надпревара на теченията правеше силно впечатление и можеше да се дължи на значителната температурна разлика между повърхността на планетата и атмосферата.

Тези мисли бяха рязко прекъснати, когато камерата се насочи надолу и разкри от непосредствената близост причината за този фатален дим.

Стъклената почва се разлагаше. От горещината или кипенето гъстата маса се раздвижваше, разтичаше се бавно, но не като хомогенно вещество, което ври, ами като при гротескно ускорен процес на гниене. През разпукващата се повърхност напиреха тънкостенни мехури, издуваха се от някакъв газ и се пръскаха. Край тях се отваряха многобройни малки кратерчета, които изпускаха от влажните си канали онези сивкави стълбчета дим. Наоколо ту зейваха

клокочещи гърла, ту с плясък се разкъсваха мехури в преливащи се цветове.

При нас цареше потискащо мълчание. Едва когато чухме Сара да проклина, ние, мъжете, се опомнихме. Но тогава изпищя Минехоа. През призрачно осветените изпарения на големи скокове се приближаваше огромна неясна сянка, самата тя тъмна, но заобиколена от смътно сияние. Ето че фигурата излезе на светло. Човек в скафандър. Кой обаче? На фона на пушека образът му изглеждаше страшно изкривен и уголемен. Виждахме как разтопената маса лепнеше по краката му и се точеше на нишки. Той махна с ръка и посочи наляво, извика нещо неразбираемо и после изчезна от полезрението, насочвайки се с несигурни крачки към нас.

Камерата се завъртя.

Успяхме да различим върху черното небе силуета на 12 П. Светлините му бяха загасени, но тялото на кораба закриваше част от звездите. Горе към върха, където свършваше огромната сянка на 12 П, зад наклонения контур светваха нови искри — звезди. Корабът се движеше! Нов ужас! Но ръцете, които се бяха впили здраво в ръба на стола, се отпуснаха отново. 12 П се изправяше обратно във вертикално положение. Вероятно сега трите му опори бяха стъпили на твърда основа, на минералния слой под вече разрушената жива покривка.

Камерата се спря на място. Стелеци се мъгли, бледа звездна светлина. Нищо повече не се случи. Какво ставаше там, където не можехме да надникнем?

След шока отново усетих онази потиснатост, която ме завладя вчера, но се бе насъбрала още отпреди. Каква пропаст между вчерашната и днешната картина! Колко смущаващо е, че и двете имат един и същ произход — живот на организми, който е хубав, но става отвратителен в разложението след смъртта.

Носим ли някаква вина за унищожението му? Позната ли е на този свят болката, както на Земята? Застрашава ли ни този живот? Това, което виждаме, какво е: болест, защита или заплаха?

РТ 12 се носи всред замръзналата пустош, но неподвижността ѝ е само привидна. Ние знаем добре, че под нас, невидим и потаен, кипи живот.

По радиото и телевизията има смущения. Минехоа трескаво търси повредата. Фалкховен ѝ помага. Ала виждам, че макар да си

придава, както винаги, спокойствие, погледът му е отсъстващ, докато мислите му се реят някъде другаде. Бернин изчислява. Трябва да спим. Но кой би могъл?

18. 3. 22

Смяната скоро свършва. Отново имаме връзка с другарите си в 12 П. Антените поглъщат и изплюват без прекъсване електромагнитна енергия. Командирът Стъфорд задава въпрос след въпрос. Там сигурно работят като полудели. Това ни действа добре, но само защото всички сме заети.

Сега гледаме по друг начин на събитията. Като се изключи замръзналото разрушение около 12 П, днес денят е по-светъл. Ключът, който ни даде прожекцията на Бернин, стои в ключалката. Той пасва добре в нея и я отключва.

Стъфорд ни извика всичките дванадесет души на едночасово съвещание. Искаше да ни събере заедно поне на екраните. След това щяхме да почиваме.

— Почивката е заслужена, можем да си я позволим — каза той.

Приемаме го като похвала, а когато Стъфорд е доволен от нас, ние също сме доволни от себе си.

Командирът пусна най-напред част от новата филмова документация.

Някои от сцените ни бяха прожектирани вече, други показваха ужасния акт на разлагането от нови гледни точки. Те бяха заснети от камери, които са се намирали по-нависоко върху кораба. Подробностите не можеха да бъдат различени заради изпаренията, издигащи се нагоре като облаци, и разкъсаните парцали на димния вихър. Поради увеличеното разстояние тези картини се понасяха по-леко. Само от време на време имаше прояснения и можеше да се наблюдава какво става. Там бе също и мъжът в скафандър. Дребен като насекомо, той изглеждаше неуместен в средата на кипящата повърхност. Последните метри от филмовата лента бяха черни, върху тях изпъкваха белите букви на сигнатурата на архива.

Отсреща светна вторият екран. Хората на Стъфорд бяха запалили лампите. Можеха да си позволят това удобство. Видяхме, че са се

събрали в каюткомпанията. Но Анцев се въздържа да направи някаква забележка относно теснотията при нас. Там всички говореха едновременно на Ян, който вдигна ръце за защита.

— Това Ян ли беше? — попита Бернин, окупираше отново голямата маса.

Стъфорд, чиято сива глава се издигаше над всички, с повелителен жест накара групата си да млъкне. След това се обърна към телевизионната камера пред себе си, така че изглеждаше като че ли е вперил очи направо в нас в колата.

— Кой? Човекът навън? Да, Ян беше — отвърна той.

Бернин махаше упорито иззад масата ръце, тъй като оттам положението му спрямо екрана не бе благоприятно, а той имаше поне сто въпроса за задаване. Но хората на Стъфорд също имаха много да питат, така че не успя да се вреди.

Стъфорд обходи с поглед неспокойния си екип и даде думата на Ян:

— Моля, Ян! — поканата му прозвуча настоятелно.

— Какво? Аз да... — Ян онемя. Не бе очаквал, че ще трябва да обяснява свързано и последователно. Не обичаше много да говори — ... да докладвам?

— Моля те!

Ян се поизправи, дръпна лактите си от масата, погледна командира, а после камерата. Избра да говори в тази посока, като се надяваше, че техническото око на обектива ще го смуцава по-малко.

— Стъфорд не ми разрешаваше да изляза — започна той, като се изкашля. Но в същия момент нашата Сара спря да дъвче.

— Наистина! — извика тя със закъсняло възмущение. — Как можа да го пуснеш?

Стъфорд само се усмихна и кимна окуражаващо на Ян.

— Вярно е — продължи Ян, — че положението наоколо не изглеждаше особено добро. Целите бяхме окадени. Страхът ни бе стиснал за гърлата, а командирът се тревожеше за наклонения кораб, че и за нас, дванайсетината. Затрупах го с аргументите си. И постигнах повече, отколкото очаквах.

— Но ти все пак знаеше какво да търсиш навън? — прекъсна го Стъфорд изненадан.

— Да — отвърна Ян и погледна към Стъфорд, — горе-долу. Отдавна ме занимава физически необяснимата топлина на повърхността, защото... Та тя просто противоречи на всичко. Причината ѝ бе направо мистериозна. Това, което се случи вчера, сметнах за някакъв вид верижна реакция, разразила се катастрофално след първите по-слаби признаци. От няколко дни — отначало незабележимо — температурите се покачваха навсякъде, където стъклото бе имало контакт с борно-карбидната пластмаса — под опорите на кораба и там, където бе стояла РТ 12.

— Незабележимо е добре казано — тихо изръмжа Анцев и се хвана за рамото.

— Трябваше да разберем дали стъклото се разлага именно на тези места — продължаваше в същото време Ян.

— Не беше ли ясно? — попита остро Стъфорд.

— Откъде? — отвърна Ян. — Само така предпологах. Нищо не можеше да се види.

Устните на Стъфорд се свиха.

— Но ти трябва да си бил сигурен, че ще можеш на място да извадиш заключения, които отгук е невъзможно да се направят.

— Не е така. Просто имах късмет. Беше противно да се шляпа из разложената супа... Но все пак исках да изляза. Навън видях веднага, че огнището беше ограничено и имаше четири центъра: край трите опори на 12 П и на мястото на РТ 12. В тях температурата се беше покачила рязко и оттам се разпростираше равномерно настрани. Докато стоях всред клокочещата маса, забелязах две неща. Разлагането на стъклото се извършваше бързо. След преминаване на върховите точки в температурата гъстите талази се влачеха все по-бавно и веществото започваше да се втвърдява още при разпукване на мехурите.

Въпреки голямата гравитация Бернин се бе надвесил напред над масата и сякаш искаше да глътне с очи екрана. Думите на Ян се свързваха със собствените му мисли и той кимаше енергично.

— Там, където за определено време има твърде много бор, материалът се нажежава — прекъсна накрая Бернин доклада на Ян. — Горещината разрушава сложните вериги на структурата, а по този начин и механизмите, регулиращи отделянето на топлина. Това, което остава, замръзва при минус сто и двадесет градуса.

— Въпросът за произхода на енергията, от която стъклото се нагрива, значи не е изяснен — намеси се сърдито Стъфорд.

— Не, не е точно така — каза Ян. — Имаше и нещо друго. Исках да наблюдавам отблизо огнената вълна и я оставих да допълзи бавно до мен. Тогава тя се разцепи и мина отдясно и отляво, а мястото, на което стоях, остана незасегнато.

Минехоа гледаше втренчено, с широко отворени очи към Ян на екрана, стиснала юмрук върху устните си.

— Фантастично — обади се Бернин захласнат.

— Да — рече замислен Ян след кратко колебание. — Какво ли не ми мина през главата в онзи момент!

— Защо? Какво? — Всичко бе твърде неразбираемо за Сара.

Ян се обърна към камерата.

— Тичаш от плажа към водата и изведнъж вълните се плисват от двете ти страни, а краката ти остават сухи! Представяш ли си го сега? Само че това отвън не е вода, ами непознат процес в загадъчна материя, която проявява своята непредсказуемост по очевиден и застрашителен начин!

Ян стисна с пръстите на дясната си ръка страничната облегалка на креслото. После се засмя: — Но беше много по-просто. Петното бе пощадено съвсем не заради мене. Получи се точен елипсовиден участък. И това, което сметнах за най-същественото през тези минути, това, което накара сърцето ми да затупти отново, бе фактът, че не се намирах в центъра му! Когато отново бях в състояние да разсъждавам, ми хрумна нещо. Фигурата повтаряше сянката на антената на малкия радиотелескоп, който бяхме поставили там, докато Стъфорд нареди да приберем всички апарати, щом корабът започна да се накланя. Бях попаднал случайно на това място. И само по тази причина сега знам също откъде стъклото взема енергия. Топлината не е нищо друго освен енергията на мощното космическо радиоизлъчване, което се приема и се трансформира тук под нас. В сянката на антената не попадат лъчи и следователно няма топлина. Фалкховен прегледа днес всички резултати от изчисленията ни от тази гледна точка.

— Фалкховен? — поиска Стъфорд мнението му.

— Може и да е така — отговорът му бе лаконичен и не много убедителен.

Ян се облегна в креслото си.

Стъфорд показа нови снимки.

— Това е островът на Ян — обясни той, — заснет преди час. Там е спокойно, всичко е мъртво, като вкаменено.

Бернин се наведе напред.

— Какъв е цветът по края? — попита той критично.

Увеличиха снимката. Ян намръщено поклати глава.

— Вчера бе по-различно — забеляза той.

Анцев се изправи толкова чевръсто, колкото бе възможно тук. Въпросът го засягаше лично.

— Забелязва се, че то расте от острова навън! — извика той. — Краищата му са все още живи. Точно така са се затворили и дупките, които пробихме. Можех да ги търся колкото си искам.

Бернин се сви. Погледна към Минехоа, която седеше неподвижно пред командното табло.

— Не можех да знам това. Пробите, които ти измери, са станали от само себе си по-тежки. Те растат. Кой би си помислил такова нещо?

Той си пое въздух за още една бърза реплика, но само махна небрежно с ръка. Момичето бе втренчило в него големите си очи. Бавно, докато постепенно разбираше смисъла на казаното от Бернин, приятелска усмивка изгряваше на строгото ѝ лице.

По време на последвалите дебати върху топлината, бора и радиоизлъчването Сара поиска думата с плахост, която не ѝ бе присъща. Тя припомни ролята на микроелементите в обмяната на веществата при земните организми. Чрез свързването им с ферментите в много малки количества те реагират активно и катализират редица процеси от обмяната на веществата, без които организмите не биха могли да живеят. Спомена също, че високата им ефективност представлява често и причина за силни отравяния, тъй като при концентрации, по-големи от необходимата, някои от безбройните процеси при обмяната на веществата се ускоряват или възпрепятствуват, което смущава прецизно настроения апарат на организма. Тогава той заболява или дори умира.

Ясно бе накъде биеше Сара.

— Забележително! — обади се Стъфорд.

— Не е ли възможно борът да играе определена роля при трансформирането на енергията на електромагнитното лъчение в топлина — продължи Сара окуражена. — Може би има някаква

система, която да усилва влиянието на малки количества бор. Ако разглеждаме случая така, тогава ние сме отровили пациента тук. А така и изглежда.

— Правилно — рече Анцев, — там, където го тъпчем, му се повишава температурата.

Командирът Стъфорд ги спря с движение на ръката.

— Не споделям това виждане. Сара интерпретира нещата по такъв начин, сякаш стъклото е жива материя. Без съмнение жива. Наистина ли е така? Искам доказателства!

Бернин се опита да скочи, но не успя.

— Доказателства ли? — провикна се той. Критичният му ум работеше бързо и той замълча. Притеглянето го свлече отново на стола.

— Хм — Анцев започна да преразглежда изводите си от прожекцията на Бернин. Сега му се струваха действително прибързани.

За кратко време се възцари мълчание.

— Сара! — поиска отговор Стъфорд.

— След снимките на Бернин казвам „да“.

— Доказателства?

— Доказателства! — мърмореше вече тихо Бернин.

Сара повдигна рамене.

— Това е моето мнение.

На същото основание постепенно и другите биолози се присъединиха към твърдението на Сара.

— Това е направо ужасно — промълви тя, след като ги бе изслушала мълчаливо.

— За кого? — попита Стъфорд остро.

Не знам дали този въпрос имаше само практическо значение за командира. Той носеше отговорността. Но въпросът засягаше редица други, по-дълбоки проблеми.

Не получи отговор.

През всичкото време Фалкховен седеше тежко на пейката пред радиостанцията. Бе облегал неудобно едрата си посивяла глава на лицевия панел на апаратурата. Само очите му, следвайки разговора, се движеха лениво ту към хората в 12 П на екрана, ту обратно към нашите, когато някой тук вземеше думата. Не е лесно да се съди по

телевизионното изображение, но вече бях уловил няколко погледа на Стъфорд, отправени към Фалкховен, който не забелязваше нищо. Накрая командирът не издържа и го подкани:

— Фалкховен, кажи нещо най-сетне!

Доколкото му позволяваше тясното място, Фалкховен изправи тежкото си тяло с жест на досада. Всички се бяха втренчили в него. Но той веднага се отпусна в старото си положение.

— Това, за което става дума тук, не е живо. Но сега не мога да го докажа — рече той и отново упорито замълча.

19. 3. 22

По молба на Фалкховен днес Бернин слагаше проба след проба под микроскопа и ги прожектираше. Часове наред грамадният мъж седя пред все същите трептящи мозайки, без да продума.

Преди края на смяната всички тихо се събрахме пред прожекционния екран, за да наблюдаваме отново загадъчните картини.

Тогава Фалкховен заговори:

— И нашият случай потвърждава нещо, което съм разбрал отдавна. Когато проблемът ти се струва сложен, започваш да се занимаваш с него, а той се оказва още по-сложен. Само всяко начало е лесно. Каквото и да мисля, това тук не е живо същество, а само се прави на живо. При прожекцията ме впечатли схематичността, конструктивната абстрактност. Имам усещането, че наблюдавам работата на някакъв механизъм. Дразнимостта на материала, фактът, че въобще реагира на появата ни на тази планета, не могат да ме подведат — животът не изглежда така. Това тук по-скоро прилича на негов съвършен модел. Някой употреби една метафора тези дни. Не, все още не сме намерили ключа към загадката. Намерили сме някакво творение, обект, нещо, което е било направено някога, създадено, произведено. Мога ли да знам? От значение за нас е субектът, този или тези, които са го направили. Тях трябва да търсим.

Фалкховен млъкна. Бернин изключи апарата. В стаята беше почти тъмно. Никой не каза нищо в отговор.

— Ако стъклената мантия покрива цялата планета, не мога да не повярвам, че е била създадена именно във вида, в който я намерихме

— продължи тихо Фалкховен.

— Откъде може да сме сигурни, че материята тук има изкуствен произход? — попита Сара. — Такова нещо не може да бъде просто „направено“.

— Отникъде — отвърна Фалкховен. — Няма как да го разберем, поне засега. Все пак това е основният въпрос, който трябва да бъде разрешен най-напред, и ще е добре, ако си го зададем. До този момент сме научили, че всичко живо е нещо *възникнало* и се отличава от *създаденото*, което може да е машина, картина или модел, във всеки случай израз на разумен живот, но не бива да се слага наравно със самия живот.

— Фалкховен мижеше, сякаш беше заслепен. — Имаме основания, макар и несигурни, да предполагахме, да вярваме, че стъклото тук не е било сътворено във вида, в който го намерихме. Какъв смисъл би могло да има то? Предметите винаги имат някакъв смисъл. Това ги отличава от субекта, който ги създава. Субектът сам трябва да придаде смисъл на съществуването си. Помислих си, че този материал навярно е много, много стар.

— Но той все още може да расте! — вметна Анцев.

— Да, наистина — продължи Фалкховен търпеливо. — Неговите създатели са го конструирали с възможност за авторегулация, явно толкова съвършена, че ние още дълго няма да можем да я постигнем. Затова се е запазило нещото, което срещаме тук. Раните, които му нанесохме, скоро ще се затворят. През цялото време трябва да са го удряли метеорите, както наскоро забеляза Стъфорд. Някои от тях сигурно са били големи. Незабележимите отначало отклонения във функциите му може да са се натрупали, и днес наблюдаваме деформираната картина на замисленото някога. Тъй като тези, които са го създали, вече не се грижат за него.

— Защо? — попита Бернин.

— Не знам. Ние сме свикнали и сме способни да мислим само като хора. Може би продуктът, от който по-късно се е развило това стъкло, представлява последното им дело. Възможно е да са имали цел, която и на нас, хората, не ни е чужда, а именно да се отърват от нуждата да работят.

Това, че са успели да я постигнат с тази „абсолютна машина“, е довело до залеза на цивилизацията им. Работата е породила разума в

животинския свят на тяхната планета. А чрез бездействието животът е бил лишен от разум. Вероятно те съществуват още като закърнели паразити върху продукта си и ние бихме могли да ги открием. Или са изчезнали напълно.

Изведнъж Фалкховен се изправи.

— Това са само предположения — каза той, — на практика надали ще е точно така. Важното е, че си изяснихме задачата. Направихме няколко стъпки, но още много има да вървим.

РТ 12 продължава пътя си. Утре ще пристигнем при Стъфорд и останалите.

ЙОХАНА БРАУН, ГЮНТЕР БРАУН ФА И ТВО

Спешно търсим нединам. човек, без фантаз., абсол. неинициативен, може работосп. пенсионер, за обществ. важна задача.

Гарант, добро запл. + доп. възнагр.

Само сериозни отг. изпра, на VII 3876–771

Такова е сега положението навсякъде, рече господин Филип Ностал. И то от седмици. Онова съобщение например стои там още от Великден. Оградено в дебела рамка, в оранжево и освен това със светещ шрифт. Въпреки всичко не се обажда жива душа без въображение, а няма и да се обади.

Нощно време, когато слизам надолу по улиците, за да гаврътна една малка бира, ме преследват и ме заслепяват виковете за помощ:

Назначаваме веднага: жени и мъже
без творчески способности.

Желателно е медицинско удостоверение.

Търси сепартньорза спокоен съвместен живот

без всякаква фантазия и внезапни приумици.

Изискване: интерес към нищо.

Текстовете се въртят като фойерверки, буквите се сипят подобно на падащи звезди и се подреждат в думи, на всяка втора стена се прокрадва рекламна картина. Дебело човече седи в голямо меко кресло, заобиколено от детински механични играчки, бурканчета със сладко и женски фигурки, покрити с цветна глазура: Ето колко хубаво

си живее тати, защото е доказано, че не притежава абсолютно никакво въображение.

Господин Филип Ностал попита внука си, който предприемаше опити да подпали килима, като при това, без каквато и да е скица, започна да прогаря доста сложна шарка, признай си, ама честно, че ти също не можеш да си представиш как човек би могъл да бъде без капка фантазия. Но ще се съ согласиш с мене, че така, както е сега, не може да продължава повече, катастрофата чука вече на вратата.

Оплакванията ти произтичат от това, отвърна внукът на господин Ностал, без да вдига очи от заниманието си, че като дете си живял при други условия. И сега непрекъснато правиш сравнения. Аз познавам само описанията от книгите по история, на които не вярвам, също както не вярвам и на твоите покъртителни разкази колко много им е липсвало въображение на баща ти и на дядо ти и как са се страхували от големи затруднения, защото ти си бил първото дете в семейството, надарено с творчески способности и богата фантазия. След това обаче те все пак са се зарадвали. Ти непрестанно нещо си разглобявал или си го конструирал наново, така че те не са скучали повече. Естествено имало е и недоразумения, понеже постоянно си променял функциите на разни предмети, за чиито възможности и предназначение родителите ти са имали едностранна представа, но в края на краищата са били щастливи, че са се съгласили да ти бъде извършена генна обработка преди раждането. Мнозина го правят, казали са си те. Щом днес всеки е въоръжен с високоразвита фантазия и нашият син трябва да бъде също такъв. Иначе как ще се оправя в живота? Съжелявали са, че вече не е било възможно да им се проведе лечение за Фа и Тво и на тях самите. Липсата на фантазия ги е белязала като стари, изостанали, вкаменелости. И действително не след дълго са ги пенсионирали преждевременно. Но ти си ги обичал лудо, знам аз, знам.

На двамата никога не им хрумна нещо, каза господин Ностал, което да ме смуги сериозно. Всяка сутрин баща ми се качваше на уличната лента, която го закарваше до линията на тръботранспорта. Улична лента 897. Точно в седем часа и двадесет и една минута баща ми стъпваше от прага на къщата направо върху лентата и аз го виждах как се отдалечава, а осем минути по-късно лентата отнасяше и майка ми. Точно в четири и тридесет и една следобед лентата ги връщаше обратно. Никога не разказваха по-подробно къде ги отвежда

тръботранспортът, казваха самотна работа. А какво работеха, не обясняваха. Забелязах, че това изобщо не ги интересуваше. Би било нетактично да ги разпитвам. Същото се отнасяше и за баба ми и дядо ми. Поради тази причина можех да използвам напълно фантазията и творческите си умения.

В тези стари книги пише, продължи внукът, че по-рано заради лишените от въображение държавници или родители, учители и други такива потиснически личности животът на надарените с фантазия бил ужасен. Те непрекъснато и изцяло са били възпрепятствувани в творчеството си, а също така затваряни или дори пребивани до смърт, ако не са се самоубили дотогава.

Възможно е да са се случвали такива неща, каза старият Ностал, по времето, когато фантазьорите и творческите личности са се срещали още рядко, когато са били само рожби на случайността, старинни създания на природата и следователно обществото ги е възприемало като нарушение на нормата. В моето детство хората тъкмо започваха да свикват, че още преди раждането си децата се надаряват с фантазия и творческа сила, с Фа и Тво. Родителите ми ме изслушаха търпеливо, учудваха се на всичко, което чупех и цапах, и възприеха като най-висше Тво, когато откачих отточната тръба на ваната и пуснах да пръска фонтан в кухнята, въпреки че при това вечерята ни отплува някъде. Разбира се, понякога нервите им не издържаха, например когато конструирах нови прозорци, тъй като ставаше непрекъснато течение, защото те висяха едва закрепени за рамките и през тях духаше, макар и да се преливаха в много хубави цветове. Именно поради факта, че понякога родителите ми ме ругаеха и по този начин усещах полъх на потисничество, тогава въображението и творчеството ми се засилваха. Но сега мисля, че трябваше да оставят неколцина слабо надарени или въобще лишени от Фа и Тво или да въведат степени и доминираща наследственост. И понеже не го направиха, днес цари такъв хаос на Земята. Затова живеем в такава беда, просто защото няма вече жива душа, която да се вслуша с учудване, недоверие, гняв или с тъп поглед в някого, която да ни пречи поради липса на въображение. Чувствувал ли си се някога възпрепятствуван в твоите Фа и Тво?

Да, и то непрестанно, отговори сърдито внукът, най-малкото от брътвежа ти, точно когато трябва да се концентрирам върху шарката на

килима. Ето че една дупка стана по-широка при прогарянето.

Направи едно голямо цвете от нея.

Трябва ли постоянно да ми се месиш в това, което правя. Шарката си е моя, сам си я разработвам.

Върху моя килим, рече Ностал.

Това е също моя собствена идея. Как изобщо ти идва наум да ми я откраднеш, като казваш, че килимът е твой? Аз сам го измислих, че трябва да бъде именно твоят килим, защото той е толкова влакнест и мирише по-добре на изгорял прах, когато му се прогарят дупките, отколкото килима на майка ми. Тъй като разработвам също и модел на миризма.

Аз не ти преча, момчето ми. Обаче ако погледнеш градовете ни — недостроени сгради, започнати в един стил, а после продължени в шест съвсем други, след което изоставени, руини... Та може ли този обществен кошмар да се нарича все още град? Да, по-рано всички жилищни блокове си приличаха. Срещаха се само отсечените форми, взети от училищната геометрия. Улиците бяха като изпънати по конец и човек не можеше да сгреси посоките, лентите го откарваха точно на желаното място. Признавам, че беше малко скучно, но именно на основата на тази скука, на този сив белезникав фон се появиха камарите изпочупени и наклепани с боя материали, развалините от творчеството във всяко домакинство, които изтичаха от шахтите за отпадъци и предизвикваха възбуда и изумление. Съвсем малко бяха родителите, които не се гордееха да имат пред вратата си най-голямата планина от Фа и Тво. По-късно взеха да се оценяват разнообразието и нюансите на цветовете. Беше толкова забавно да се разхожда човек и да се рови из купчините. Какво богатство на идеите! Научни комисии от различни клонове на промишлеността непрекъснато обикаляха наоколо и извличаха от продуктите полезни хрумвания.

Камарите си останаха. Но сивият фон е изчезнал. Правите като стрели булеварди ги няма вече, има само завои, криволичещи улички, лабиринти без изход, внезапно прекъснати пътища. Нито една къща не трябва да прилича дори и отдалеч на някоя друга. Моят дом е във формата на продълговат лимон, порите му са прозорци, а от върха му се спускаме надолу с помощта на алпинистко въже. Бях много горд, че съм го конструирал. Добре, на теб не ти харесва. Но какво ще кажеш за бутилката, в която живее нашият съсед и от която трябва да се измъква

пълзешком? В града разполагаме с двадесет най-различни транспортни системи: движещи се ленти, тръби, търкалящи се валяци, в които човек си изпотрошава краката. Неотдавна пристигнах уморен до смърт на едно събрание, тъй като останалите седемнадесет системи отново се бяха объркали. В залата, в която се провеждаха обсъжданията, не стигнахме до никакво решение на проблема с транспорта. Трябва все пак да призная, че от време на време, някой се позоваваше на изказалия се преди него, но само за да развие по-нататък идеята му. Да си поиграе с нея. Да я измени по всякакъв начин. Накрая останахме с куп варианти. А сега естествено ще се стигне до реализиране на всичките. За съжаление всеки от нас е еднакво надарен с тази голяма сила да осъществява идеите си. След събранието си тръгнах към къщи с моя стар приятел Лео. С изненада установихме, че ни се яде една и съща рибена салата. Но магазинчето се беше променило. Предлагаше само гъби, все пак приготвени по различни начини, че дори и мухоморки, на които бе извлечена отровата. Нашата рибена салата трябваше да се продава някъде другаде, обаче там тя вече не беше нашата, имаше странен вкус, червен вместо лилав цвят и изобщо не светеше на тъмно. Стигнахме с развалено настроение до улицата на Лео, който искаше да ми покаже новата си къща във форма на аспержи. Но тогава налетяхме на един насип от Фа и Тво, където заседнахме в отпадъчните продукти на новото поколение.

Ако съществуваше поне един-единствен човек, каза приятелят ми Лео, който да може вярно и добре да програмира постоянно един верен и добър компютър от стария тип, така че да организира оптималното отстраняване на купищата Фа и Тво!

Бихме могли да използваме още един такъв човек, рекох аз, който в продължение на една година или поне на половин година да се грижи да бъде запазена *една* транспортна система. Но ние сме така устроени, продължих тъжно, че сме в състояние непрекъснато — да измисляме нещо ново, да го разработваме, да го реализираме в практиката, но не успяваме да се справим с разни тъпи дейности. Отпадъците от изобретателството продължават да се натрупват. Когато приготвим някакво ново ястие, вече не се намира кухненски компютър, който да измие чиниите. Напротив, той сам доразвива по собствено усмотрение сготвеното от нас и ние се отвращаваме, като го опитахме после, а същевременно се получават още повече мръсни съдове.

Ах, продума Лео, за такива неща въобще не се замислям. Но наистина ли не могат да се намерят поне няколко, да речем, дефектни същества, болни от недостиг на Фа и Тво? Не е възможно при всички намесата преди раждането да е протекла успешно.

Кой би си признал, че при него не е сполучила? Тогава би станал жертва на страшната, с нищо неудържима фантазия на лекарите. Поради недъга си не би разполагал с достатъчно Фа и Тво, за да се излекува сам. Затова е по-добре да се крие или да се преструва, че може да фантазира и твори. Измамата изобщо няма да се забележи, защото никой не се интересува от другите. Обаче ако един такъв болен се заеме с отстраняването на камарите Фа и Тво, той веднага би бил разкрит. Лекарите ще се нахвърлят върху му с най-различни методи, които непрестанно ще доразвиват и променят, а към тях ще се присъединят и компютърните фирми за Фа и Тво. Никога никой няма да се обади. В случая не помагат и най-примамливите предложения.

Ако можеше да се осъществи присаждане на слабост в новото поколение вместо силата, с която човек се реализира, въздъхна Лео.

Но този път да не е всеобщо.

Смяташ ли, запита след известно време Лео, че онзи, на когото е хрумнало да заложи у всички Фа и Тво, е бил природно надарен с фантазия, истински творческа личност?

Не знам, рекох аз.

Кажи ми откровенно, помоли Лео, самият ти би ли искал да притежаваш Фа и Тво, ако не ти ги бяха присадили, без да те питат?

На този въпрос не можах да му отговоря.

Възможно ли е идеята да е дошла от някой бюрократ, предположи Лео.

Какво е това бюрократ, попита внукът на господин Ностал. Не е ли косматото същество с люспи по краката, нещо като полуземно-полуводно животно? Такъв тип ми харесва особено много.

Господин Ностал не бе в състояние да му даде точно обяснение.

ЕРИК СИМОН

ПЪРВОПРОХОДЕЦЪТ

6.3.22

Когато след откриването на хиперпространствения двигател полетите към звездите станаха по-лесни, макар и не по-евтини, започна съвременният подем на далечните космически пътешествия, чиято история изглеждаше вече привършена след мъчително проточилата се подготовка и първите опити с обикновени кораби, развиващи досветлинни скорости. Тогава нарасна и интересът към онези ранни, общо взето, доста неуспешни експедиции. Както повечето начинания от такъв гигантски мащаб, които се дължат по-скоро на ентузиазма, отколкото на очевидна необходимост, междузвездните пътешествия породиха свой особен героически фолклор, за да не кажем митология. Този фолклор, разбира се, черпи теми не от чистите измислици, а от свободното тълкуване на отдавнашните събития, които познаваме само отчасти или които просто не са известни на обществеността. Най-разпространеният пример е историята на спящия човек от звездите^[1] — тя дава простор на фантазията и същевременно има предимството, че все пак се основава на действителен случай.

Темата за контакта обаче се появява много по-рано, когато за междузвездни полети още не можеше и да се мисли, и дори планетите от Слънчевата система бяха посещавани твърде рядко. Тук не става дума за литературните приумици от онова време, не, според преданията още тогава един човек наистина се е срещал с извънземни същества.

Четиридесет и шестгодишният Марк Теслер, космонавт с близо две десетилетия стаж зад гърба си, участник в два полета до Луната и четири пъти дубльор при четири експедиции до планетите, пътува с кораба „Кориолис“ към спътниците на Юпитер. Това е първата му продължителна мисия, а вероятно ще бъде и последната, тъй като при

следващия старт към планетите след няколко години ще е дошъл редът на по-младите.

Преди Теслер и други космонавти и автоматични сонди са посещавали системата на Юпитер, но все още не липсват непроучени тайни — липсват по-скоро ресурси за по-чести полети дотам.

Задачата на Теслер е да продължи от орбита изследванията на планетата и нейните луни и да кацне на две от тях — №5 и №7. Номер 5 носи не много известното название Амалтея, а също и името на Клод Илмаринен, който пръв стъпил на повърхността ѝ. Макар „Илмарина“ да не успя да се наложи, приятелите на Теслер на Земята знаят за надеждата му все още безименната Номер 7 да бъде наречена на него и вече подготвят съответно предложение до компетентния комитет, без обаче да придават особено значение на този въпрос. Самият Теслер е наясно, че след десетина години за полета му ще си спомнят само специалистите.

Известно време след като е пресякъл орбитата на Марс, до него достига съобщение от Земята, че отгатък Юпитер е засечен космически обект — вероятно от изкуствен произход, защото излъчва повтарящи се, еднотипни сигнали, напомнящи работата на радиопеленгатор. Обектът се движи по инерция по параболична траектория и изглежда идва от междузвездното пространство.

Теслер получава задачата да уточни координатите на летящото тяло. Разбира се, навигационната апаратура на „Кориолис“ не е толкова прецизна, колкото земните астрономически уреди, но значителното разстояние между Теслер и Земята може да се използва като тригонометрична база, за да се изчислят най-бързо и точно параметрите на орбитата на непознатия обект.

Съобщението от Земята не съдържа нито дума относно неговия предполагаем произход, но изводът е очевиден: в Слънчевата система е влязъл космически кораб, пилотируем или автоматичен, изпратен от друга звезда, от чужда цивилизация. Дългоочакваният, мечтаният контакт приближава и сигурно ще се състои на Земята. Теслер, сам въодушевен привърженик на идеята за контакта, трябва обаче да признае, че него самия това едва ли ще го засегне. Той остава встрани от събитията в прекия и преносния смисъл — не само заради отдалечеността си в пространството, но и заради своята мисия. Като изследовател на безжизнения Юпитер и на мъртвите му луни, той е

свързан с един етап на космическите изследвания, който внезапно се е превърнал във второстепенен страничен проблем.

Но когато Теслер измерва траекторията на странния обект и предава данните по радиото, научава нещо, което вече е било известно на Земята — ако тялото продължи да лети по инерция, то още отвъд Юпитер ще достигне точката на максималното си приближаване до Слънцето и после отново ще напусне нашата планетна система. Измерванията на Теслер само са потвърдили този факт. Съобщават му обаче, че параметрите на траекторията все още не са изчислени достатъчно точно, за да може да се заключи откъде води началото си обектът. Приблизително параболичната орбита представлява граничен случай и не би могла да се определи еднозначно нито като елиптично затворена, нито като хиперболично отворена. Според официалните съобщения само втората възможност би доказала звездния произход на обекта. Във всеки случай при толкова голяма ексцентричност дори елиптичната траектория би излизала извън изследваната част на Слънчевата система. Следователно въпросът се оказва без особено значение, доколкото никой не вярва в хипотетични планети отвъд Плутон, населени с разумни същества. По-важни са опитите да се влезе в радиовръзка с непознатия обект. И тъй като Земята разполага с две радиостанции с междупланетен обхват, предаванията за кораба на Теслер се ограничават, а на самия него нареждат да продължи полета си към Юпитер съгласно програмата. По-нататъшни измервания на траекторията на пришълец не били необходими.

Всеки път при връзка със Земята „Кориолис“ излъчва кратък радиоимпулс, който съдържа автоматично регистрираните данни за състоянието на пилота и всички системи на кораба. По този начин се създава допълнителна възможност за своевременно откриване на технически неизправности, които пилотът може да не е забелязал. Притъпената чувствителност на сетивата при продължителни полети е често срещано психическо смущение дори у опитни космонавти. Взети са също предохранителни мерки за действие, в случай че пилотът престане да изпълнява задълженията си. Когато след дълга пауза отново се разменят радиограми с „Кориолис“ и Теслер научава за безуспешните опити за контакт с пришълците, всички контролни данни от автоматиката са нормални. В земния център за управление забелязват високата натовареност на бордовия компютър едва след

прекратяване на радиовръзката, но този факт не предизвиква безпокойство.

При следващия сеанс на запитването на Теслер отговарят, че непознатият обект се движи все още по инерция, и предава неизменно повтарящите се сигнали. Пилотът, очаквал именно това, съобщава, че е извършил изчисления на траекториите и на разхода на гориво и установил, че „Кориолис“ може да настигне чуждия космически кораб. Бил готов да изпълни дълга си към науката и си давал сметка за последствията.

Отговорните лица в центъра за управление няма нужда да питат за какви последствия става дума. Още преди него са изчислили, че има възможност да се настигне обектът. Но и без подробни пресмятания е ясно, че в такъв случай запасите от гориво на „Кориолис“ няма да са достатъчни за завръщане на Земята. Категорично забраняват на Теслер да промени курса си и повтарят нареждането да продължи полета в съответствие с програмата — към Юпитер. Теслер нарича това решение „некомпетентно“ и малко по-късно включва двигателите на „Кориолис“, за да се срещне с чуждоземния обект.

От центъра е излъчен команден сигнал, който трябва да задействува напълно автоматична програма за завръщане. Тя е предвидена за случай на физическо или психическо заболяване на пилота и не може да бъде променена от него. Но сигналът остава без последствия. Теслер е намерил начин да го неутрализира — поврежда бордовата радиостанция. Така той не научава за наложеното му дисциплинарно наказание, нито за откритието, направено малко след това в космическия архив. Оказва се, че е възможно неизвестният обект да е автоматична сонда, изстреляна към външните планети в края на двадесети век, която впоследствие изчезнала от погледа на наблюдателите. А сега може би се е появила на нова орбита, значително променена от силите на привличане на няколко планети. Изчисленията на траекторията и поведението на тялото правят такова обяснение доста вероятно, но поради непълноти в документацията то не може да бъде потвърдено с абсолютна сигурност. Така или иначе, прекратяват разточителните опити чрез радиопредавания от Земята да предизвикат някакъв отговор от обекта, който да е по-различен от монотонните му сигнали. Продължават обаче да следят полета му и приближаването на „Кориолис“. Двете тела отново се движат по

инерция, защото краткото включване на двигателите е било достатъчно, за да се отклони „Кориолис“ в нужната посока и същевременно да намалее значително запасите му от гориво.

Това положение на нещата се запазва задълго и странното е, че никой не ни е разказал какво може да е ставало през тези дни на борда на „Кориолис“ и в мислите на неговия пилот. Центърът за управление нито получава информация, нито има възможност за намеса. Скоро вниманието на хората е отвлечено от други грижи. Обектът, смятан сега за завръщаща се сонда, все така излъчва еднообразните си сигнали, а „Кориолис“ мълчи. В това отношение не се очакват вече никакви промени. Остава само едно-единствено събитие, което ще може да се наблюдава от Земята.

Всичко започва според предвижданията. Още един импулс от двигателите и „Кориолис“ се прехвърля на орбитата на неуправляемото тяло. Сега вече Теслер трябва да разбере това, което центърът за управление не можеше да му съобщи. По каквито и причини, с каквато и надежда да е долетял на тази среща, сега ще види, че напразно се е пожертвувал. Ще се отчая ли? Как да не бъде отчаян? След като повреди радиостанцията на кораба си, ще използва ли предавателя на сондата, за да изпрати последна вест? На Земята очакват това със събуден наново интерес, в който има и съжаление, и възхищение към Теслер за донкихотовщината му, ако не и тайно задоволство от съдбата на недисциплинирания, дръзнал да се отклони от предназначения му път.

Обаче нищо не се промени в стереотипните сигнали на „сондата“, земните наблюдатели така и не чуват нито дума от Теслер. Но виждат нещо неочаквано. Цели четири дни след като „Кориолис“ е настигнал непознатия обект, последният ускорява полета си, ексцентричността на траекторията му нараства и сега тя без съмнение води въвн от Слънчевата система. По отслабващите радиосигнали на Земята следят как летящото тяло се отдалечава в междузвездното пространство, към чужди звезди. А самия „Кориолис“ вече никой не успява да засече.

Така историята, чийто действителен развой проследихме дотук, завършва с една загадка — изчезването на Теслер. Какво може да се е случило?

„Разбрахме те. Каза ни всичко, каквото можеше“ — Теслер долови отново гласа на чуждия екипаж и пак не успя да различи точно кое от съществата (или коя част на съществото?) произнесе думите. „Радваме се, че и край тази звезда срещнахме живот, който е започнал да се самоопознава. Пътят на развитието му ще е дълъг и още не се вижда, вие още не виждате накъде трябва да води. Ние също не виждаме толкова напред и затова сме радостни, и затова сме тъжни. Сега сте научили за съществуването ни и сте открили някои от възможните пътища, но същевременно много други са се затворили за вас. Не можем да останем. Ще си отидем, преди да сме намалили още повече броя на възможностите ви.“

Теслер не разбра всичко, но схвана заключението.

— Но защо? — попита той. — Защо? Не желаете ли контакт, обмяна, по-нататъшно развитие? Защо тогава сте дошли всъщност? Човечеството...

„Този път намерихме повече, отколкото очаквахме“, отговори екипажът. „Сега знаем кога ще дойдем пак.“

— А какво ще стане с мен? Трябва да ми помогнете, сам няма да успея да се върна на Земята.

„Не можеш да се върнеш, защото нашият космически разузнавач не бива да се приближава до слънцето ви. Необходимо му е равно, неизкривено пространство. Не бива да се връщаш, защото ще занесеш нови познания преди да им е дошло времето. Няма да се върнеш. Ела с нас в нашата родина. Този път не води назад, а напред, както и всички други пътища.“

— Но това е... Нали самите казахте, че е прекалено рано за контакт?

„За вас е прекалено рано, но не за нас. Избрали сме вече бъдещето си, знаем какво ще се случи. Ще дойдеш с нас и ще разбереш.“

И той разбра.

А може и да е било така:

Всичко стана учудващо лесно, след като веднъж се реши и промени траекторията. Не изпита никакво съмнение дали е постъпил правилно. И срещата с чуждия кораб протече безпрепятствено. Когато се приближи достатъчно до тороидното тяло, „Кориолис“ бе привлечен плавно, но неотклонно в пръстена и накрая застана неподвижно в центъра му.

На вътрешната страна ясно се открояваше люк, който сам се отвори, щом Теслер напусна кораба си и стигна на метър и половина от него. Така проникна в космическия апарат. От централния пръстеновиден тунел се отклоняваха други, също като него тесни и кръгли шахти. Само благодарение на безтегловността Теслер можеше без особено големи усилия да се придвижва напред, като се оттласкваше с ръце и крака от стените.

Необходими му бяха няколко дни, за да изследва по този начин достъпната част от кораба, тоест безкрайните коридори, които твърде рядко се разширяваха в малко по-просторни ниши. В тях от: кри контролни уреди или поне така изтълкува точно очертаните, слабо светещи части от стените, някои от които съвсем леко променяха формата или цвета си, докато на други места оставаха все същите. Никакъв знак, никакъв дори неразбираем надпис не поясняваше предназначението на тези гладки фосфоресциращи повърхности. В празните шахти нямаше нито една издатина, за да се захване човек, нито проходи или врати към други помещения. Това обстоятелство заедно с липсата на каквато и да било реакция на присъствието на Теслер доказваше, че се намира в непилотиран, автоматично управляван космически кораб.

И отвън повърхността на тора бе съвсем гладка и еднообразна, с изключение на входния люк, през който Теслер многократно бе минавал, сновейки между чуждия кораб и „Кориолис“. Какво създаваше полето, държащо „Кориолис“ в центъра на тора, оставаше неясно. Нито пък можеха да бъдат различени двигателите на кораба робот.

На четвъртия ден Теслер направи откритие в една шахта, която се отделяше от централния тунел близо до входния люк, но досега не бе привлякла вниманието му, тъй като само три метра по-нататък завършваше без изход. Непосредствено пред стената в дъното ѝ пилотът забеляза сега по цялата обиколка на шахтата плосък жлеб, около четири сантиметра дълбок и девет сантиметра широк. В него неуморно кръжеше слабо светеща точка. Подобно на другите „уреди“, светлината сякаш се придвижваше вътре в материала, като по дължината на едната половина от кръга беше жълта, а в останалата част от пътя си — бледосиня.

При внимателно оглеждане Теслер откри още две подробности. Точно от средата на полукръга, който светлинната точка обхождаше в жълто, до срещуположната среда на синия сектор, напъряно през стената, затваряща шахтата, се бе проточила права резка, не по-широка от милиметър. Краят ѝ, който опираше в пътя на жълтата точка, всеки път се запалваше по-ярко при преминаването на светлинката, докато в синята половина не ставаше нищо подобно.

Много по-късно Теслер разбра, че светещата точка изобразява пътя на чуждия кораб, а мястото, припламващо в жълто на края на резката, отговаря на разположението на нашата Слънчева система, където корабът се намираше в момента. Тогава проумя и значението на самата резка, която свързваше по най-късия път двата сектора. Но никога не успя да реши една друга загадка — какво го накара да прокара показалеца си по дължината на чертата от жълтия до синия участък.

Просто го стори и когато пръстът на ръкавицата му достигна синия край, усети слабо разтърсване. След няколко секунди резката се разшири, стената се раздели на две и се отвори пред него. Също както входния люк и този отвор се намираше от вътрешната страна на един тор, само че по-голям и в центъра му не се виждаше „Кориолис“. Вместо него някакъв плосък летателен апарат се

приближаваше откъм недалечната планета, покрита с ослепително бели облаци, които блестяха под светлината на голямо, бледосиньо слънце.

Това е легендата за Марк Теслер, първопроходецът на междузвездния контакт. И двата варианта имат предимство, че са плод на чистата фантазия. Естествено не бива да се изключва и търсенето на други обяснения за случилото се. Интерес представлява следната, лишена от всякаква красота хипотеза, която не се нуждае от извънземна намеса, но затова пък свързва немалко от доста баналните предпоставки.

Според нея вместо очаквания чужд космически кораб Теслер действително намира заблудилата се сонда от Земята. Изчислено е, че с остатъка от горивото той не е могъл да се завърне у дома, но затова пък е било възможно да тласне сондата на новата ѝ траектория, наблюдавана от земните станции, като прикрепил към нея двигателната степен на кораба си.

За да намали масата, навярно е трябвало да отдели всички останали части на „Кориолис“ заедно с кабината и апаратурата за поддържане на живота на пилота. Като опитен космонавт с близо двадесетгодишен стаж, Теслер е могъл да се справи с тази работа за около четири денонощия. После сигурно е взривил лишения от двигатели „Кориолис“ за да направи по-нататъшното му засича абсолютно невъзможно и да доведе докрай замислената от него заблуда за човечеството. След всичко това не му е оставало да живее още дълго, но може би е умрял с надеждата, че наистина е допринесъл за контакта с чужди цивилизации, като е накарал хората да повярват в него и да вложат по-големи усилия в космическите полети. Сякаш саможертвата на един-единствен човек е способна да предизвика нещо повече от един кратък миг на почит у забързаните му съвременници.

---

[1] Спящият човек от звездите — персонаж от разказите на същия автор за историята на космическите пътешествия, обединени в цикъла „Чужди звезди“, който започва с разказа „Първопроходецът“ (б.пр.). ↑

Издание:

Немски Фантастични разкази от ГДР
Библиотека „Фантастика“

Преводач: Емануел Икономов, 1987

Съставители: Любен Дилов и Ерик Симон, 1987

Редактор: Велко Милоев

Редактор на издателството: Асен Милчев

Художник: Евгени Томов

Художествено оформление: Васил Миовски

Художествен редактор: Борис Бранков

Технически редактор: Спас Спасов

Коректор: Невена Николова

Код 11/9537625331/6277-8-87

Немска. Първо издание.

Дадена за печат м. април 1987 г.

Подписана за печат м. май 1987 г.

Излязла от печат м. юни 1987 г.

Изд. коли 12,31. Печатни коли 19.

УИК 12,26. Формат 32/70/100.

Цена 1, 91 лв.

ДИ „Отечество“, пл. „Славейков“ 1, София
ДП „Димитър Найденов“, Велико Търново

Gerhard Branstner. Vom Himmel hoch
Verlag Das Neue Berlin, Berlin, 1977 (1974)

Rolf Krohn. Der Haltepunkt, In: Begegnung im Licht
Verlag Neues Leben, Berlin, 1976

Klaus Möckel. Die gläserne Stadt,
Verlag Das Neue Berlin, Berlin, 1980

Angela und Kartheinz Steinmüller. Unter schwarzer Sonne, In:
Windschiefe Geraden

Verlag Das Neue Berlin, Berlin, 1984

Gert Prokop. Wer stiehlt schon Unterschenkel?

Verlag Das Neue Berlin, 1978 (1977)

Alfred Leman, Hans Taubert. Glas?, In: Das Gastgeschenk der
Trunssotaren

Verlag Neues Leben, Berlin, 1973

Johanna Braun, Günter Braun. Fa und Cre, In: Lichtjahr 2

Verlag Das Neue Berlin, Berlin, 1981

Erik Simon. Der Bahnbrecher, In: Fremde Sterne

Verlag Das Neue Berlin, Berlin, 1979

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.